

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Aikuisten perusopetuksen päättöarvioinnin kriteerit

Opetushallituksen määräys OPH-1826-2021

Sisälllys

ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS	1
SUOMEN KIELI JA KIRJALLISUUS -OPPIMÄÄRÄ	1
SUOMI TOISENA KIELENÄ JA KIRJALLISUUS -OPPIMÄÄRÄ	13
TOINEN KOTIMAINEN KIELI	23
RUOTSIN KIELI, B1-OPPIMÄÄRÄ	23
VIERAAT KIELET	31
ENGLANTI, A-OPPIMÄÄRÄ	31
VIERAS KIELI, A-OPPIMÄÄRÄ	41
MATEMATIIKKA	50
BIOLOGIA	63
MAANTIETO	112
FYSIIKKA	88
KEMIA	95
TERVEYSTIETO	122
USKONTO	63
ELÄMÄNKATSOMUSTIETO	68
HISTORIA	76
YHTEISKUNTAOPPI	82
LIITE 1. PERUSOPETUSTA TÄYDENTÄVÄ SAAMEN KIELI	130
LIITE 2. PERUSOPETUSTA TÄYDENTÄVÄ ROMANIKIELI	135
LIITE 3. PERUSOPETUSTA TÄYDENTÄVÄ OPISKELIJAN OMA ÄIDINKIELI	141

Äidinkieli ja kirjallisuus

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi äidinkielessä ja kirjallisuudessa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Oppimisen arviointi on monipuolista, ohjaavaa ja kannustavaa. Kannustava ja rakentava palaute tukee opiskelijoiden motivaation rakentumista ja kielellisten valmiuksien kehittymistä sekä auttaa opiskelijoita löytämään omat vahvuutensa. Opiskelijalle annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumuksesta suhteessa tavoitteisiin. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Oppimista tukevan ja erittelevän palautteen avulla opiskelijoita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosessistaan ja annetaan välineitä niiden kehittämiseen. Opetuksen kaikki tavoittealueet ovat opiskelijoiden oppimisen arvioinnissa yhtä tärkeitä. Niiden arviointi perustuu monipuolisiin suullisiin ja kirjallisiin näyttöihin sekä opettajan havaintoihin erilaisissa oppimistilanteissa. Opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia.

Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt äidinkielen ja kirjallisuuden tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille aikuisten perusopetuksen päättövaiheen kurssille yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on äidinkielen ja kirjallisuuden tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy äidinkielen ja kirjallisuuden päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärä

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen							
T1 ohjata opiskelijaa laajentamaan taitoaan toimia tavoitteellisesti, motivoituneesti, eettisesti ja rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä	äi1–äi5, äi6	Opiskelija laajentaa taitoaan toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.	Toiminta vuorovaikutustilanteissa	Opiskelija osaa toimia itselleen tutussa ryhmässä ja arkisissa vuorovaikutustilanteissa.	Opiskelija osaa toimia tavoitteellisesti ryhmissä ja tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa.	Opiskelija osaa toimia rakentavasti erilaisissa ryhmissä ja vuorovaikutustilanteissa.	Opiskelija osaa toimia rakentavasti monenlaisissa ryhmissä, myös vaativissa vuorovaikutustilanteissa.
T2 kannustaa opiskelijaa monipuolistamaan ryhmäviestintätaitojaan ja kehittämään taitoaan perustella näkemyksiään sekä kielellisiä ja	äi1–äi5	Opiskelija monipuolistaa ryhmäviestintätaitojaan ja kehittää taitojaan perustella näkemyksiään.	Ryhmäviestinnän taidot	Opiskelija osaa kuunnella muita ja osallistuu keskusteluun. Opiskelija osaa ilmaista mielipiteensä ja esittää sille jonkin perustelun.	Opiskelija osaa ottaa toisten näkemykset huomioon omassa viestinnässään. Opiskelija osaa ilmaista mielipiteensä asiallisesti	Opiskelija osaa edistää puheenvuoroillaan keskustelua. Opiskelija osaa ilmaista mielipiteensä selkeästi ja perustella sen	Opiskelija osaa tulkita muiden puheenvuoroja ja niiden tavoitteita sekä säädellä omaa viestintäänsä tilanteen mukaan.

viestinnällisiä va- lintojaan					ja esittää sille yk- sinkertaisia pe- rusteluja.	melko monipuol- lisesti.	Opiskelija osaa il- maista mielipi- teensä tilantee- seen sopivalla ta- valla ja perustella sen vakuuttavasti.
T3 ohjata opiske- lijaa monipuolis- tamaan taitojaan ilmaista itseään erilaisissa vies- tintä- ja esitysti- lanteissa, myös draaman keinoin	äi5, äi6, äi9	Opiskelija moni- puolistaa koko- naisilmäilman tai- tojaan erilaisissa viestintä- ja esi- tystilanteissa.	Esiintymisen tai- dot	Opiskelija osaa pitää lyhyen puhe-esityksen konkreettisesti, itselleen tutusta aiheesta. Opiskelija osaa il- maista itseään ymmärrettävästi.	Opiskelija osaa pitää valmistellun yksinkertaisen puhe-esityksen Opiskelija osaa il- maista itseään selkeästi.	Opiskelija osaa pitää valmistel- lun puhe-esityk- sen ja kohden- taa sen kuulijoil- leen. Opiskelija osaa ilmaista itseään tilanteeseen so- pivalla tavalla.	Opiskelija osaa pi- tää valmistellun puhe-esityksen vaativastakin ai- heesta. Opiskelija osaa il- maista itseään monipuolisesti ja mukauttaa ilmai- suaan kuulijoiden ja tavoitteen mu- kaan.
T4 kannustaa opiskelijaa sy- ventämään vies- tjäkuvaansa niin, että hän oppii havainnoimaan	äi3, äi5, äi9	Opiskelija oppii havainnoiman omaa viestintä- tään ja tunnis- tamaan vahvuuk- siaan sekä kehittä- misalueitaan.	Vuorovaikutus- taitojen kehittä- minen	Opiskelija osaa nimetä jonkin viestinnällisen vahvuutensa tai kehittämiskoh- teensa.	Opiskelija osaa kuvata itseään viestijänä ja ni- metä muutamia vahvuuksiaan ja kehittämiskohte- itaan.	Opiskelija osaa eritellä viestintä- taitojaan sekä kuvata vahvuuk- siaan ja kehittä- miskohteitaan.	Opiskelija osaa ar- vioida viestintä- taitojaan ja vah- vuuksiaan ja poh- tita, miten voi tai- tojaan kehittää.

omaa viestintäänsä, tunnistamaan omia vuorovaikutuksellisia vahvuuksiaan sekä kehittämisalueitaan erilaisissa, myös monimediaisissa viestintäympäristöissä							
--	--	--	--	--	--	--	--

Tekstien tulkitseminen

T5 ohjata opiskelijaa kehittämään tekstien ymmärtämisessä ja analysoimisessa tarvittavia strategioita ja metakognitiivisia taitoja ja taitoa arvioida oman lukemisen kehittämissarpeita	äi1, äi2, äi4, äi7	Opiskelija oppii tekstien lukemisessa tarvittavia strategioita ja metakognitiivisia taitoja ja oppii arvioimaan lukemisen kehittämissarpeita.	Tekstin ymmärtäminen ja omien vahvuuksien ja kehittämiskohteiden tunnistaminen	Opiskelija osaa käyttää jotakin yksinkertaista tekstinymmärtämisen strategiaa. Opiskelija osaa nimetä jonkin lukemiseen liittyvän vahvuutensa tai kehittämissarpeensa.	Opiskelija osaa käyttää muutamia tekstinymmärtämisen strategioita. Opiskelija osaa kuvata itseään lukijana ja nimetä muutamia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteita.	Opiskelija osaa valita tekstilajiin sopivia tekstinymmärtämisen strategioita. Opiskelija osaa eritellä lukutaitoaan ja kuvata vahvuuksiaan ja kehittämiskohteita.	Opiskelija osaa käyttää lukutilanteen kannalta taroituksenmukaisia tekstinymmärtämisen strategioita. Opiskelija osaa arvioida lukutaitojaan ja pohtia, miten voi niitä kehittää.
---	--------------------	---	--	---	--	--	---

<p>T6 tarjota opiskelijalle monipuolisia mahdollisuuksia valita, käyttää, tulkita ja arvioida monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä</p>	<p>äi1–äi4, äi6–äi8</p>	<p>Opiskelija oppii valitsemaan, käyttämään, tulkitsemaan ja arvioidaan monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.</p>	<p>Tekstimaailman monipuolistuminen ja monilukutaito</p>	<p>Opiskelija osaa lukea yksinkertaisia_kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä eri muodoissaan.</p>	<p>Opiskelija osaa valita, käyttää ja lukea erilaisia tekstejä mutta pitäätyy enimmäkseen itselleen tutuissa tekstilajeissa.</p>	<p>Opiskelija osaa valita, käyttää ja tulkita eri tekstilajeja edustavia tekstejä.</p>	<p>Opiskelija osaa valita, käyttää, tulkita ja arvioida myös itselleen uudenlaisia tekstejä.</p>
<p>T7 ohjata opiskelijaa kehittämään erittelevää ja kriittistä lukutaitoa, harjaannuttaa opiskelijaa tekemään havaintoja teksteistä ja tulkitsemaan niitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen sekä vaikiinnuttamaan ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoa</p>	<p>äi8</p>	<p>Opiskelija oppii erittelevää ja kriittistä lukutaitoa, oppii tekemään havaintoja asia- ja mediateksteistä ja tulkitsemaan niitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen.</p>	<p>Asia- ja mediatekstien erittely ja tulkinta</p>	<p>Opiskelija osaa poimia tekstistä keskeisiä sisältöjä apukysymysten avulla.</p> <p>Opiskelija osaa nimetä muuttaman yksinkertaiselle tekstilajille tyypillisen kielellisen tai tekstuaalisen piirteen.</p>	<p>Opiskelija osaa erottaa tekstin pääasiat ja kuvata tekstin tavoitteita.</p> <p>Opiskelija osaa kuvata tavantomaisille tekstilajeille tyypillisiä kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä.</p>	<p>Opiskelija osaa eritellä tekstin tarkoitusperiä, kohderyhmiä ja merkityksiä.</p> <p>Opiskelija osaa eritellä tekstilajien piirteitä ja kuvata niitä muutamien keskeisten käsitteiden avulla.</p>	<p>Opiskelija osaa tulkita ja pohtia tekstin rakentamiamerkityksiä ja arvioida tekstin vaikutuksia.</p> <p>Opiskelija osaa analysoida tekstilajien piirteitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen ja arvioida tekstiä suhteessa sen tavoitteisiin ja tarkoitukseen.</p>

<p>T8 kannustaa opiskelijaa kehittämään taitoaan arvioida erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja käyttämään sitä tarkoituksenmukaisella tavalla</p>	<p>äi1–äi2, äi6–äi8</p>	<p>Opiskelija oppii arvioimaan erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja käyttämään sitä tarkoituksenmukaisella tavalla.</p>	<p>Tiedonhankintataidot ja lähdekriittisyys</p>	<p>Opiskelija osaa etsiä yksittäisiä tietoja annetuista lähteistä.</p> <p>Opiskelija osaa nimetä muuttaman lähteiden luotettavuuteen liittyvän piirteen.</p>	<p>Opiskelija osaa käyttää tavantomaisia lähteitä ja hakea tietoa niistä.</p> <p>Opiskelija osaa kuvata käyttämiensä lähteiden luotettavuutta.</p>	<p>Opiskelija osaa kuvata tiedonhaun keskeiset vaiheet, etsiä erilaisia lähteitä ja hakea tietoa niistä.</p> <p>Opiskelija osaa arvioida erilisten lähteiden luotettavuutta ja käytettävyyttä.</p>	<p>Opiskelija osaa toimia tiedonhaun vaiheiden mukaisesti.</p> <p>Opiskelija osaa käyttää monipuolisia lähteitä ja hakea niistä tietoa tarkoituksenmukaisella tavalla.</p> <p>Opiskelija osaa pohtia lähteiden luotettavuuteen ja tiedon käytettävyyteen liittyviä tekijöitä ja perustella omat lähdevalintansa.</p>
<p>T9 kannustaa opiskelijaa laajentamaan kiinnostusta itselle uudentlaisia fiktiivisiä tekstejä ja</p>	<p>äi2, äi4, äi6–äi8</p>	<p>Opiskelija tutustuu itselleen uudentlaisiin fiktiivisiin teksteihin eri muodoissaan, monipuolistaa luku-, kuuntelu-</p>	<p>Fiktiivisten tekstien erittely ja tulkinta</p>	<p>Opiskelija osaa selostaa yksinkertaisen fiktiivisen tekstin juonen ja nimetä joi-takin fiktion keinoja.</p>	<p>Opiskelija osaa kuvailla fiktiivisen tekstin piirteitä ja tehdä havaintoja fiktion keinoista.</p>	<p>Opiskelija osaa eritellä fiktiivisiä tekstejä eri muodoissaan.</p>	<p>Opiskelija osaa analysoida fiktiivisiä tekstejä eri muodoissaan tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen.</p>

kirjallisuudenla- jeja kohtaan ja monipuolista- maan luku-, kuuntelu- ja kat- selukokemuksi- aan ja niiden ja- kamisen keinoja sekä syventä- mään ymmär- rystä fiktion kei- noista		ja katselukoke- muksiaan ja jakaa niitä sekä syven- tää ymmärrys- tään fiktion kei- noista.				Opiskelija osaa käyttää eritte- lyssä muutamia keskeisiä käsit- teitä sekä tun- nistaa fiktion kielen ja ilmaisu- tapojen erityis- piirteitä ja ker- ronnan keinoja.	Opiskelija osaa tulkita fiktiivisiä tekstejä ja pohtia fiktion monitul- kintaisuutta.
---	--	--	--	--	--	---	---

Tekstien tuottaminen

T10 rohkaista opiskelijaa ilmai- semaan ajatuksi- aan kirjoitta- malla ja tuotta- malla monimuo- toisia tekstejä sekä auttaa opis- kelijaa tunnistaa omia vah- vuuksiaan ja ke-	äi2, äi4, äi6, äi9	Opiskelija oppii il- maisemaan aja- tuksiaan kirjoitta- malla ja tuotta- malla monimuo- toisia tekstejä sekä tunnistaa vahvuuksi- aan ja kehittä- miskohteitaan tekstin tuotta- jana.	Monimuotoisten tekstien tuotta- minen ja tekstin tuottamisen tai- tojen kehittämi- nen	Opiskelija osaa tuottaa mallien avulla yksinker- taisia tekstejä. Opiskelija osaa nimetä jonkin vahvuutensa tai kehittämiskoh- teensa tekstin tuottajana.	Opiskelija osaa tuottaa erityyppi- siä tekstejä ohjei- den mukaan. Opiskelija osaa kuvata itseään tekstien tuotta- jana ja nimetä muutamia vah- vuuksiaan ja ke- hittämiskohtei- taan.	Opiskelija osaa tuottaa tavoit- teen mukaisia tekstejä. Opiskelija osaa eritellä vahvuuk- siaan ja kehittä- miskohteitaan tekstin tuotta- jana.	Opiskelija osaa tuottaa luovasti tilanteeseen ja ta- voitteeseen sopi- via tekstejä. Opiskelija osaa ar- vioida vahvuuksi- aan ja kehittämis- kohteitaan tekstin tuottajana ja poh- tia, miten voi tai- tojaan kehittää.
---	--------------------	--	---	--	---	--	---

hittämiskohteitaan tekstin tuottajana							
T11 tarjota opiskelijalle tilaisuuksia tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja erityisesti kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä, ja auttaa opiskelijaa valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja	äi2–äi3, äi6, äi9	Opiskelija oppii tuottamaan kertovia, kuvaavia, ohjaavia, pohtivia ja kantaa ottavia tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä, ja oppii valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja.	Tekstilajien hallinta	Opiskelija osaa tuottaa mallien avulla yksinkertaisia ja konkreettisia kertovia ja kuvaavia tekstejä itselleen tuuista aiheista.	Opiskelija osaa tuottaa ohjaavia ja yksinkertaisia kantaa ottavia tekstejä ja käyttää mallien avulla niille tyypillisiä keinoja.	Opiskelija osaa tuottaa pohtivia ja erilaisia kantaa ottavia tekstejä ja käyttää niille tyypillisiä keinoja.	Opiskelija osaa tuottaa itsenäisesti erilaisia tekstejä ja käyttää monipuolisesti niille tyypillisiä keinoja.
T12 ohjata opiskelijaa vahvistamaan tekstin tuottamisen prosesseja, tarjota opiskelijalle tilaisuuksia tuottaa	äi2–äi3, äi6, äi9	Opiskelija vahvistaa tekstin tuottamisen prosessejaan ja tuottaa tekstiä yhdessä muiden kanssa sekä vahvistaa	Tekstien tuottamisen prosessien hallinta	Opiskelija osaa ideoida ja tuottaa tekstiä mallien tai apukysymysten avulla.	Opiskelija osaa suunnitella ja tuottaa tekstiä sekä yksin että ryhmässä.	Opiskelija osaa muokata tekstin rakenteita ja kieliasua palautteen pohjalta.	Opiskelija osaa muokata monipuolisesti ja itsenäisesti tekstin ilmaisua ja rakenteita.

<p>tekstiä yhdessä muiden kanssa sekä rohkaista opiskelijaa vahvistamaan taitoa antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana</p>		<p>taitoaan antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana.</p>		<p>Opiskelija osaa antaa niukkaa tai yksipuolista palautetta muiden teksteistä ja ottaa vastaan palautetta.</p>	<p>Opiskelija osaa antaa palautetta ja hyödyntää saamaansa palautetta satunnaisesti tekstien tuottamisessa.</p>	<p>Opiskelija osaa antaa rakentavaa palautetta ja hyödyntää saamaansa palautetta tekstin tuottamisen eri vaiheissa.</p>	<p>Opiskelija osaa antaa tekstien muokkaamista edistävää palautetta muiden teksteistä ja soveltaa saamaansa palautetta kehittäessään tekstin tuottamisen taitojaan.</p>
<p>T13 ohjata opiskelijaa edistämään kirjoittamisen sujuvoittamista ja vahvistamaan tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoa tekstien tuottamisessa, syventämään ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä ja vahvistamaan yleiskielen</p>	<p>äi1, äi3–äi4, äi6, äi9</p>	<p>Opiskelija sujuvoittaa ja vahvistaa tekstien tuottamisen taitoaan käsin ja tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen sekä syventää ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä ja vahvistaa yleiskielen hallintaansa.</p>	<p>Ymmärrettävän tekstin tuottaminen ja kirjoitetun kielen konventioiden hallinta</p>	<p>Opiskelija osaa tuottaa yksinkertaisen tekstin, jonka viestistä saa selvää.</p> <p>Opiskelija osaa käyttää yksinkertaisia virke- ja lauserakenteita sekä pääosin virkkeen lopetusmerkkejä ja isoa alkukirjainta virkkeen alussa ja erisnimissä.</p>	<p>Opiskelija osaa tuottaa tekstin, jonka viesti välittyy pääosin helposti.</p> <p>Opiskelija osaa jaksottaa tekstinsä ja kiinnittää huomiota virke- ja lauserakenteisiin sekä noudattaa useita kirjoitetun yleiskielen käytänteitä.</p>	<p>Opiskelija osaa tuottaa tekstin, joka on helposti ymmärrettävä ja sujuva.</p> <p>Opiskelija osaa jäsentää tekstinsä ja kappaleensa loogisesti ja kiinnittää huomiota sananvalintoihin sekä noudattaa pääosin kirjoitetun yleiskielen</p>	<p>Opiskelija osaa tuottaa eheän ja havainnollisen tekstin.</p> <p>Opiskelija osaa käyttää sidosteisuuden keinoja monipuolisesti, käyttää monipuolisia lause- ja virkerakenteita, kiinnittää huomiota tekstin tyyliin sekä noudattaa</p>

hallintaa antamalla tietoa kirjoitetun kielen konventioista				Opiskelija osaa kirjoittaa käsin ja tieto- ja viestintätekniologiaa hyödyntäen.		käytänteitä tekstejä tuottaessaan ja muokattaessaan. Opiskelija osaa kirjoittaa sujuvasti käsin ja tieto- ja viestintätekniologiaa hyödyntäen.	kirjoitetun yleiskielen käytänteitä.
T14 harjaannuttaa opiskelijaa vahvistamaan tiedon hallinnan ja käyttämisen taitoja ja monipuolistamaan lähteiden käyttöä ja viittaustapojen hallintaa omassa tekstissään sekä opastaa opiskelijaa toimimaan eettisesti verkossa yk-	äi1–äi4, äi6, äi9	Opiskelija vahvistaa tiedon hallinnan ja käyttämisen taitojaan ja monipuolistaa lähteiden käyttöä ja viittaustapojen hallintaa sekä harjaantuu toimimaan erilaisissa ympäristöissä yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunniottaen.	Tiedon esittäminen, hallinta ja eettinen viestintä	Opiskelija osaa tehdä yksinkertaisen tiivistyksen luetun, kuulun tai nähdyn pohjalta. Opiskelija osaa käyttää lähteitä mekaanisesti ja yksinkertaisesti teksteissään. Opiskelija noudattaa tekijänoikeuksia ja tietää,	Opiskelija osaa tehdä yksinkertaisia muistiinpanoja ja merkitä käyttämänsä lähteet mallin mukaan.	Opiskelija osaa tehdä monipuolisia muistiinpanoja ja tiivistää hankkimaansa tietoa. Opiskelija merkitsee lähteet asianmukaisella tavalla.	Opiskelija osaa yhdistellä omista teksteissään useista lähteistä hankkimaansa tietoa.

sityisyyttä ja teki- jänoikeuksia kun- nioittaen				mitä yksityisyy- den suojalla tar- koitetaan.			
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen							
T15 ohjata opis- kelijaa syventä- mään kielitietoi- suuttaan ja kiin- nostumaan kie- len ilmiöistä, aut- taa opiskelijaa tunnistamaan kielen raken- teita, eri rekiste- reitä, tyylipiir- teitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valin- tojen merkityksiä ja seurauksia	äi3–äi5, äi8	Opiskelija syven- tää kielitietoi- suuttaan ja kiin- nostuu kielen il- miöistä, tunnis- taa kielen raken- teita, eri rekiste- reitä, tyylipiir- teitä ja sävyjä ja ymmärtää kielel- listen valintojen merkityksiä ja seurauksia.	Kielitietoisuuden kehittyminen	Opiskelija osaa havainnoida yk- sinkertaisia teks- tien piirteitä. Opiskelija osaa nimetä muuta- mia tavanomaisia kirjoitetun ja pu- hutun kielen sekä arki- ja yleiskie- len eroja.	Opiskelija osaa havainnoida teks- tien ja kielen piir- teitä. Opiskelija osaa kuvata kielen vaihtelua eri kie- lenkäyttötilan- teissa.	Opiskelija osaa eritellä eri rekis- terien ja tyylien piirteitä. Opiskelija osaa pohtia kielellis- ten ja tekstuaal- listen valintojen merkityksiä ja vaikutuksia.	Opiskelija osaa analysoida teks- tien, rekisterien ja tyylien piirteitä. Opiskelija osaa soveltaa tietoa kielellisten valin- tojen vaikutuk- sista omassa vies- tinnässään.
T16 kannustaa opiskelijaa avar- tamaan kirjalli- suus- ja kulttuu- rinäkemystään, tutustuttaa	äi4, äi7, äi10	Opiskelija avar- taa kirjallisuusnä- kemystään, tu- tustuu kirjallisu- uden historiaan ja	Kirjallisuuden tuntemus ja lu- kuharrastus	Opiskelija osaa nimetä kirjalli- suuden pääajit. Opiskelija on lu- kenut muutamia	Opiskelija osaa kuvaila kirjalli- suuden pääajien tyypillisiä piir- teitä.	Opiskelija osaa nimetä kirjalli- suuden vaiheita ja yhdistää muu- taman teoksen	Opiskelija osaa analysoida kauno- kirjallisuuden mo- nimuotoisuutta osana kulttuuria.

<p>häntä kirjallisuuden historiaan ja nykykirjallisuuden eri lajeihin sekä auttaa häntä pohtimaan kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään, tarjota opiskelijalle mahdollisuuksia luku- ja muiden kulttuurielämysten hankkimiseen ja jakamiseen</p>		<p>nykykirjallisuuden sekä kirjallisuuden eri lajeihin.</p>		<p>kokonaisia kaunokirjallisia tekstejä, esimerkiksi novelleja.</p>	<p>Opiskelija osaa antaa esimerkkejä päälajeihin kuuluvista teoksista.</p> <p>Opiskelija on luenut osan lukuvuosittain sovitusta teoksista.</p>	<p>ja kirjailijan niihin.</p> <p>Opiskelija on luenut lukuvuosittain sovitut teokset.</p>	<p>Opiskelija osaa kuvailla kirjallisuuden vaiheita sekä niiden keskeisiä tyylipiirteitä ja nimetä eri vaiheiden keskeisiä teoksia ja kirjailijoita.</p> <p>Opiskelija tuntee monipuolisesti kirjallisuutta.</p>
<p>T17 ohjata opiskelija tutustumaan Suomen kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen, suomen kielen taustaan ja piirteisiin ja</p>	<p>äi2, äi4, äi7, äi9-äi10</p>	<p>Opiskelija tutustuu Suomen kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen, suomen kielen taustaan ja piirteisiin ja pohtii</p>	<p>Kielen merkityksen ja aseman hahmottaminen</p>	<p>Opiskelija osaa nimetä Suomessa puhuttavia kieliä ja jonkin suomen sukukielen.</p> <p>Opiskelija osaa nimetä jonkin suomen kielelle</p>	<p>Opiskelija osaa kuvailla suomen kielen asemaa muiden kielten joukossa.</p> <p>Opiskelija osaa nimetä keskeisiä suomen kielelle</p>	<p>Opiskelija osaa kuvailla Suomen kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta.</p> <p>Opiskelija osaa eritellä suomen</p>	<p>Opiskelija osaa pohtia kielellisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden merkityksiä yksilölle ja yhteiskunnalle.</p>

<p>auttaa opiskelijaa pohtimaan äidinkielen merkitystä sekä tulemaan tietoisiksi omasta kielellisestä ja kulttuurisesta identiteetistään sekä innostaa opiskelijaa aktiiviseksi kulttuuritarjonnan käyttäjäksi ja tekijäksi</p>		<p>kielellisen ja kulttuurisen identiteetin merkitystä.</p>		<p>tyypillisen piirteen ja kertoa oman äidinkielen merkityksestä itselleen.</p>	<p>tyypillisiä piirteitä ja kuvailla äidinkielen merkitystä yksilölle.</p>	<p>kielelle tyypillisiä piirteitä ja pohtia äidinkielen yhteyttä identiteetteihin.</p>	<p>Opiskelija osaa eritellä suomen kielelle tyypillisiä piirteitä suhteessa muihin kieliin ja pohtia äidinkielen käsitettä ja merkityksiä identiteettien rakentumisen kannalta.</p>
---	--	---	--	---	--	--	---

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen							

<p>T1 auttaa opiskelijaa kehittämään vuorovaikutustaitojaan ja ilmaisukeinoja vuorovaikutustilanteissa ja vahvistamaan taitoaan työskennellä keskustellen erilaisten aiheiden ja tekstien parissa</p>	<p>s21, s23, s27, s210</p>	<p>Opiskelija kehittää taitoaan toimia tavoitteellisesti ja eettisesti sekä vuorovaikutussuhdetta rakentaen kasvokkaisissa oppilaitoksen ja yhteiskunnan vuorovaikutustilanteissa.</p>	<p>Vuorovaikutustaidot</p>	<p>Opiskelija osallistuu ennakoitaviin oppilaitoksen vuorovaikutustilanteisiin aktiivisesti kuuntelemalla.</p>	<p>Opiskelija osallistuu suullisesti ja rakentavalla tavalla oppilaitoksen vuorovaikutustilanteisiin.</p>	<p>Opiskelija edistää omalla toiminnallaan vuorovaikutuksen onnistumista.</p>	<p>Opiskelija toimii vuorovaikutustilanteissa aloitteellisesti ja sovitaa puhettaan tilanteen mukaan.</p>
<p>T2 ohjata opiskelijaa kehittämään muodollisten puhetilanteiden, opetuspuheen ja median puhuttujen tekstien kuuntelu- ja ymmärtämistaitoa</p>	<p>s21-s24, s27</p>	<p>Opiskelija syventää muodollisten puhetilanteiden, opetuspuheen ja median puhuttujen tekstien ymmärtämistaitoja.</p>	<p>Ymmärtämistaidot vuorovaikutustilanteissa</p>	<p>Opiskelija ymmärtää selkeästi havainnollistettuja puhuttuja arkikielisiä tekstejä.</p>	<p>Opiskelija ymmärtää puhuttuja arkikielisiä tekstejä ja selvittää niiden merkityksiä yhdessä muiden kanssa.</p>	<p>Opiskelija ymmärtää pääkohdat opetuspuheesta ja tuttuja aiheita käsittelevistä median puhutuista teksteistä.</p>	<p>Opiskelija erottaa olennaiset asiat opetuspuheesta ja median puhutuista teksteistä sekä arvioi kuulemaansa.</p> <p>Opiskelija pystyy vastaanottamaan tietoa muodollisissa puhetilanteissa.</p>

<p>T3 rohkaista opiskelijaa esiintymään entistä monipuolisemmin erilaisissa tilanteissa ja kehittämään esiintymistaitoja</p>	<p>s27, s28, s10</p>	<p>Opiskelija kehittää esiintymistaitojaan ja taitoaan ilmaista itseään erilaisissa tilanteissa tavoitteellisesti ja erilaisia ilmaisukeinoja hyödyntäen.</p>	<p>Esiintymistaidot</p>	<p>Opiskelija ilmaisee itseään erilaisissa arkisissa tilanteissa tai kertoo jostakin omaakohtaisesta aiheesta kielitaitonsa mahdollisimman tavalla.</p> <p>Opiskelija täydentää kielitaitonsa rajoitteita muilla ilmaisukeinoilla.</p>	<p>Opiskelija valmis telee ja pitää puheenvuoron tai puheesityksen itselleen läheisestä aiheesta.</p> <p>Opiskelija ilmaisee itseään ymmärrettävästi.</p>	<p>Opiskelija valmis telee ja pitää selkeän esityksen aiheesta, joka vaatii tiedonhankintaa.</p> <p>Opiskelija ilmaisee itseään tilanteeseen sopivalla tavalla.</p>	<p>Opiskelija valmis telee ja pitää koherentin, sisällöltään monipuolisen ja havainnollisen esityksen.</p> <p>Opiskelija ilmaisee itseään tavoitteellisesti ja tarkoituksenmukaisesti.</p>
<p>Tekstien tulkitseminen</p>							
<p>T4 ohjata opiskelijaa hyödyntämään tekstilajitietoutta tekstien tulkinnessa</p>	<p>s21-s24, s28</p>	<p>Opiskelija hyödyntää tekstilajitietoutta puhuttujen, kirjoitettujen ja monimediaisten tekstien tulkinnessa, laajentaa sana- ja käsitevaranto-</p>	<p>Tekstilajitaidot tekstien tulkinnessa</p>	<p>Opiskelija ymmärtää, miksi tekstit eroavat toisistaan.</p> <p>Opiskelija tunnistaa joitakin piirteitä tavallisimmista tekstilajeista.</p>	<p>Opiskelija tunnistaa tavallisimpia tekstilajeja.</p> <p>Opiskelija ymmärtää tuttuja aihepiirejä käsitteleviä tekstejä ja</p>	<p>Opiskelija tunnistaa eri tekstilajien rakennetta ja kielellisiä piirteitä.</p> <p>Opiskelija laajentaa aktiivisesti sana- ja käsiteva-</p>	<p>Opiskelija erittelee eri tekstilajien rakennetta ja kielellisiä piirteitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen.</p>

		aan, käyttää tehokkaasti lukemisen ja ymmärtämisen strategioita ja päättelee tekstin merkityksiä tekstuaalisten, sanastollisten ja kieliopillisten vihjeiden perusteella.		Opiskelija ymmärtää tekstin sisältöä puutteellisesti.	hahmottaa tekstin kokonaisuuden. Opiskelija selvittää avainsanat ymmärtääkseen tekstin pääajatuksen. Opiskelija hyödyntää tekstejä sana- ja käsitevarantonsa laajentamisessa.	rantoon luke- malla erilaisia tekstejä. Opiskelija käyttää tarkoituksenmukaisia strategioita tekstien tulkinnassa.	Opiskelija kehittää sana- ja käsitevarantoon siten, että se riittää itsenäiseen tekstien tulkintaan ja arviointiin.
T5 ohjata opiskelijaa kriittiseen tekstien tulkintaan	s24, s26, s27	Opiskelija harjaantuu puhuttujen, kirjoitettujen ja monimediaisten tekstien kriittiseen tulkintaan itsenäisesti ja ryhmässä.	Tekstien tulkinta	Opiskelija lukee ja ymmärtää yksinkertaisia, kieleltään konkreettisia tekstejä tutuissa tilanteissa. Opiskelija esittää niistä kysymyksiä ja mielipiteitä yhdessä muiden	Opiskelija lukee ja ymmärtää myös abstrakteja tekstejä. Opiskelija tekee teksteistä päätelmiä ja esittää niiden sisällöstä perusteltuja mielipiteitä.	Opiskelija käyttää tekstien tulkinnan taitoaan oppimisen resursseina. Opiskelija arvioi tekstejä ja tekee tekstistä päätelmiä ja kriittisiä kysymyksiä.	Opiskelija arvioi tekstien vaikutuskeinoja. Opiskelija havainnoi tekstien sellaisia merkityksiä, joita ei sanota suoraan, kuten tekstin ajatuskulkua, asenteita ja näkökulmia.

				kanssa ja itsenäisesti.		Opiskelija ymmärtää, että muut tekstit vaikuttavat tekstin tulkintaan.	Opiskelija tulkitsee, miten muut tekstit vaikuttavat tekstin merkityksiin.
Tekstien tuottaminen							
T6 rohkaista opiskelijaa hyödyntämään eri tekstilajeja omien tekstien malleina ja lähteinä sekä vahvistamaan taitoa suunnitella, tuottaa ja muokata tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä	s22, s23, s26-s28	Opiskelija suunnittelee, tuottaa ja muokkaa tekstejä. Hän käyttää kertovia, kuvaavia ja kantaottavia tekstejä omien tekstien malleina ja lähteinä.	Tekstilajitaidot tekstien tuottamisessa	Opiskelija tuottaa rakenteeltaan, kieleltään ja sisällöltään yksinkertaisia ja konkreettisia tekstejä itselleen tutuista aiheista.	Opiskelija suunnittelee ja tuottaa tekstejä eri aihepiireistä mallien avulla itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa. Opiskelija ottaa vastaan palautetta teksteistään. Opiskelija tuottaa tekstilajiltaan tunnistettavia tekstejä, mutta	Opiskelija suunnittelee, tuottaa ja muokkaa tekstejä, joissa käyttää eri tekstilajien piirteitä tarkoituksenmukaisesti.	Opiskelija tuottaa itsenäisesti tekstejä, joissa käyttää eri tekstilajien piirteitä monipuolisesti. Opiskelija käyttää myös muita tekstien lähteinä.

					tekstilajipiirteiden hyödyntäminen on rajallista.		
T7 ohjata opiskelijaa vakiinnuttamaan kirjoitetun yleiskielen hallintaa	s22-s24, s28	Opiskelija noudattaa kirjoittamisissaan teksteissä yleiskielen normeja ja hyödyntää tekstilajille tyypillistä sanastoa ja kielipillisiä rakenteita. Hän sujuvoittaa ja vahvistaa tekstien tuottamisen taitoaan käsin ja tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.	Kirjoitetun kielen hallinta	Opiskelija kirjoittaa tekstejä tuuista aihepiireistä. Teksti voi olla epäkoherenttia, verrattain hankalasti luettavaa ja sanastoltaan hyvin rajallista. Opiskelija osaa kirjoittaa käsin ja tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.	Opiskelija kirjoittaa ymmärrettäviä tekstejä kielipillisistä puutteista huolimatta. Sanasto voi olla vielä suppeaa. Kirjoitetun kielen normien noudattaminen on horjuvaa.	Opiskelija kirjoittaa koherentteja tekstejä ja käyttää niissä tarkoituksenmukaista sanastoa ja rakenteita. Kirjoitetun kielen normien noudattaminen on melko vakiintunutta. Opiskelija osaa kirjoittaa sujuvasti käsin ja tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.	Opiskelija kirjoittaa sisällöllisesti ja kielellisesti monipuolisia tekstejä. Kirjoitetun kielen normien noudattaminen on vakiintunutta.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen							
T8 auttaa opiskelijaa syventämään kielitietoi-	s22-s26	Opiskelija kiinnostuu kielen ilmiöistä. Hän tun-	Kielitietoisuuden kehittyminen	Opiskelija tunnistaa, että kielenkäyttö vaihtelee eri tilanteissa.	Opiskelija pohtii tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia	Opiskelija havainnoi ja erittelee tekstien kie-	Opiskelija tekee päätelmiä tekstien kielellisistä ja

<p>suuttaan ja va- kiinnuttamaan taitoaan vastaan- ottaa tekstiä eri tavoilla eri tilan- teissa</p>		<p>nistaa kielen ra- kenteita ja hyö- dyntää muodol- lista ja epämuo- dollista kieltä kie- lenkäytön resurs- sina sekä kielen tyylipiirteitä ja sävyjä.</p> <p>Opiskelija ym- märtää kielellis- ten valintojen merkityksiä ja seurauksia.</p>		<p>Opiskelija tunnis- taa kirjoitetun ja puhutun kielen eroja.</p> <p>Opiskelija hah- mottaa lauserajat ja tunnistaa ver- bin lauseen kes- kuksena.</p>	<p>piirteitä sekä nii- den merkityksiä yhdessä muiden kanssa.</p> <p>Opiskelija tunnis- taa muodollisen ja epämuodolli- sen kielenkäytön ja eri tyylien väli- siä eroja.</p> <p>Opiskelija osaa hahmottaa lau- seen rakenne- osia.</p>	<p>lollisia ja tekstu- aalisia piirteitä sekä niiden mer- kityksiä tarkoi- tuksenmukaisten käsitteiden avulla.</p> <p>Opiskelija ym- märtää muodolli- sen ja epämuo- dollisen kielen- käytön ja eri tyy- lien vaikutuksia.</p> <p>Opiskelija ym- märtää kielellis- ten valintojen merkityksiä ja seurauksia.</p>	<p>tekstuaalisista piirteistä.</p> <p>Opiskelija hyö- dyntää kielenkäy- tössään muodol- lista ja epämuo- dollista kieltä.</p> <p>Opiskelija ym- märtää kielellis- ten valintojen vaikutuksen mer- kitysten rakentu- miseen tekstissä.</p>
<p>T9 rohkaista opiskelijaa avar- tamaan kulttuu- rinäkemystään ja erittelemään kulttuurista moni- muotoisuutta</p>	<p>s29, s210</p>	<p>Opiskelija ym- märtää kielelli- sesti ja kulttuuri- sesti monimuo- toisen oppilaitok- sen ja yhteiskun- nan merkityksen.</p>	<p>Kulttuuritietoi- suuden kehitty- minen</p>	<p>Opiskelija tietää, että jokainen yh- teiskunta on moni- kielinen ja kult- tuurisesti moni- muotoinen.</p>	<p>Opiskelija tunnis- taa yksilön ja lä- hiympäristön monikielisyttä ja kulttuurista moni- muotoisuutta.</p>	<p>Opiskelija eritte- lee yhteiskunnan monikielisyttä ja kulttuurista monimuotoi- suutta.</p>	<p>Opiskelija esittää näkömynä kielellisen ja kult- tuurisen moni- muotoisuuden</p>

sekä tunnista- maan kulttuurien samanlaisuuksia ja erilaisten ilmi- öiden kulttuuri- sidonnaisuutta		Hän tunnistaa kulttuurisia eroja ja samankaltai- suuksia ja erilais- ten ilmiöiden kulttuuri- sidonnaisuutta.		Opiskelija tunnis- taa ja osaa ku- vata kulttuurisia kytköksiä omassa elämässään.	Opiskelija moni- puolistaa kulttuu- risia kokemuksi- aan ja osaa ker- toa niistä.	Opiskelija osaa eritellä kulttuuri- sia kokemuksi- aan. Opiskelija tekee havaintoja siitä, että kulttuuri, yk- silöiden toiminta ja erilaisten ryh- mien muodostu- minen vaikutta- vat toisiinsa.	merkityksestä it- selleen ja yhteis- kunnalle. Opiskelija osallis- tuu aktiivisesti yhteisten kult- tuuristen koke- musten luomi- seen.
T10 ohjata opis- kelijaa tutustu- maan suomalai- seen kulttuuriin ja kirjallisuuteen	s28-s210	Opiskelija lukee ja tulkitsee suo- menkielistä kirjal- lisuutta, erityi- sesti suomalaista nykykirjallisuutta. Hän tutustuu suomalaisen kir- jallisuuden pää- vaiheisiin ja ym- märtää kirjalli- suuden lajin ja muiden tekstien	Kirjallisuuden ja kulttuurin tunte- mus	Opiskelija lukee lyhyitä, helppota- juisia suomenkie- lisiä kaunokirjalli- sia tekstejä. Opiskelija erottaa fiktiivisen tekstin muista teks- teistä. Opiskelija hah- mottaa, että eri	Opiskelija lukee suomenkielisiä kaunokirjallisia tekstejä ja kes- kustelee lukuko- kemuksestaan muiden kanssa. Opiskelija on tu- tustunut joihin- kin suomalaisen kirjallisuuden päävaiheita edus- taviin teksteihin.	Opiskelija lukee suomenkielisiä kirjoja ja eritte- lee lukukoke- mustaan. Opiskelija osaa nimetä suomalai- sen kirjallisuuden päävaiheita. Opiskelija osaa eritellä kirjalli- suuden lajien	Opiskelija lukee monipuolisesti suomenkielistä kirjallisuutta ja analysoi luke- maansa keskus- telemalla ja kir- joittamalla. Opiskelija tuntee suomalaisen kir- jallisuuden pää- vaiheita.

		vaikutuksen teokseen.		aikoina on kirjoitettu erilaisia tekstejä. Opiskelija tunnistaa mallien avulla tekstien välisiä yhteyksiä.	Opiskelija tuntee joitakin kirjallisuuden lajeja ja kuvailee vähintään yhtä niistä. Opiskelija tunnistaa, mihin lajiin teksti kuuluu.	piirteitä luke- mastaan tekstistä.	
T11 auttaa opiskelijaa vakiinnuttamaan myönteistä käsitystä itsestään viestijänä, lukijana, tekstien tuottajana sekä kielenoppijana, ohjata opiskelijaa näkemään ja vertaamaan erilaisia oppimistyyliä ja tapoja sekä oppimaan muilta	s26, s28	Opiskelija vahvistaa myönteistä käsitystä itsestään kielenoppijana ja kielen käyttäjänä. Hän vertailee ja hyödyntää erilaisia oppimisen tapoja itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa.	Viestijäkuvan kehittyminen ja oman kielenoppimisen reflektointi	Opiskelija tekee havaintoja kielenoppimisestaan ja omista oppimisen tavoistaan.	Opiskelija tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan kielenoppijana ja kielen käyttäjänä sekä asettaa itselleen oppimistavoitteita.	Viestijäkuvan kehittymistä ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Opiskelija kehittää kielenoppimistaitojaan ja hyödyntää monipuolisesti ympäristöään kielenoppimisen resursseina.	Opiskelija asettaa itselleen haasteellisia oppimistavoitteita ja edistää yhteistä oppimista.

Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena							
T12 ohjata opiskelijaa ymmärtämään, miten kieltä käytetään eri tiedonaloilla	s21-s26	Opiskelijan kielitaito kehittyy arkikielestä kohti tiedonalojen kieltä.	Eri tiedonalojen kielen havainnointi	Opiskelija käsittelee eri tiedonalojen aiheita arkikielellä.	Opiskelija ymmärtää kognitiivisesti melko vaativaa kieltä vahvan kontekstin tuen avulla.	Opiskelija ymmärtää kognitiivisesti vaativaa kieltä, mutta tarvitsee kontekstin tukea.	Opiskelija tuntee abstraktin kielen keinoja ja käyttää niitä tekstien tulkinna.
T13 rohkaista opiskelijaa kehittämään tiedonhankintataitoja sekä oman työskentelyn suunnittelua ja arviointia itsenäisesti ja ryhmässä	s25	Opiskelija käyttää tarkoituksenmukaisia tiedonhankintakeinoja tekijänoikeuksia noudattaen. Hän suunnittelee, jäsentelee ja arvioi omaa työskentelyään itsenäisesti ja ryhmässä.	Tiedonhankinta sekä oman työskentelyn suunnittelu, jäsenteleminen ja arviointi	Opiskelija etsii yksittäisiä tietoja annetuista lähteistä. Opiskelija noudattaa tekijänoikeuksia ja tietää, mitä yksityisyyden suojalla tarkoitetaan. Opiskelija suunnittelee ja arvioi työskentelyään vain vähän.	Opiskelija etsii tietoa tutuista tai annetuista lähteistä, mutta käsittelee tietoa toistaen. Opiskelija arvioi omaa työskentelyään.	Opiskelija etsii tietoa eri lähteistä sekä suunnittelee, jäsentelee ja arvioi työskentelyään itsenäisesti ja ryhmässä. Opiskelija tuo oman panoksensa yhteiseen työskentelyyn.	Opiskelija etsii ja yhdistelee monipuolisesti eri tietolähteiden tietoa vertaillen ja tiedon luotettavuutta arvioiden. Opiskelija edistää tavoitteellisesti yhteistä työskentelyä.

Toinen kotimainen kieli

Ruotsin kieli, B1-oppimäärä

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi ruotsin kielen B1-oppimäärässä aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Arviointi on monipuolista, ja se antaa opiskelijoille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Formatiiviseen arviointiin liittyvän opiskelijan oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla opiskelijoita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Opiskelijoita rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itsearvioinnin ja vertaispalautteen keinoin. Summatiivinen arviointi perustuu siihen, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on saavuttanut paikallisessa opetussuunnitelmassa ruotsin kielen B1-oppimäärälle asetetut tavoitteet.

Opiskelijan kehittyvän kielitaidon arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen Kehittyvän kielitaidon asteikko. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää myös esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Arvioinnin tulee olla monipuolista, jotta opiskelijat, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat, saavat erilaisia mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan.

Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit. Päättöarvosana on ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy ruotsin kielen B1-oppimäärän päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän kehittyvään kielitaitoon liittyvien tavoitteiden (T5–T9) arvosanassa 9 on yhdistetty kaksi taitotasoa A1.3 ja A2.1 välitasoksi A1.3/A2.1 Taitotasot löytyvät Eurooppalaisesta viitekehyksestä ja sen pohjalta laaditusta suomalaisesta sovelluksesta Kehittyvän kielitaidon asteikko.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kielenopiskelutaidot							
T1 rohkaista opiskelijaa rohkaista jatkuvan kielenopiskeluun asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioida oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata opiskelijaa myönteiseen vuorovaikutuk-	rub1–rub8	Opiskelija oppii soveltamaan ja kehittämään kielitaitoaan itsenäisesti myös koulun päätyttyä. Opiskelija oppii asettamaan tavoitteita kielten opiskelulle ja refleктоimaan oppimisprosessiaan itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa.	Jatkuvan kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen sekä tavoitteiden asettaminen, opiskelustrategioiden hyödyntäminen, oppimisen reflektointi ja vuorovaikutuksessa toimimisen tapojen hahmottaminen	Opiskelija osaa antaa joitakin esimerkkejä mahdollisuuksista kehittää ruotsin kielen taitoaan. Opiskelija osaa käyttää joitakin itselle sopivia kielenoppimistapoja. Opiskelija osaa antaa joitakin esimerkkejä ta-	Opiskelija osaa kuvailla mahdollisuuksia kehittää ruotsin kielen taitoaan myös koulun päätyttyä. Opiskelija osaa käyttää itselle sopivia yleisimpiä kielenoppimistapoja. Opiskelija osaa kuvata joitakin	Opiskelija osaa vertailla erilaisia mahdollisuuksia soveltaa ja kehittää ruotsin kielen taitoaan myös koulun päätyttyä. Opiskelija osaa käyttää keskeisimpiä itselle sopivia kielenoppimistapoja. Opiskelija osaa vertailla tapoja	Opiskelija osaa pohtia ja vertailla erilaisia mahdollisuuksia soveltaa ja kehittää ruotsin kielen taitoaan myös koulun päätyttyä. Opiskelija osaa käyttää itselle sopivia monipuolisia tapoja oppia ruotsin kieltä. Opiskelija osaa vertailla ja pohtia

seen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen		Opiskelija oppii käyttämään erilaisia tapoja oppia kieliä ja löytää niistä itselleen tehokkaimmat. Opiskelija oppii tapoja toimia vuorovaikutuksessa rakentavasti.		voista toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.	tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.	toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.	tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.
T2 rohkaista opiskelijaa näkemään ruotsin taito tärkeänä osana elinikäistä oppimista ja oman kielivaranon karttumista ja rohkaista ruotsinkielisten oppimisympäristöjen löytämiseen ja hyödyntämiseen	rub1–rub8	Opiskelija oppii löytämään ruotsinkielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä.	Ruotsin kielen käyttöalueiden ja -mahdollisuuksien tunnistaminen omassa elämässä	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä joistakin aineistoista ja toimintaympäristöistä, joissa voi käyttää ruotsin kieltä.	Opiskelija osaa nimetä ruotsinkielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä, jotka edistävät hänen oppimistaan.	Opiskelija osaa vertailla ruotsinkielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä, jotka edistävät hänen oppimistaan.	Opiskelija osaa pohtia, miten hän voi hyödyntää ruotsinkielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä omaa oppimistaan edistääkseen.

myös opiskelun ulkopuolella							
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa				Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.2	Taitotaso A1.3	Taitotaso A1.3/A2.1
T3 järjestää opiskelijoille tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista viestintää ja vuorovaikutusta	rub1–rub8	Opiskelija oppii toimimaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.	Vuorovaikutustaito erilaisissa tilanteissa	Opiskelija selviytyy satunnaisesti viestintäkumppanin tukemana muutamasta, kaikkein yleisimmin toistuvasta ja rutiininomaisesta viestintätilanteesta.	Opiskelija selviytyy satunnaisesti yleisimmin toistuvista, rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen vielä enimmäkseen viestintäkumppaniin.	Opiskelija selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.	Opiskelija selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista. Opiskelija pystyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa.
T4 tukea opiskelijaa kielellisten viestintästrategioiden käytössä	rub1–rub8	Opiskelija oppii hyödyntämään kielellisiä viestintästrategioita.	Viestintästrategioiden käyttö	Opiskelija tarvitsee paljon apukeinoja (esim. eleet, piirtäminen, sanastot, netti). Opiskelija osaa joskus arvailla tai	Opiskelija tukeutuu viestinnässään kaikkein keskeisimpiin sanoihin ja ilmauksiin. Opiskelija tarvitsee paljon apukeinoja.	Opiskelija osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Opiskelija osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein	Opiskelija osallistuu viestintään ja tarvitsee vain satunnaisesti apukeinoja. Opiskelija osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin.

				<p>päätellä yksittäisten sanojen merkityksiä asiayhteyden, yleistiedon tai muun kielitaitonsa perusteella.</p> <p>Opiskelija osaa ilmaista, onko ymmärtänyt.</p>	Opiskelija osaa pyytää toistamista tai hidastamista.	<p>(esim. nyökkäymällä), äännähdyksin, tai muunnallisella minimipalautteella.</p> <p>Opiskelija joutuu pyytämään selvennystä tai toistoja hyvin usein.</p>	<p>Opiskelija joutuu pyytämään selvennystä tai toistoja melko usein turvautuen harvemmin ei-kielilisiin ilmaisuihin.</p> <p>Opiskelija osaa soveltaa jonkin verran viestintäkumppanin ilmaisuja omassa viestinnässään.</p>
T5 auttaa opiskelijaa laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	rub1–rub8	Opiskelija oppii käyttämään erilaisia kohteliaisuuden ilmauksia.	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Opiskelija osaa käyttää muutamia kielelle ja kulttuurille tyypillisimpiä kohteliaisuuden ilmauksia (tervehdminen, hyväksily, kiittäminen) joissakin kaikkein rutiininomaisim-	Opiskelija osaa käyttää muutamia kaikkein yleisimpiä kielelle ominaisia kohteliaisuuden ilmauksia rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Opiskelija osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa tilanteissa.	Opiskelija selviytyy joistakin lyhyistä sosiaalisista tilanteista ja osaa käyttää joitakin kohteliaita tervehdyksiä ja puhuttelumuu- toja sekä esittää esimerkiksi pyyntöjä, kutsuja, eh-

				missa sosiaalisissa kontakteissa.			dotuksia ja anteeksipyyntöjä ja vastata sellaisiin.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä				Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.2	Taitotaso A1.3	Taitotaso A1.3/A2.1
T6 rohkaista opiskelijaa tulkitsemaan monentyyppisiä puhuttuja ja kirjoitettuja ruotsinkielisiä tekstejä oman edistymisen kannalta sopivimmalla vaikeustasolla	rub1–rub8	Opiskelija oppii tulkitsemaan puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä.	Tekstien tulkintataidot	Opiskelija ymmärtää vähäisen määrän yksittäisiä puhuttuja ja kirjoitettuja sanoja ja ilmauksia. Opiskelija tuntee kirjainjärjestelmän tai hyvin rajallisen määrän kirjoitusmerkkejä.	Opiskelija ymmärtää harjoitettua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää muuttaman sanan mittaista kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta. Opiskelija tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja.	Opiskelija ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukena. Opiskelija pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.	Opiskelija ymmärtää helppoja, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sekä hidasta puhetta sisältäviä tekstejä. Opiskelija pystyy löytämään tarvitsemansa tiedon lyhyistä, yksinkertaisista, itseään kiinnostavista viesteistä ja tekstin pääajatuksia tuttua sanastoa sisältävästä, ennakoitavasta tekstistä.

Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä				Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.2	Taitotaso A1.3	Taitotaso A1.3/A2.1
T7 tarjota opiskelijalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella pieni- muotoista puhumista ja kirjoittamista erilaisista aiheista kiinnittäen huomiota myös ääntämi- seen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	rub1–rub8	Opiskelija oppii ilmaisemaan itseään suullisesti ja kirjallisesti käyttäen ruotsin kielen keskeistä sanastoa ja keskeisiä rakenteita. Hän oppii ääntämään ymmärrettävästi.	Tekstien tuottamistaidot	Opiskelija osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen harjoiteltuja sanoja ja opeteltuja vakioilmaisuja. Opiskelija ääntää joitakin harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi ja osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja sanontoja.	Opiskelija pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittaa muutamien lyhyiden lauseiden harjoitelluista aiheista. Opiskelija ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi ja hallitsee hyvin suppean perussanaston, muutamien tilannesidon naisien ilmauksen ja peruskieliopin ai-neksia.	Opiskelija osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. Opiskelija pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä. Opiskelija ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.	Opiskelija pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Opiskelija osaa keskeistä perussanastoa ja rakenteita. Opiskelija osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissa kuin harjoitelluissa ilmauksissa.

Kasvu kulttuuriseen monimuotoisuuteen ja kielitietoisuuteen							
T8 ohjata opiskelijaa tutustumaan pohjoismaiseen kieliympäristöön sekä Pohjoismaita yhdistäviin arvoihin	rub1–rub8	Opiskelija oppii tuntemaan suomenruotsalaista ja pohjoismaista kieliympäristöä sekä suomenruotsalaisia ja pohjoismaisia kulttuureja ja elämänmuotoja. Opiskelija oppii tuntemaan Pohjoismaita yhdistäviä arvoja.	Pohjoismaisen kieliympäristön ja arvojen hahmottaminen	Opiskelija osaa nimetä Pohjoismaat ja joitakin pohjoismaisia kieliä. Opiskelija osaa antaa joitakin esimerkkejä suomenruotsalaisista ja pohjoismaisista kulttuureista ja elämänmuodoista.	Opiskelija osaa nimetä Pohjoismaat ja niiden vieralliset kielet. Opiskelija tietää, että ruotsia puhutaan eri tavoin Suomessa ja Ruotsissa. Opiskelija osaa kertoa suomenruotsalaisista ja pohjoismaisista kulttuureista ja elämänmuodoista.	Opiskelija osaa kertoa ruotsin kielestä käyttökieleenä Suomessa ja Pohjoismaissa. Opiskelija osaa antaa esimerkkejä joistakin Suomessa ja Ruotsissa käytetyn ruotsin kielen erityispiirteistä. Opiskelija osaa kuvailla suomenruotsalaisia ja pohjoismaisia kulttuureita ja elämänmuotoja.	Opiskelija osaa kuvailla ruotsin kieltä käyttökieleenä Suomessa ja Pohjoismaissa. Opiskelija osaa kertoa joistakin Suomessa ja Ruotsissa käytetyn ruotsin kielen erityispiirteistä. Opiskelija osaa vertailla suomenruotsalaisia ja pohjoismaisia kulttuureita ja elämänmuotoja.
T9 ohjata opiskelijaa havaitsemaan, millaisia	rub1–rub8	Opiskelija oppii löytämään ruot-	Kielellinen päätely	Opiskelija osaa tehdä havaintoja joistakin ruotsin	Opiskelija osaa tehdä joitakin johtopäätöksiä	Opiskelija osaa tehdä johtopäätöksiä ruotsin	Opiskelija osaa tehdä johtopäätöksiä ruotsin

<p>säännönmukaisuuksia ruotsin kielessä on sekä käyttämään kieli-tiedon käsitteitä oppimisen tu-kena</p>		<p>sin kielen sään-nönmukaisuuksia ja vertailemaan ruotsin kieltä muihin kieliin.</p> <p>Opiskelija oppii käyttämään kieli-tiedon käsitteitä oppimisensa tu-kena.</p>		<p>kielen säännön-mukaisuuksista.</p>	<p>ruotsin kielen säännönmukai-suuksista.</p> <p>Opiskelija osaa antaa joitakin esi-merkkejä siitä, miten sama asia ilmaistaan ruot-sin kielessä ja jos-sakin muussa kie-lessä.</p> <p>Opiskelija osaa antaa joitakin esi-merkkejä ruotsin kielen kielitiedon käsitteistä ja osaa käyttää niitä kielitaitonsa ke-hittämiseen.</p>	<p>kielen säännön-mukaisuuksista.</p> <p>Opiskelija osaa kertoa, miten sama asia ilmais-taan ruotsissa ja jossakin muussa kielessä.</p> <p>Opiskelija osaa kertoa ruotsin kielen keskeisistä kielitiedon käsit-teistä ja käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.</p>	<p>kielen säännön-mukaisuuksista ja soveltaa niitä.</p> <p>Opiskelija osaa vertailla, miten sama asia ilmais-taan ruotsissa ja jossakin muussa kielessä.</p> <p>Opiskelija tuntee ruotsin kielen kielitiedon käsit-teitä ja osaa käyt-tää niitä kielitai-tonsa kehittämi-seen.</p>
--	--	---	--	---------------------------------------	---	---	--

Vieraat kielet

Englanti, A-oppimäärä

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi englannin kielen A-oppimäärässä aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Arviointi on monipuolista, ja se antaa opiskelijoille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Formatiiviseen arviointiin liittyvän opiskelijan oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla opiskelijoita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Opiskelijoita rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itsearvioinnin ja vertaispalautteen keinoin. Summatiivinen arviointi perustuu siihen, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on saavuttanut paikallisessa opetussuunnitelmassa englannin kielen A-oppimäärälle asetetut tavoitteet.

Opiskelijan kehittyvän kielitaidon arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen Kehittyvän kielitaidon asteikkoon. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää myös esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Arvioinnin tulee olla monipuolista, jotta opiskelijat, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat, saavat erilaisia mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan.

Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut englannin kielen A-oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt englannin kielen A-oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit. Päätösarvosana on englannin kielen A-oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan englannin kielen A-oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päätösarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy englannin kielen A-oppimäärän päätösarviointiin ja siitä muodostettavaan päätösarvosanaan.

Englannin kielen A-oppimäärän kehittyvään kielitaitoon liittyvien tavoitteiden (T6–T10) arvosanassa 9 on yhdistetty kaksi taitotasoa B1.1 ja B1.2 välitasoksi B1.1/B1.2. Taitotasot löytyvät Eurooppalaisesta viitekehyksestä ja sen pohjalta laaditusta suomalaisesta sovelluksesta Kehittyvän kielitaidon asteikosta.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
-------------------	---------	---------------------------------	------------------	--------------------------------	--------------------------------	--------------------------------	--------------------------------

		oppimisen tavoitteet					
Kielenopiskelutaidot							
T1 rohkaista opiskelijaa jatkuvaan kielenopiskeluun, asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia englantia ja arvioida oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata opiskelijaa myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	ena1–ena8	<p>Opiskelija oppii soveltamaan ja kehittämään kielitaitoaan itsenäisesti myös koulun päätyttyä.</p> <p>Opiskelija oppii asettamaan tavoitteita kielten opiskelulle ja reflektoidaan oppimisprosessiaan itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa.</p> <p>Opiskelija oppii käyttämään erilaisia tapoja oppia kieliä ja löytää niistä itselleen tehokkaimmat.</p>	Jatkuvan kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen sekä tavoitteiden asettaminen, opiskelustrategioiden hyödyntäminen, oppimisen reflektointi ja vuorovaikutuksessa toimimisen tapojen hahmottaminen	<p>Opiskelija osaa antaa joitakin esimerkkejä mahdollisuuksista kehittää englannin kielen taitoaan.</p> <p>Opiskelija osaa käyttää joitakin itselle sopivia kielenoppimistapoja.</p> <p>Opiskelija osaa antaa joitakin esimerkkejä tavoista toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.</p>	<p>Opiskelija osaa kuvailla mahdollisuuksia kehittää englannin kielen taitoaan myös koulun päätyttyä.</p> <p>Opiskelija osaa käyttää yleisimpiä itselle sopivia kielenoppimistapoja.</p> <p>Opiskelija osaa kuvata joitakin tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.</p>	<p>Opiskelija osaa vertailla erilaisia mahdollisuuksia soveltaa ja kehittää englannin kielen taitoaan myös koulun päätyttyä.</p> <p>Opiskelija osaa käyttää keskeisiä itselle sopivia kielenoppimistapoja.</p> <p>Opiskelija osaa vertailla tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.</p>	<p>Opiskelija osaa pohtia ja vertailla erilaisia mahdollisuuksia soveltaa ja kehittää englannin kielen taitoaan myös koulun päätyttyä.</p> <p>Opiskelija osaa käyttää monipuolisia itselle sopivia tapoja oppia englannin kieltä.</p> <p>Opiskelija osaa vertailla ja pohtia tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.</p>

		Opiskelija oppii tapoja toimia vuorovaikutuksessa rakentavasti.					
T2 kannustaa löytämään kiinnostavia englanninkielisiä sisältöjä ja toimintaympäristöjä, jotka laajentavat käsitystä globalisoituvasta maailmasta ja siinä toimimisen mahdollisuuksista	ena1–ena8	Opiskelija oppii löytämään englanninkielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä, jotka laajentavat käsitystä globalisoituvasta maailmasta.	Maailmankansalaisen taitojen kehittäminen englannin kieltä käyttämällä	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä joistakin aineistoista ja toimintaympäristöistä, joissa voi käyttää englannin kieltä.	Opiskelija osaa nimetä englanninkielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä, jotka edistävät hänen oppimistaan.	Opiskelija osaa vertailla englanninkielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä, jotka edistävät hänen oppimistaan.	Opiskelija osaa pohtia, miten hän voi hyödyntää englanninkielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä omaa oppimistaan edistääkseen.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa				Taitotaso A1.3	Taitotaso A2.2	Taitotaso B1.1	Taitotaso B1.1/B1.2
T3 rohkaista opiskelijaa osallistumaan keskusteluihin monenlaisista tä-	ena1–ena8	Opiskelija oppii toimimaan aktiivisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.	Vuorovaikutustaito erilaisissa tilanteissa	Opiskelija selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus	Opiskelija selviää kohtalaisesti monenlaisista jokapäiväisistä viestintätilanteista ja	Opiskelija pystyy viestimään, osallistumaan keskusteluihin ja ilmaisemaan mielipiteitään melko	Opiskelija pystyy viestimään, osallistumaan keskusteluihin ja ilmaisemaan

<p>män elämänkokemukseen sopivista aiheista, joissa voidaan käsitellä myös mielipiteitä</p>				<p>viestintäkumppaniin.</p>	<p>pystyy enenevässä määrin olemaan aloitteellinen viestintätilanteessa.</p>	<p>vaivattomasti joutuu osalliseksi viestintätilanteissa.</p>	<p>mielipiteitään myös joissakin vaativammista tilanteissa, kuten keskusteltaessa ajankohtaisesta tapahtumasta.</p>
<p>T4 tukea opiskelijan aloitteellisuutta viestinnässä, kompensatiokeinojen käytössä ja merkitysneuvottelun käymisessä</p>	<p>ena1–ena8</p>	<p>Opiskelija oppii olemaan aloitteellinen vuorovaikutustilanteissa.</p> <p>Opiskelija oppii käyttämään viestintästrategioita.</p>	<p>Viestintästrategioiden käyttö</p>	<p>Opiskelija osallistuu viestintään, mutta tarvitsee edelleen usein apukeinoja.</p> <p>Opiskelija osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäymällä), äännähdyksin tai muunlaisella minimipalautteella.</p> <p>Opiskelija joutuu pyytämään selvennystä tai toista hyvin</p>	<p>Opiskelija osallistuu enenevässä määrin viestintään käyttäen tarvittaessa vaki-osanontoja pyytäessään tarkennusta avainsanoista.</p> <p>Opiskelija joutuu pyytämään toista tai selvennystä silloin tällöin.</p> <p>Opiskelija käyttää esim. lähikäsitettä tai yleisempää käsitettä,</p>	<p>Opiskelija pystyy jossain määrin olemaan aloitteellinen viestinnän eri vaiheissa ja osaa varmistaa, onko viestintäkumppani ymmärtänyt viestin.</p> <p>Opiskelija osaa kiertää tai korvata tuntemattoman sanan tai muotoilla viestinsä uudelleen sekä pystyy neuvottelemaan tun-</p>	<p>Opiskelija pystyy olemaan aloitteellinen tuttua aihetta käsittelevässä vuorovaikutustilanteessa ja osaa varmistaa, onko viestintäkumppani ymmärtänyt viestin, korjata väärinymmärryksiä sekä kiertää tai korvata tuntemattoman sanan tai muotoilla viestinsä uudelleen.</p> <p>Opiskelija pystyy neuvottelemaan</p>

				usein.	kun ei tiedä täsmällistä (koira/eläin tai talo/mökki).	temattomien ilmauksien merkityksistä.	tuntemattomien ja melko mutkikkaidenkin ilmauksien merkityksistä.
T5 auttaa opiskelijaa tunnistamaan viestinnän kulttuurisia piirteitä ja tukea opiskelijoiden rakentavaa kulttuurienvälistä viestintää	ena1–ena8	Opiskelija oppii tunnistamaan viestinnän kulttuurisia piirteitä. Opiskelija oppii käyttämään kieltä kulttuurien välisessä viestinnässä.	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Opiskelija osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiniinomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Opiskelija osaa käyttää kieltä yksinkertaisella tavalla kaikkein keskeisimpiin tarkoituksiin, kuten tiedonvaihtoon sekä mielipiteiden ja asenteiden asianmukaiseen ilmaisemiseen. Opiskelija pystyy keskustelemaan kohteliaasti käyttäen tavanomaisia ilmauksia ja perustason viestintärutiineja.	Opiskelija osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuussäännöt. Opiskelija pystyy ottamaan vuorovaikutuksessaan huomioon joitakin tärkeimpiä kulttuurisiin käytänteisiin liittyviä näkökohtia.	Opiskelija osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuussäännöt ja osaa kiinnittää huomiota kielenkäytön muodollisuuteen. Opiskelija pystyy ottamaan vuorovaikutuksessaan huomioon tärkeimpiä kulttuurisia käytänteitä.

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä				Taitotaso A1.3	Taitotaso A2.2	Taitotaso B1.1	Taitotaso B1.1/B1.2
T6 tarjota opiskelijalle mahdollisuuksia kuulla ja lukea monenlaisia itselleen merkityksellisiä yleiskielisiä ja yleistajuisia tekstejä erilaisista lähteistä sekä tulkita niitä käyttäen erilaisia strategioita	ena1–ena8	Opiskelija oppii tulkitsemaan puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä. Opiskelija oppii tekstien ymmärtämisstrategioita.	Tekstien tulkintataidot	Opiskelija ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Opiskelija pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.	Opiskelija pystyy seuraamaan hyvin summittaisesti selväpiirteisen asiapuheen pääkohtia, tunnistaa usein ympärillään käytävän keskustelun aiheen sekä ymmärtää pääasiat tuttua sanastoa sisältävästä yleiskielisestä tekstistä tai hitaasta puheesta. Opiskelija osaa päätellä tuntemattomien sanojen merkityksiä asiayhteydestä.	Opiskelija ymmärtää pääasiat ja joitakin yksityiskohtia selkeästä ja lähes normaalitempoinen yleiskielisestä puheesta tai yleistajuisesta kirjoitetusta tekstistä. Opiskelija ymmärtää yhteiseen kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Opiskelija löytää pääajatuksen, avainsanat ja tär-	Opiskelija ymmärtää pääasiat ja useita yksityiskohtia hieman vaativammasta normaalitempoinen yleiskielisestä puheesta tai yleistajuisesta kirjoitetusta tekstistä. Opiskelija ymmärtää yhteiseen kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Opiskelija löytää pääajatuksen, avainsanat ja tär-

						keitä yksityiskoh- tia myös valmis- tautumatta.	keitä yksityiskoh- tia myös valmis- tautumatta.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä				Taitotaso A1.3	Taitotaso A2.2	Taitotaso B1.1	Taitotaso B1.1/B1.2
T7 ohjata opiske- lijaa tuottamaan sekä puhuttua että kirjoitettua tekstiä erilaisiin tarkoituksiin ylei- sistä ja itselleen merkityksellisistä aiheista kiinnit- täen huomiota rakenteiden mo- nipuolisuuteen ja ohjaten hyvään ääntämiseen	ena1–ena8	Opiskelija oppii il- maisemaan itse- ään suullisesti ja kirjallisesti käyt- täen englannin kielen keskeistä sanastoa ja kes- keisiä rakenteita. Opiskelija oppii ääntämään ym- märrettävästi.	Tekstien tuotta- mistaidot	Opiskelija osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, kes- keistä sanastoa ja perustason lause- rakenteita. Opiskelija pystyy kertomaan arki- sista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvaramia ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä sekä ään- tää harjoitellut il- maisut ymmär- rettävästi.	Opiskelija osaa kuvata luettelo- maisesti (ikä- kaudelleen tyy- pillisiä) jokapäi- väiseen elämään liittyviä asioita käyttäen taval- lista sanastoa ja joitakin idiomaat- tisia ilmauksia sekä perustason rakenteita ja jos- kus hiukan vaati- vampiakin. Opiskelija osaa soveltaa joitakin ääntämisen pe- russääntöjä muis-	Opiskelija osaa kertoa ydinkoh- dat ja myös hiu- kan yksityiskoh- tia erilaisista jo- kapäiväiseen elä- mään liittyvistä itseään kiinnos- tavista todelli- sista tai kuvit- teellisista ai- heista. Opiskelija käyt- tää melko laajaa sanastoa ja ra- kennevalikoimaa sekä joitakin ylei- siä fraaseja ja idiomeja.	Opiskelija osaa kertoa ydinkoh- dat ja useita yksi- tyiskohtia erilai- sista jokapäiväi- seen elämään liit- tyvistä itseään kiinnostavista to- dellisista tai ku- vitteellisista ai- heista käyttäen melko laajaa sa- nastoa ja raken- nevalikoimaa sekä yleisiä fraa- seja ja idiomeja. Opiskelija osaa soveltaa useita ääntämisen pe-

					sakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.	Opiskelija osaa soveltaa useita ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.	russäntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.
Kasvu kulttuuriseen monimuotoisuuteen ja kielitietoisuuteen							
T8 motivoida opiskelijaa arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustansa sekä Suomen ja maailman kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennako-oletuksia	ena1–ena8	Opiskelija oppii arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustansa sekä Suomen ja maailman kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennako-oletuksia.		<i>Ei käytetä arvostamisen muodostamisen perusteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			
T9 edistää opiskelijan taitoa pohtia englannin	ena1–ena8	Opiskelija oppii tuntemaan englannin kielen ase-	Kielen asemaan ja variantteihin	Opiskelija osaa nimetä joitakin maita, joissa englantia puhutaan.	Opiskelija osaa kertoa, missä englantia puhutaan ja että sitä	Opiskelija osaa kertoa englannin asemasta maailmankielenä.	Opiskelija osaa pohtia englannin asemaa maail-

<p>asemaan ja variantteihin liittyviä ilmiöitä ja arvoja</p>		<p>maan ja variantteihin liittyviä arvoja.</p> <p>Opiskelija oppii kielialueen maiden kulttuureja ja elämänmuotoja.</p>	<p>liittyvien kysymysten huomaaminen</p>	<p>Opiskelija osaa kertoa jotakin kielialueen maiden kulttuureista ja elämänmuodoista.</p>	<p>puhutaan eri tavoin.</p> <p>Opiskelija osaa kuvailla kielialueen maiden kulttuureja ja elämänmuotoja.</p>	<p>Opiskelija osaa vertailla kielialueen maiden kulttuureja ja elämänmuotoja.</p>	<p>mankielenä ja siihen liittyviä ilmiöitä.</p> <p>Opiskelija osaa vertailla ja pohtia kielialueen maiden kulttuureja ja elämänmuotoja.</p>
<p>T10 ohjata opiskelijaa havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia englannin kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisen tukena.</p>	<p>ena1–ena8</p>	<p>Opiskelija oppii löytämään englannin kielen säännönmukaisuuksia ja vertailemaan englannin kieltä muihin kielisiin.</p> <p>Opiskelija oppii käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena.</p>	<p>Kielellinen päätely</p>	<p>Opiskelija osaa tehdä havaintoja joistakin englannin kielen säännönmukaisuuksista.</p>	<p>Opiskelija osaa tehdä joitakin johtopäätöksiä englannin kielen säännönmukaisuuksista.</p> <p>Opiskelija osaa antaa joitakin esimerkkejä siitä, miten sama asia ilmaistaan englannissa ja jossakin muussa kielessä.</p>	<p>Opiskelija osaa tehdä johtopäätöksiä englannin kielen säännönmukaisuuksista. Opiskelija osaa kertoa, miten sama asia ilmaistaan englannissa ja jossakin muussa kielessä.</p> <p>Opiskelija osaa kertoa englannin kielen kielitiedon</p>	<p>Opiskelija osaa tehdä johtopäätöksiä englannin kielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa niitä.</p> <p>Opiskelija osaa vertailla, miten sama asia ilmaistaan englannissa ja jossakin muussa kielessä.</p>

					Opiskelija osaa antaa joitakin esimerkkejä englannin kielen kielitiedon käsitteistä ja osaa käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.	käsitteistä ja käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.	Opiskelija tuntee englannin kielen keskeisiä kielitiedon käsitteitä ja osaa käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.
--	--	--	--	--	--	---	--

Vieras kieli, A-oppimäärä

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi vieraan kielen A-oppimäärässä aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Arviointi on monipuolista, ja se antaa opiskelijalle mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Formatiiviseen arviointiin liittyvän opiskelijan oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla opiskelijoita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Opiskelijoita rohkaistetaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itsearvioinnin ja vertaispalautteen keinoin. Summatiivinen arviointi perustuu siihen, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on saavuttanut paikallisessa opetussuunnitelmassa vieraan kielen A-oppimäärälle asetetut tavoitteet.

Opiskelijan kehittyvän kielitaidon arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen Kehittyvän kielitaidon asteikkoon. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää myös esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Arvioinnin tulee olla monipuolista, jotta opiskelijat, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat, saavat erilaisia mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan.

Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut vieraan kielen A-oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt vieraan kielen A-oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit. Päättöarvosana on vieraan kielen A-oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan vieraan kielen A-oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy vieraan kielen A-oppimäärän päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Vieraan kielen A-oppimäärän kehittyvään kielitaitoon liittyvien tavoitteiden (T6–T19) arvosanassa 9 on yhdistetty kaksi taitotasoa A2.2 ja B1.1 välitasoksi A2.2/B1.1. Taitotasot löytyvät Eurooppalaisesta viitekehyksestä ja sen pohjalta laaditusta suomalaisesta sovelluksesta Kehittyvän kielitaidon asteikko.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kielenopiskelutaidot							
T1 rohkaista opiskelijaa jatkuvan kielenopiskeluun, asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja	(x)a1–(x)a8	Opiskelija oppii soveltamaan ja kehittämään kielitaitoaan itsenäisesti myös koulun päätyttyä.	Jatkuvan kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen sekä tavoitteiden asettaminen, opiskelustrategioiden hyödyntäminen,	Opiskelija osaa antaa joitakin esimerkkejä mahdollisuuksista kehittää vieraan kielen taitoaan.	Opiskelija osaa kuvailla mahdollisuuksia kehittää vieraan kielen taitoaan myös koulun päätyttyä	Opiskelija osaa vertailla erilaisia mahdollisuuksia soveltaa ja kehittää vieraan kielen taitoaan myös koulun päätyttyä.	Opiskelija osaa pohtia ja vertailla erilaisia mahdollisuuksia soveltaa ja kehittää vieraan kielen taitoaan myös koulun päätyttyä.

<p>oppia kieliä ja arvioida oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata opiskelijaa myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen</p>		<p>Opiskelija oppii asettamaan tavoitteita kielten opiskelulle ja reflektomaan oppimistaan itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa.</p> <p>Opiskelija käyttää erilaisia tapoja oppia kieliä ja löytää niistä itselleen tehokkaimmat.</p> <p>Opiskelija oppii tapoja toimia vuorovaikutuksessa rakentavasti.</p>	<p>oppimisen reflektointi ja vuorovaikutuksessa toimimisen tapojen hahmottaminen</p>	<p>Opiskelija osaa käyttää joitakin itselle sopivia kielenoppimistapoja.</p> <p>Opiskelija osaa antaa joitakin esimerkkejä tavoista toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.</p>	<p>Opiskelija osaa käyttää yleisimpiä itselle sopivia kielenoppimistapoja.</p> <p>Opiskelija osaa kuvata joitakin tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.</p>	<p>Opiskelija osaa käyttää keskeisimpiä itselle sopivia kielenoppimistapoja.</p>	<p>Opiskelija osaa käyttää monipuolisia itselle sopivia tapoja oppia kohdekieltä.</p> <p>Opiskelija osaa vertailla ja pohtia tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutustilanteissa.</p>
<p>T2 kannustaa opiskelijaa löytämään hyödyllisiä kohdekielisiä si-</p>	<p>(x)a1–(x)a8</p>	<p>Opiskelija oppii löytämään kohdekielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä,</p>	<p>Maailmankansalaisen taitojen kehittäminen opiskeltavaa</p>	<p>Opiskelija osaa antaa esimerkkejä joistakin aineistoista ja toi-</p>	<p>Opiskelija osaa nimetä kohdekielisiä aineistoja ja toimintaympäris-</p>	<p>Opiskelija osaa vertailla kohdekielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä, jotka</p>	<p>Opiskelija osaa pohtia, miten hän voi hyödyntää kohdekielisiä</p>

<p>syventämään tai toaan käyttää kohdekielisiä viestinnän keinoja, vakiintuneita fraaseja, kierto- ja täyteilmauksia ja muuta kompensointiä</p>		<p>oppi hyödyntämään viestintästrategioita.</p>		<p>keskeisiin sanoihin ja ilmauksiin.</p> <p>Opiskelija tarvitsee paljon apukeinoja.</p> <p>Opiskelija osaa pyytää toistamista tai hidastamista.</p>	<p>harvemmin eikielellisiin ilmauksiin.</p> <p>Opiskelija joutuu pyytämään toistoja tai selvennystä melko usein ja osaa jonkin verran soveltaa viestintäkumppanin ilmauksia omassa viestinnässään.</p>	<p>Opiskelija käyttää tarvittaessa vakiosanontoja pyytäessään tarkennusta avainsanoista.</p> <p>Opiskelija joutuu pyytämään toistoja tai selvennystä silloin tällöin ja käyttää esim. lähikäsitettä tai yleisempää käsitettä, kun ei tiedä täsmällistä (koira/eläin tai talo/mökki).</p>	<p>tarkennusta avainsanoista ja varmistaa, onko viestintäkumppani ymmärtänyt viestin.</p> <p>Opiskelija osaa satunnaisesti kiittää tai korvata tuntemattoman sanan tai muotoilla viestinsä uudelleen.</p>
<p>T5 ohjata opiskelijaa kiinnittämään huomiota kulttuurisesti sopivaan kielenkäyttöön viestinnässä.</p>	<p>(x)a1–(x)a8</p>	<p>Opiskelija oppii käyttämään kohdekieltä kulttuurisesti sopivalla tavalla viestinnässä.</p>	<p>Viestinnän kulttuurinen sopivuus</p>	<p>Opiskelija osaa käyttää muutamia kaikkein yleisimpiä kielelle ominaisia kohteliaisuuden il-</p>	<p>Opiskelija selviytyy lyhyistä sosiaalisista tilanteista ja osaa käyttää yleisimpiä kohteliaita tervehdyksiä ja</p>	<p>Opiskelija osaa käyttää kieltä yksinkertaisella tavalla kaikkein keskeisiin tarkoituksiin, ku-</p>	<p>Opiskelija osaa käyttää kieltä erilaisiin tarkoituksiin.</p> <p>Opiskelija pystyy keskustelemaan</p>

nässä, johon liittyy mielipiteiden ja asenteiden esiin tuomista				mauksia rutiinimaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	puhuttelumuu- toja, esittää koh- teliaasti esimer- kiksi pyyntöjä, kutsuja, ehdotuk- sia ja anteeksi- pyyntöjä ja vas- tata sellaisiin.	ten tiedonvai- toon sekä mieli- piteiden ja asen- teiden asianmu- kaiseen ilmaise- miseen. Opiskelija pystyy keskustelemaan kohteliaasti käyt- täen tavanomai- sia ilmauksia ja perustason vies- tintäruutiineja.	kohteliaasti käyt- täen tavanomai- sia ilmauksia ja perustason vies- tintäruutiineja.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä				Taitotaso A1.2	Taitotaso A2.1	Taitotaso A2.2	Taitotaso A2.2/B1.1
T6 tarjota opis- kelijalle mahdol- lisuuksia tulkita erilaisia tekstejä, myös selväpiir- teisiä asiateks- tejä, joista hanki- taan tietoa, ja ohjata käyttä- mään tulkinnassa	(x)a1–(x)a8	Opiskelija oppii tulkitsemaan pu- huttuja ja kirjoit- tettu tekstejä. Hän oppii teks- tien ymmärtä- misstrategioita.	Tekstien tulkinta- taidot	Opiskelija ym- märtää harjoitel- tua, tuttua sanas- toa ja ilmaisuja sisältävää muuta- man sanan mit- taista kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta.	Opiskelija ym- märtää helppoja, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sekä selkeää pu- hetta sisältäviä tekstejä. Opiskelija ym- märtää lyhyiden,	Opiskelija pystyy seuraamaan hy- vin summittai- sesti selväpiirtei- sen asiapuheen pääkohtia, tun- nistaa usein ym- päriillään käyt-ävän keskustelun	Opiskelija pystyy seuraamaan sel- väpiirteisen asia- puheen pääaja- tusta, tunnistaa usein ympärillään käytävän keskus- telun aiheen, ym- märtää pääasiat tuttua sanastoa

päättelytaitoa ja keskeisen sisällön ymmärtämistä				Opiskelija tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja.	yksinkertaisten, itseään kiinnostavien viestien ydinsisällön ja tekstin pääajatuksia tuttua sanastoa sisältävästä, ennakoitavasta tekstistä. Opiskelija pystyy hyvin yksinkertaiseen päättelyyn asiayhteyden tukemana.	aiheen, ymmärtää pääasiat tuttua sanastoa sisältävästä yleiskielisestä tekstistä tai hitaasta puheesta. Opiskelija osaa päätellä tuntemattomien sanojen merkityksiä asiayhteydestä.	sisältävästä yleiskielisestä tekstistä tai hitaasta puheesta. Opiskelija osaa päätellä tuntemattomien sanojen merkityksiä asiayhteydestä.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä				Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.3	Taitotaso A2.1	Taitotaso A2.2
T7 tarjota opiskelijalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta laajenevasta aihepiiristä kiinnittäen huomiota myös kes-	(x)a1–(x)a8	Opiskelija oppii ilmaisemaan itseään suullisesti ja kirjallisesti käyttäen kohdekielen keskeistä sanastoa ja keskeisiä rakenteita.	Tekstien tuottamistaidot	Opiskelija osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen harjoiteltuja sanoja ja opeteltuja vakioilmaisuja.	Opiskelija osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita.	Opiskelija pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita	Opiskelija osaa kuvata luettelomaisesti (ikäkaudelleen tyypillisiä) jokapäiväiseen elämään liittyviä asioita käyttäen tavallista sanastoa ja

keisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin		Opiskelija oppii ääntämään ymmärrettävästi.		Opiskelija ääntää joitakin harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi ja osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja sanontoja.	Opiskelija pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuväistöä ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä sekä ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.	ja konkreettista sanastoa. Opiskelija osaa helposti ennakoitavan perustason ja monia keskeisimpiä rakenteita. Opiskelija osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.	joitakin idiomaattisia ilmauksia sekä perustason rakenteita ja joskus hiukan vaativampiakin. Opiskelija osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.
--	--	---	--	---	---	--	--

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

T8 motivoida opiskelijaa arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustansa sekä Suomen ja maailman kielellistä ja	(x)a1–(x)a8	Opiskelija oppii arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustansa sekä Suomen ja maailman kielellistä ja kult-		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			
---	-------------	---	--	---	--	--	--

kulttuurista monimuotoisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennako-oletuksia		tuurista monimuotoisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennako-oletuksia.					
T9 edistää opiskelijan taitoa pohtia opiskeltavan kielen asemaan ja variantteihin liittyviä ilmiöitä ja arvoja	(x)a1–(x)a8	Opiskelija oppii tuntemaan kohdekielen asemaan ja variantteihin liittyviä arvoja. Opiskelija oppii kielialueen maiden kulttuureja ja elämänmuotoja.	Kielen asemaan ja variantteihin liittyvien kysymysten huomaaminen	Opiskelija osaa nimetä joitakin maita, joissa kohdekieltä puhutaan. Opiskelija osaa kertoa jotakin kielialueen maiden kulttuureista ja elämänmuodoista.	Opiskelija osaa kertoa, missä kohdekieltä puhutaan ja että sitä puhutaan eri tavoin. Opiskelija osaa kuvailla kielialueen maiden kulttuureja ja elämänmuotoja.	Opiskelija osaa kertoa kohdekielen asemasta maailmankielenä. Opiskelija osaa vertailla kielialueen maiden kulttuureja ja elämänmuotoja	Opiskelija osaa pohtia kohdekielen asemaan liittyviä ilmiöitä maailmassa. Opiskelija osaa vertailla ja pohtia kielialueen maiden kulttuureja ja elämänmuotoja.
T10 ohjata opiskelijaa havaitsemaan, millaisia säännönmukaisia	(x)a1–(x)a8	Opiskelija oppii löytämään kohdekielen säännönmukaisuuksia ja vertailemaan	Kielellinen päätely	Opiskelija osaa tehdä havaintoja joistakin kohdekielen säännönmukaisuuksista.	Opiskelija osaa tehdä joitakin johtopäätöksiä kohdekielen	Opiskelija osaa tehdä johtopäätöksiä kohdekielen säännönmukaisuuksista.	Opiskelija osaa tehdä johtopäätöksiä kohdekielen säännönmukaisuuksista ja

<p>suuksia opiskelutavassa kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisen tukena</p>		<p>kohdekieltä muihin kieliin.</p> <p>Opiskelija oppii käyttämään kohdekielen kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena.</p>			<p>säännönmukaisuuksia.</p> <p>Opiskelija osaa antaa joitakin esimerkkejä siitä, miten sama asia ilmaistaan kohdekielessä ja josakin muussa kielessä.</p> <p>Opiskelija osaa antaa joitakin esimerkkejä kohdekielen kielitiedon käsitteistä ja käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.</p>	<p>Opiskelija osaa kertoa, miten sama asia ilmaistaan kohdekielessä ja josakin muussa kielessä.</p> <p>Opiskelija osaa kertoa kohdekielen keskeisistä kielitiedon käsitteistä ja käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.</p>	<p>soveltaa niitä.</p> <p>Opiskelija osaa vertailla, miten sama asia ilmaistaan kohdekielessä ja josakin muussa kielessä.</p> <p>Opiskelija tuntee kohdekielen kielitiedon käsitteitä ja osaa käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.</p>
---	--	--	--	--	---	---	--

Matematiikka

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi matematiikassa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Monipuolisella arvioinnilla ja kannustavalla palautteella tuetaan matemaattisen ajattelun ja itseluottamuksen kehittymistä ja ylläpidetään ja vahvistetaan opiskelumotivaatiota. Palaute tukee opiskelijan myönteistä minäkuvaamatematiikan oppijana. Opiskelijoille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin matematiikan tavoitteisiin. Arviointi ohjaa opiskelijoita kehittämään matematiikan osaamistaan ja ymmärtämistään sekä pitkäjänteisen työskentelyn taitojaan. Palaute auttaa opiskelijoita huomaamaan, mitä tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää ja miten.

Opiskelijoilla on aktiivinen rooli arvioinnissa. Itsearviointissa opiskelijat oppivat asettamaan tavoitteita oppimiselleen ja havainnoimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin. Lisäksi opiskelijoita ohjataan kiinnittämään huomiota tapansa työskennellä sekä tiedostamaan asennettaan matematiikan opiskelua kohtaan.

Opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin. Arvioinnin kohteena ovat matemaattiset tiedot ja taidot sekä niiden soveltaminen. Lisäksi arvioinnissa kiinnitetään huomiota tekemisen tapaan ja taitoon perustella ratkaisuja sekä ratkaisujen rakenteeseen ja oikeellisuuteen. Arvioinnissa otetaan huomioon myös taito hyödyntää välineitä, mukaan lukien tieto- ja viestintäteknologiaa.

Yhdessä työskenneltäessä arvioidaan sekä ryhmän jäsenten että koko ryhmän toimintaa ja tuotosta. Tuotoksen arvioinnissa kiinnitetään huomiota tuotoksen matemaattiseen sisältöön ja esitystapaan. Palautteella ohjataan opiskelijoita ymmärtämään jokaisen ryhmän jäsenen työskentelyn ja kehittymisen merkitys. Opiskelijoita ohjataan tuotosten ja toiminnan arvioimiseen.

Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut matematiikan oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt matematiikan tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit. Päättöarvosana on matematiikan tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan matematiikan oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy matematiikan päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin. Kriteereitä voidaan myös hyödyntää, kun opiskelijan osaamisen näyttötilanteita suunnitellaan tai opiskelijan näyttöä arvioidaan.

Opiskelijan työskentelyn ohjaamisella matematiikassa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Merkitys, arvot ja asenteet							
T1 vahvistaa opiskelijan motivaatiota, positiivista minäkuvaa ja itseluottamusta matematiikan oppijana	ma1–ma8	Opiskelija oppii tunnistamaan, mitkä asiat ja opiskelutavat motivoivat häntä. Opiskelija pyrkii vahvistamaan positiivista minäkuvansa ja itseluottamusta matematiikan oppijana.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Opiskelijoita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			
T2 kannustaa opiskelijaa ottamaan vastuuta	ma1–ma8	Opiskelija aloittaa työskentelyn, ylläpitää sitä ja	Vastuunottaminen opiskelusta	Opiskelija kykenee ohjattuna	Opiskelija työskentelee osin it-	Opiskelija ottaa vastuun omasta oppimisestaan ja	Opiskelija ottaa vastuuta ryhmän toiminnasta ja

matematiikan oppimisesta sekä yksin että yhdessä toimien		arvioi, milloin työskentely on saatu päätökseen. Hän osallistuu omatoimisesti ryhmän toimintaan.		aloittamaan työskentelyn ja ylläpitämään sitä.	senäisesti ja saattaa työskentelyn ohjattuna loppuun. Opiskelija osallistuu ryhmän toimintaan vaihtelevasti.	osallistuu rakentavasti ryhmän toimintaan.	pyrkii kehittämään koko ryhmän osaamista.
--	--	--	--	--	---	--	---

Työskentelyn taidot

T3 ohjata opiskelijaa havaitsemaan ja ymmärtämään oppimiansa asioiden välisiä yhteyksiä	ma1–ma8	Opiskelija havaitsee ja ymmärtää oppimiansa asioiden välisiä yhteyksiä. Hän osaa kuvailla, selittää ja soveltaa ymmärtämäänsä.	Opittujen asioiden yhteydet	Opiskelija havaitsee ohjattuna opittavien asioiden välisiä yhteyksiä.	Opiskelija havaitsee ja kuvailee oppimiansa asioiden välisiä yhteyksiä.	Opiskelija löytää ja selittää perustellen oppimiansa asioiden välisiä yhteyksiä.	Opiskelija yhdistää oppimiaan asioita ja kuvailee, mistä opittujen asioiden yhteys johtuu.
T4 harjaannuttaa opiskelijaa täsmälliseen matemaattiseen ilmaisuun suullisesti ja kirjallisesti	ma1–ma8	Opiskelija ilmaisee matemaattista ajatteluaan täsmällisesti eri ilmaisukeinoja käyttäen.	Ilmaisu	Opiskelija ilmaisee ohjattuna matemaattista ajatteluaan jollakin tavalla.	Opiskelija ilmaisee matemaattista ajatteluaan joko suullisesti tai kirjallisesti.	Opiskelija ilmaisee matemaattista ajatteluaan sekä suullisesti että kirjallisesti.	Opiskelija ilmaisee perustellen matemaattista ajatteluaan.

<p>T5 tukea opiskelijaa loogista ja luovaa ajattelua vaativien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa ja siinä tarvittavien taitojen kehittämisessä</p> <p>T6 ohjata opiskelijaa arvioimaan ja kehittämään matemaattisia ratkaisujaan sekä tarkastelemaan kriittisesti tuloksen mielekkyyttä</p>	ma1–ma8	Opiskelija jäsentää ongelmia, tunnistaa niistä matemaattista informaatiota ja ratkaisee niitä sekä arvioi ja kehittää ratkaisuaan ja tarkastelee tuloksen mielekkyyttä.	Matemaattisten ratkaisujen tuottaminen, arviointi ja kehittäminen	Opiskelija jäsentää ohjattuna ongelmia ja ratkaisee osia ongelmasta sekä selittää ohjattuna tuottamansa ratkaisun.	Opiskelija osaa poimia annetusta ongelmasta matemaattisen informaation ja ratkaisee ohjattuna ongelmia.	Opiskelija jäsentää ja ratkaisee loogista ja luovaa ajattelua vaativia ongelmia sekä arvioi kriittisesti ratkaisuaan ja tuloksen mielekkyyttä.	Opiskelija tutkii, onko olemassa muita ratkaisuvaihtoehtoja.
T7 rohkaista opiskelijaa soveltamaan matematiikkaa muissakin oppiaineissa ja ympäröivässä yhteiskunnassa	ma1–ma8	Opiskelija tunnistaa ja käyttää matematiikkaa eri ympäristöissä ja toisissa oppiaineissa sekä muotoilee ongelmia	Matematiikan soveltaminen	Opiskelija tunnistaa matematiikan käyttömahdollisuudet ympärillään ja tietää ongelman matematiikan kielelle	Opiskelija soveltaa matematiikkaa muotoillen ongelmia matematiikan kielelle	Opiskelija soveltaa matematiikkaa eri ympäristöissä muotoillen reaali maailman ongelmia matematiikan kielelle.	Opiskelija antaa esimerkkejä, kuinka matematiikkaa sovelletaan yhteiskunnassa.

		matematiikan kielelle.		maattisen muotoilun tarpeellisuuden.	annettuja esimerkkejä noudattaen.		Opiskelija hyödyntää matematiikan taitojaan eri tilanteissa.
T8 ohjata opiskelijaa tiedonhallinta- ja analysointitaitoja sekä opastaa opiskelijaa tiedon kriittiseen tarkasteluun	ma1–ma8	Opiskelija hankkii ja analysoi tietoa ja pohtii sen todenperäisyyttä ja merkitsevyyttä.	Tiedon analysointi ja kriittinen tarkastelu	Opiskelija osaa vertailla ohjattuna tietoa matemaattisella perusteella.	Opiskelija käsittelee ja esittää tietoa annetun esimerkin mukaisesti.	Opiskelija käsittelee ja esittää tietoa sekä pohjaa sen uskottavuutta.	Opiskelija tulkitsee tietoa sekä arvioi tiedon luotettavuutta.
T9 opastaa opiskelijaa soveltamaan tieto- ja viestintäteknologiaa matematiikan opiskelussa sekä ongelmien ratkaisemisessa	ma1–ma8	Opiskelija soveltaa tarkoituksenmukaista teknologiaa matematiikan opiskelussa ja ongelmia ratkaistaessa.	Tieto- ja viestintäteknologian käyttö	Opiskelija tutustuu matematiikan oppimista tukevaan ohjelmiin ja käyttää niitä ohjatusti.	Opiskelija käyttää sopivaa ohjelmistoa omien tuotosten laatimiseen ja matematiikan opiskeluun.	Opiskelija käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa matemaattisten ongelmien tarkastelemiseen ja ratkaisemiseen.	Opiskelija soveltaa ja yhdistää tieto- ja viestintäteknologiaa tutkivassa työskentelyssä.
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet							

T10 vahvistaa päättely- ja pääsälaskutaitoa sekä kannustaa opiskelijaa käyttämään laskutaitoaan eri tilanteissa	ma1–ma8	Opiskelija tekee päätelmiä ja laskelmia arjen toimintojensa tueksi. Hän rohkaistuu käyttämään pääsälaskutaitoaan.	Päättely- ja laskutaito	Opiskelija laskee päässään lyhyitä laskutoimituksia ja löytää ohjatuna matemaattisia säännönmuokkauksia.	Opiskelija laskee päässään laskutoimituksia ja löytää matemaattisia säännönmuokkauksia.	Opiskelija käyttää aktiivisesti päättely- ja pääsälaskutaitoa.	Opiskelija laskee päässään monivaiheisia laskutoimituksia ja soveltaa päättelykykyään eri tilanteissa.
T11 ohjata opiskelijaa kehittämään kykyään laskea peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla	ma1, ma2	Opiskelija laskee peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla.	Peruslaskutoimitukset rationaaliluvuilla	Opiskelija laskee samannimisten, positiivisten murtolukujen yhteen- ja vähennyslaskuja.	Opiskelija laskee positiivisten murtolukujen yhteen- ja vähennyslaskuja. Opiskelija kertoo ja jakaa murtoluvun kokonaisluvulla.	Opiskelija osaa sujuvasti peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla.	Opiskelija hyödyntää rationaalilukujen peruslaskutoimituksia ongelmanratkaisussa.
T12 tukea opiskelijaa laajentamaan lukukäsitteen ymmärtämistä reaalityyppisiin	ma1, ma2	Opiskelija ymmärtää reaalityyppisten algebrallisten, järjestys- ja tarkkuusominaisuuksia sekä tutustuu piikkiin ja neliöjuureen.	Lukukäsite	Opiskelija sijoittaa annetun desimaaliluvun luvusuoralle.	Opiskelija tuntee alkuluvun käsitteen. Opiskelija pyöristää luvun annettuun tarkkuuteen.	Opiskelija tunnistaa rationaaliluvun ja irrationaaliluvun eron. Opiskelija pyöristää luvun oikeaan tarkkuuteen.	Opiskelija ymmärtää tarkan arvon ja likiarvon eron sekä määrittää lukujen suuruusjärjestyksen.

<p>T13 tukea opiskelijaa laajentamaan ymmärrystään prosenttilaskennasta</p>	<p>ma6</p>	<p>Opiskelija ymmärtää prosentin ja prosenttiyksikön käsitteet ja kertoo niiden käytöstä eri tilanteissa. Hän laskee prosenttiosuuden, prosenttiluvun osoittaman määrän sekä muutos- ja vertailuprosentin.</p>	<p>Prosentin käsite ja prosenttilaskenta</p>	<p>Opiskelija selittää, päättelee tai laskee prosenttiosuuden.</p>	<p>Opiskelija laskee prosenttiluvun osoittaman määrän kokonaisuudesta sekä muutoksen suuruuden ja muutoksen prosentteina.</p>	<p>Opiskelija osaa käyttää prosenttilaskennan eri menetelmiä.</p> <p>Opiskelija ymmärtää prosentin ja prosenttiyksikön välisen eron.</p>	<p>Opiskelija tekee suhteellista vertailua ja hyödynittää prosenttilaskentaa eri tilanteissa.</p>
<p>T14 ohjata opiskelijaa ymmärtämään tuntemattoman käsitteen ja kehittämään yhtälönratkaisutaitojaan</p>	<p>ma3, ma4</p>	<p>Opiskelija ymmärtää tuntemattoman ja lausekkeen käsitteet sekä ratkaisee ensimmäisen asteen ja vaillinaisen toisen asteen yhtälöitä päättelämällä ja symbolisesti.</p> <p>Opiskelija käyttää verrantoa.</p>	<p>Tuntemattoman käsite ja yhtälönratkaisutaidot</p>	<p>Opiskelija yhdistää samanmuotoisia termejä.</p> <p>Opiskelija ratkaisee ohjattuna ensimmäisen asteen yhtälöitä.</p> <p>Opiskelija tunnistaa suoraan verrannollisuuden.</p>	<p>Opiskelija sieventää lausekkeita.</p> <p>Opiskelija ymmärtää yhtäsuuruuden säilymisen ja ratkaisee ensimmäisen asteen yhtälön symbolisesti ja ohjattuna ratkaisee vaillinaisen toisen asteen yhtälön.</p>	<p>Opiskelija ymmärtää yhtäsuuruuden käsitteen ja ratkaisee vaillinaisen toisen asteen yhtälön symbolisesti.</p> <p>Opiskelija osaa ratkaista verrannon.</p>	<p>Opiskelija käyttää sujuvasti tuntematonta yhtälön muodostamisessa ja hyödynittää yhtälönratkaisun taitoja ongelmanratkaisussa.</p>

					Opiskelija osaa muodostaa verrannon.		
T15 ohjata opiskelijaa ymmärtämään muuttujan käsite ja tutustuttaa funktion käsitteeseen. Ohjata opiskelijaa harjoittelemaan funktion kuvaajan tulkitsemista ja tuottamista	ma3, ma4, ma7	Opiskelija laajentaa käsitystään muuttujista kahden muuttujan yhtälöihin ja piirtää ensimmäisen ja toisen asteen funktion kuvaajia. Opiskelija tekee päätelmiä funktion ja sen kuvaajan välisestä yhteydestä.	Muuttujan ja funktion käsitteet sekä kuvaajien tulkitseminen ja tuottaminen	Opiskelija laskee lausekkeen arvon ja piirtää pisteen (x,y) kuvan koordinaatistoon. Opiskelija tunnistaa nousevan ja laskevan suoran kuvaajan koordinaatistosta ja yhtälöstä.	Opiskelija piirtää ensimmäisen asteen funktion kuvaajan ja ratkaisee ohjattuna yhtälöparin graafisesti.	Opiskelija ymmärtää muuttujan ja funktion käsitteet n sekä osaa piirtää funktion kuvaajia. Opiskelija ratkaisee annetun yhtälöparin algebrallisesti.	Opiskelija käyttää yhtälöparia ongelmanratkaisussa ja ymmärtää yhtälönratkaisun geometrisen merkityksen. Opiskelija osaa tulkita kuvaajia monipuolisesti.
T16 tukea opiskelijaa ymmärtämään geometrian käsitteitä ja niiden välisiä yhteyksiä	ma5	Opiskelija tuntee pisteen, suoran, kulman, janan ja puolisuoran käsitteet ja niihin liittyviä ominai-	Geometrian käsitteet ja niiden väliset yhteydet	Opiskelija tunnistaa ja nimeää kulmia ja monikulmioita ja laskee ohjattuna niihin liittyviä laskuja.	Opiskelija piirtää pisteen suhteen symmetrisiä kuvioita.	Opiskelija hyödyntää perustelujen geometrian peruskäsitteisiin ja yhdenmuotoisuuteen liittyviä ominaisuuksia.	Opiskelija käyttää yhdenmuotoisuutta ongelmanratkaisussa.

		<p>suuksia. Hän nimeää monikulmioita, tietää niiden ominaisuuksia ja laskee niiden piirejä.</p> <p>Opiskelija ymmärtää yhdenmuotoisuuden ja yhtenevyyden käsitteet.</p>		Opiskelija piirtää suoran suhteen symmetrisiä kuviota.	Opiskelija löytää vastinosat yhdenmuotoisista kuviosta.	Opiskelija ymmärtää mitta-kaavan käsitteen.	
T17 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ja hyödyntämään suorakulmaiseen kolmioon ja ympyrään liittyviä ominaisuuksia	ma5, ma8	<p>Opiskelija ymmärtää suorakulmaisen kolmion ominaisuuksia ja hyödyntää Pythagoraan lausetta ja trigonometrisia funktioita.</p> <p>Opiskelija tietää ympyrään liittyviä käsitteitä ja ominaisuuksia sekä osaa laskea</p>	Suorakulmaisen kolmion ja ympyrän ominaisuudet	<p>Opiskelija laskee ohjattuna hypotenuusan pituuden.</p> <p>Opiskelija osaa tutkia kolmion suorakulmaisuutta.</p> <p>Opiskelija tunnistaa ympyrään liittyviä käsitteitä ja laskee ohjattuna</p>	Opiskelija ratkaisee suorakulmaisen kolmion sivun pituuden Pythagoraan lauseella ja löytää kulmalle viereisen ja vastaisen kateetin ja hypotenuusan sekä tietää, miten ne liittyvät trigonometriin funktioihin.	<p>Opiskelija ratkaisee annetusta suorakulmaisesta kolmiosta kulmien suuruudet ja sivujen pituudet.</p> <p>Opiskelija ymmärtää kehäkulman ja keskuskulman käsitteet sekä laskee kes-</p>	Opiskelija käyttää Pythagoraan lausetta ja sen käänteislausetta sekä trigonometriaa ongelmanratkaisussa.

		ympyrän kehän pituuden.		ympyrän kehän pituuden.	Opiskelija laskee ympyrän kehän pituuden.	kuskulmaa vastaavan kaaren pituuden.	
T18 kannustaa opiskelijaa kehittämään taitoaan laskea pinta-aloja ja tilavuuksia	ma5, ma8	Opiskelija tietää avaruuskappaleisiin liittyviä nimityksiä ja ominaisuuksia. Hän osaa laskea tasokuvioiden pinta-aloja sekä kappaleiden tilavuuksia ja vaipan pinta-aloja. Hän soveltaa tietojaan käytännön tilanteisiin ja tekee pinta-alayksiköiden, tilavuusyksiköiden ja vetomittojen välillä muunnoksia.	Pinta-alojen ja tilavuuksien laskutaito	Opiskelija muuntaa yleisimmin käytettyjä pinta-alan ja tilavuuden yksiköitä. Opiskelija osaa laskea suorakulmion pinta-alan ja suorakulmaisen särmiön tilavuuden.	Opiskelija muuntaa pinta-alan ja tilavuuden yksiköitä. Opiskelija laskee yleisimpien tasokuvioiden pinta-alat ja kappaleiden tilavuudet.	Opiskelija käyttää pinta-ala- ja tilavuusyksiköiden muunnoksia. Opiskelija laskee yksittäisen tasokuvion pinta-alan ja kappaleen tilavuuden sekä vaipan pinta-alan. Opiskelija laskee keskuskulmaa vastaavan sektorin pinta-alan.	Opiskelija laskee moniosaisen tasokuvion pinta-alan, kappaleen tilavuuden ja vaipan pinta-alan sekä hyödyntää osaamistaan ongelmanratkaisussa.
T19 ohjata opiskelijaa määrittämään tilastollisia tunnuslukuja ja	ma6, ma7	Opiskelija hallitsee aineistojen keräämisen, luokittelun, analy-	Tilastolliset tunnusluvut ja todennäköisyyslaskenta	Opiskelija lukee tiedon pylväs-, viiva- ja ympyrädiagrammista sekä taulukosta.	Opiskelija esittää tiedon sopivalla diagrammilla tai taulukolla.	Opiskelija hallitsee keskeiset tilastolliset tunnusluvut.	Opiskelija havainnoi ja vertailee tutkimuksia tilastollisia tunnuslukuja hyödyntäen.

laskemaan todennäköisyyksiä		<p>soinnin ja raportoinnin. Hän lukee ja tulkitsee diagrammeja sekä tekee ennusteita niihin perustuen.</p> <p>Opiskelija laskee keskiarvon ja määrittää tyyppiä ja tekee niiden perusteella päätelmiä.</p> <p>Opiskelija määrittää klassisen ja tilastollisen todennäköisyyden sekä ymmärtää niiden antamaa informaatiota.</p>		<p>Opiskelija laskee keskiarvon ja määrittää ohjattuna tyyppiä ja mediaanin.</p> <p>Opiskelija päätelee ohjattuna klassisia todennäköisyyksiä.</p>	<p>Opiskelija laskee tavallisimpia keskilukuja, määrittää vaihteluvälin ja osaa ohjattuna kertoa tutkimustuloksista ja johtopäätöksistä.</p> <p>Opiskelija laskee klassisia todennäköisyyksiä.</p>	<p>Opiskelija hyödyntää tilastolaskentaa annettussa pienessä tutkimusaineistossa.</p> <p>Opiskelija osaa määrittää klassisia ja tilastollisia todennäköisyyksiä.</p>	Opiskelija käyttää todennäköisyyslaskentaa ongelmanratkaisussa.
T20 ohjata opiskelijaa kehittämään algorit-	ma1–ma8	Opiskelija ymmärtää algoritmisen ajattelun periaatteita. Hän	Algoritminen ajattelu ja ohjelmointitaidot	Opiskelija tunnistaa yksinkertaisen algoritmin askeleet ja testaa	Opiskelija käyttää ehtolauseita ja tunnistaa ohjel-	Opiskelija soveltaa algoritmisen ajattelun peri-	Opiskelija hyödyntää ohjelmointia ongelmien ratkaisussa.

<p>mista ajattelu- aan sekä taito- aan soveltaa ma- tematiikkaa ja ohjelmointia on- gelmien ratkaise- miseen</p>		<p>osaa lukea, kom- mentoida, tul- kita, testata, suunnitella ja oh- jelmoida pieniä ohjelmia, joilla ratkaistaan mate- maattisia ongel- mia.</p>		<p>ohjattuna val- miita ohjelmia.</p>	<p>man toistoraken- teen. sekä testaa ohjelmia.</p>	<p>aatteita ja ohjel- moi pieniä ohjel- mia.</p>	<p>Opiskelija muok- kaa ja kehittää ohjelmaa.</p>
--	--	---	--	---	---	--	---

Uskonto

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi uskonnossa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Uskonnon oppiaineessa arviointi on monipuolista. Arviointia toteutetaan havainnoimalla opiskelijan oppimista, osaamista ja työskentelyä sekä tarkastelemalla opiskelijoiden monimuotoisia tuotoksia. Arviointiin kuuluu sekä oppimisprosessin aikainen formatiivinen arviointi että tietojen ja taitojen summatiivinen arviointi. Formatiivisessa arvioinnissa opiskelijat saavat tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Opiskelijoille annettava palaute on ohjaavaa ja kannustavaa. Opiskelijoiden itsearviointia ja vertaispalautetta käytetään osana formatiivista arviointia.

Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut uskonnon oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt uskonnon tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit. Päättöarvosana on uskonnon tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanan 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan uskonnon oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Myös työskentelyn arviointi sisältyy uskonnon päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Alla kuvattuja uskonnon päättöarvioinnin kriteereitä käytetään kaikissa uskonnon oppimäärissä. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylempien arvosanojen kuvauksiin.

Päättöarvosanaa annettaessa opiskelijan osaamisesta muodostetaan kokonaiskuva, joka pohjautuu kriteereiden arvosanakuvauksiin. Kriteereitä voidaan myös hyödyntää, kun opiskelijan osaamisen näyttötilanteita suunnitellaan tai opiskelijan näyttöä arvioidaan.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
-------------------	--------	--	------------------	--------------------------------	--------------------------------	--------------------------------	--------------------------------

<p>T1 ohjata opiskelijaa havaitsemaan uskonnon ja kulttuurin monimuotoinen vuorovaikutus sekä uskontoon liittyvä monimuotoisuus</p>	<p>u1</p>	<p>Opiskelija ymmärtää uskonnon ja kulttuurin monipuolista vuorovaikutusta ja uskontoon liittyvää monimuotoisuutta.</p>	<p>Uskontojen monimuotoisuuden sekä kulttuuristen ja yhteiskunnallisten vaikutusten hahmottaminen</p>	<p>Opiskelija tunnistaa ohjatusti ympäristöstä erilaisia uskontoon liittyviä asioita, kuten rakennuksia ja symboleja.</p>	<p>Opiskelija tunnistaa ympäristöstä erilaisia uskontoon liittyviä asioita.</p> <p>Opiskelija osaa yhdistää uskontoon liittyviä käsitteitä ja ilmiöitä toisiinsa.</p>	<p>Opiskelija osaa antaa esimerkkejä opiskelta-vaan uskontoon liittyvästä monimuotoisuudesta.</p> <p>Opiskelija osoittaa ymmärtävänsä, että uskonto ja kulttuuri ovat vuorovaikutuksessa keskenään.</p> <p>Opiskelija tunnistaa uskontoihin liittyviä asioita eri kulttuureissa ja yhteiskunnissa.</p>	<p>Opiskelija osaa antaa monipuolisia esimerkkejä opiskeltavan uskonnon sisäisestä monimuotoisuudesta.</p> <p>Opiskelija osaa kuvailla uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutusta monipuolisesti.</p> <p>Opiskelija tunnistaa ja osaa nimetä uskontoihin liittyviä asioita eri kulttuureissa ja yhteiskunnissa.</p>
<p>T2 auttaa opiskelijaa syventämään opiskeltavan uskonnon juuriin, lähteisiin,</p>	<p>u1</p>	<p>Opiskelija syventää tietojaan opiskeltavasta uskonnon ja sen vaikutuksista sekä har-</p>	<p>Opiskeltavaa uskontoa koskevan tiedon hallitseminen</p>	<p>Opiskelija osaa antaa esimerkin opiskeltavan uskonnon opetuksista.</p>	<p>Opiskelija osaa antaa esimerkkejä opiskeltavan uskonnon opetuksista.</p>	<p>Opiskelija osaa kertoa opiskeltavan uskonnon perusopetuksista ja tärkeimpien</p>	<p>Opiskelija osaa analysoida opiskeltavan uskonnon perusopetuksia sekä tär-</p>

<p>oppiin ja opetukseen sekä levinneisyyteen ja vaikutukseen eri puolilla maailmaa</p>		<p>jaantuu hankimaan lisätietoa niistä.</p>		<p>sista sekä esimerkiksi sen tärkeimmistä lähteistä.</p> <p>Opiskelija osaa kertoa opiskeltavan uskonnon synnystä.</p>	<p>Opiskelija osaa kertoa opiskeltavan uskonnon synnystä, lähteistä, vaikutuksista ja levinneisyydestä.</p> <p>Opiskelija osaa hankkia annettujen ohjeiden mukaan lisätietoa opiskeltavasta uskonnosta.</p>	<p>lähteiden sisällöstä.</p> <p>Opiskelija osaa kuvailla opiskeltavan uskonnon syntyä, levinneisyyttä ja vaikutuksia eri puolilla maailmaa.</p> <p>Opiskelija osaa hankkia lisätietoa opiskeltavasta uskonnosta ja kiinnittää huomiota tiedon lähteiden luotettavuuteen.</p>	<p>keimpien lähteiden sisältöä ja tulkintoja.</p> <p>Opiskelija osaa kuvailla opiskeltavan uskonnon syntyä, kehitystä, levinneisyyttä ja vaikutuksia eri puolilla maailmaa.</p> <p>Opiskelija osaa hankkia lisätietoa opiskeltavasta uskonnosta ja arvioida tiedon lähteiden luotettavuutta.</p>
<p>T3 ohjata opiskelija perehtymään uskontoihin ja katsomuksiin eri puolilla maailmaa ja Suomessa</p>	<p>u1</p>	<p>Opiskelija ymmärtää, mitä ovat maailmanuskonnot, uskonnotuus ja katsomukset ja miten</p>	<p>Maailmanuskontojen ja erilaisien katsomusten tunteminen</p>	<p>Opiskelija osaa nimetä kaksi uskontoa ja tunnistaa ohjatusti niiden keskeisiä piirteitä.</p>	<p>Opiskelija osaa nimetä maailmanuskontoja ja kertoa niiden keskeisistä piirteistä.</p>	<p>Opiskelija osaa kuvailla eri maailmanuskontojen pääpiirteitä ja vertailla niitä.</p>	<p>Opiskelija osaa analysoida eri maailmanuskontojen pääpiirteitä.</p>

<p>siten, että opiskelija ymmärtää uskonnon ja kulttuurin vuorovai- kutussuhteen, tuntee maailman suurten uskonto- perinteiden eri- tyispiirteitä ja yhdistäviä teki- jöitä sekä tutus- tuu uskonnotto- muuteen</p>		<p>ne eroavat toisis- taan. Hän harjaan- tuu hankkimaan lisätietoa niistä.</p>		<p>Opiskelija tunnis- taa ohjatusti us- konnon ja uskon- nottomuuden eroja.</p>	<p>Opiskelija osaa kuvailla uskon- non ja uskonnot- tomuuden eroja. Opiskelija osaa hankkia annettu- jen ohjeiden mu- kaan lisätietoa uskonnoista ja katsomuksista.</p>	<p>Opiskelija osaa käyttää käsitteitä uskonto, uskon- nottomuus ja katsomus mie- lekkäissä yhteyk- sissä. Opiskelija osaa hankkia lisätie- toa uskonnoista ja katsomuksista.</p>	<p>Opiskelija osaa kuvailla uskon- noissa ja uskon- nottomuudessa vallitsevaa moni- naisuutta. Opiskelija osaa hankkia lisätietoa uskonnoista ja katsomuksista ja kiinnittää huo- miota tiedon läh- teiden luotetta- vuuteen.</p>
<p>T4 ohjata opiske- lija tuntemaan eri uskontoperin- teiden tapoja ja symboleita</p>	<p>u1</p>	<p>Opiskelija tunnis- taa ja ymmärtää eri uskontojen ta- poja ja symbo- leita.</p>	<p>Uskonnon ja kulttuurin luku- taito</p>	<p>Opiskelija tunnis- taa annetuista esimerkeistä us- kontoon liittyviä tapoja.</p>	<p>Opiskelija osaa kertoa vähintään kolmen uskon- non keskeisistä tavoista. Opiskelija tunnis- taa annetusta materiaalista us- konnollisia sym- boleita.</p>	<p>Opiskelija osaa kuvailla ja ni- metä eri uskon- tojen tapoja. Opiskelija tunnis- taa ja osaa ni- metä uskonnolli- sia symboleja.</p>	<p>Opiskelija osaa analysoida eri us- kontojen tapoja. Opiskelija osaa antaa esimerk- kejä uskonnolli- sista symboleista ja kertoa niiden merkityksestä.</p>

<p>T5 auttaa opiskelijaa havaitsemaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja ja hahmottamaan uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja</p>	<p>u1</p>	<p>Opiskelija oppii tunnistamaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja sekä hahmottamaan uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja. Hän kehittää valmiuksiaan kuunnella toisten näkemyksiä ja perustella omia näkemyksiään.</p>	<p>Uskonnollisen ja tieteellisen kielen erottaminen sekä ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot</p>	<p>Opiskelija erottaa selkeästi uskonnollisen ja selkeästi tieteellisen väitteen toisistaan.</p>	<p>Opiskelija tunnistaa tieteelliselle ja uskonnolliselle kielelle ominaisia piirteitä.</p> <p>Opiskelija osaa kuunnella toisten näkemyksiä ja esittää omia näkemyksiään.</p>	<p>Opiskelija tunnistaa erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja.</p> <p>Opiskelija osaa kuunnella toisten näkemyksiä ja esittää perusteluja omille näkemyksilleen.</p>	<p>Opiskelija osaa analysoida uskonnollisten ja tieteellisten perustelujen sekä uskonnon ja tieteen kielen eroja.</p> <p>Opiskelija osaa kuunnella toisten näkemyksiä ja perustella johdonmukaisesti omia näkemyksiään.</p>
<p>T6 auttaa opiskelijaa arvioimaan uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina</p>	<p>u1</p>	<p>Opiskelija kehittää valmiuksiaan pohtia uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina.</p>	<p>Uskontojen ja katsomusten merkityksen ymmärtäminen yksilöiden elämässä ja globaalisti</p>	<p>Opiskelija tunnistaa annetuista esimerkeistä uskonnollisia ja katsomuksellisia näkökohtia, jotka vaikuttavat ihmisten valintoihin.</p>	<p>Opiskelija osaa antaa esimerkkejä uskontojen ja katsomusten vaikutuksesta ihmisten valintoihin ja toimintaan.</p>	<p>Opiskelija osaa kuvailla uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina.</p>	<p>Opiskelija osaa pohtia uskontojen ja katsomusten merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina sekä antaa tästä esimerkkejä eri puolilta maailmaa.</p>

T7 rohkaista opiskelijaa kohtaamaan erilaisia ihmisiä myönteisen vuorovaikutuksen hengessä jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla	u1	Opiskelija kehittää valmiuksiaan rakentavaan vuorovaikutukseen erilaisten ihmisten kanssa nyt ja tulevaisuudessa jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Opiskelijoita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			
--	----	---	--	---	--	--	--

Elämäkatsomustieto

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi elämäkatsomustiedossa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Elämäkatsomustiedon arviointi perustuu työskentelyn havainnointiin ja keskusteluihin ja argumentaatioon sekä opiskelijoiden monimuotoisten tuotosten tarkasteluun. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita, kuten kysymysten muodostamista, perusteluiden rakentamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Opiskelijoiden itsearviointia ja vertaispalautetta käytetään arvioinnin tukena.

Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut elämäkatsomustiedon oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt elämäkatsomustiedon tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit. Päättöarvosana on elämäkatsomustiedon tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanan 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan elämäkatsomustiedon oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida

hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy elämäkatsomustiedon päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Elämäkatsomustiedon arvioinnissa painotetaan sitä, että oppiaineessa edistetään opiskelijoiden kykyä etsiä hyvää elämää ja korostetaan opiskelijoiden kykyä vaikuttaa aktiivisesti omaan ajatteluunsa ja toimintaansa. Elämäkatsomustiedossa tuetaan opiskelijan itsenäisen ajattelun ja argumentaation kehitystä ja avointa pohdiskelua.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T1 ohjata opiskelijaa tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä	et1	Opiskelija oppii tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä.	Käsitteiden hallinta ja soveltaminen	Opiskelija tunnistaa joitakin katsomuksellisia käsitteitä (kuten elämäkatsomus, uskonto, uskonnottoisuus).	Opiskelija osaa kuvata maailmankatsomuksen, maailmankuvan ja elämäkatsomuksen käsitteet.	Opiskelija ymmärtää maailmankatsomuksen, maailmankuvan ja elämäkatsomuksen käsitteet sekä tunnistaa niiden välisiä suhteita ja osaa käyttää niitä.	Opiskelija tunnistaa, ymmärtää ja osaa soveltaa katsomuksellisia käsitteitä omassa katsomuksellisessa ajattelussaan ja tuotoksissaan.

<p>T2 vahvistaa opiskelijan katso- muksellista ja kulttuurista yleis- sivistystä muun muassa perehty- mällä Unescon maailmanperin- töohjelmaan</p>	<p>et1</p>	<p>Opiskelija raken- taa yleissivistystä erilaisista kult- tuureista ja kat- somuksista ja Unescon maail- manperintöoh- jelmasta.</p>	<p>Tiedollinen yleis- sivistys</p>	<p>Opiskelija osaa nimetä vähintään yhden kulttuurin perustekijän (ku- ten pukeutumi- nen, kieli, ruoka, juhlat, elinkeino, toimeentulo, tek- nologia) ja yhden Unescon maail- manperintökoh- teen.</p>	<p>Opiskelija osaa kuvata kahta eri kulttuuria tai kat- somusta sekä tunnistaa näiden yhtäläisyyksiä ja eroja.</p> <p>Opiskelija osaa kertoa joistain Unescon maail- manperintöohjel- man piirteistä ja nimetä joitain maailmanperin- tökohteita.</p>	<p>Opiskelija osaa hankkia tietoa erilaisista kult- tuureista ja kat- somuksista.</p> <p>Opiskelija osaa kertoa Unescon maailmanperin- töohjelman läh- tökohdista ja ni- metä joitain maailmanperin- tökohteita.</p>	<p>Opiskelija ym- märtää kulttuu- rista ja katso- muksellista moni- naisuutta sekä osaa suhteuttaa omaa kulttuu- rista ja katso- muksellista ase- maansa maail- man kulttuu- reissa ja perin- nössä.</p> <p>Opiskelija osaa kuvaila Unescon maailmanperin- töohjelman läh- tökohtia ja ni- metä useimmat kotimaiset ja joi- tain ulkomaisia maailmanperin- tökohteita.</p>
--	------------	---	--	---	---	--	--

<p>T3 ohjata opiskelijaa tuntemaan erilaisia uskonnottomia ja uskonnollisia katsomuksia, niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä tiedon ja tutkimuksen roolia katsomusten arvioinnissa</p>	<p>et1</p>	<p>Opiskelija oppii tuntemaan erilaisia katsomuksia, niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä tiedon ja tutkimuksen roolia katsomusten arvioinnissa.</p>	<p>Tiedollinen yleisivistys ja taito soveltaa sitä arvostelukykyisesti</p>	<p>Opiskelija osaa nimetä vähintään kaksi erilaista katsomusta (kuten kristinusko, marxismi ja vegaanismi).</p>	<p>Opiskelija osaa nimetä seemiläisen monoteismin ja sekulaarin humanismin keskeisiä piirteitä.</p> <p>Opiskelija tietää, että katsomuksellisia kysymyksiä voi lähestyä tieteellisesti.</p>	<p>Opiskelija tunnistaa ja osaa nimetä keskeisten maailmankatsomusten ja kulttuurien olennaisia piirteitä ja kehityskulkuja, erityisesti seemiläisen monoteismin ja sekulaarin humanismin historiallisia, kulttuurisia ja yhteiskunnallisia vaiheita.</p> <p>Opiskelija osaa kertoa, miten katsomuksia voi tarkastella tutkivasti ja tieteellisesti.</p>	<p>Opiskelija ymmärtää keskeisten maailmankatsomusten ja kulttuurien tärkeimpiä piirteitä ja kehityskulkuja, erityisesti seemiläisen monoteismin ja sekulaarin humanismin historiallisia, kulttuurisia ja yhteiskunnallisia vaiheita.</p> <p>Opiskelija osaa selittää, miten katsomuksia voi tarkastella tutkivasti ja tieteellisesti.</p>
<p>T4 ohjata opiskelijaa tuntemaan uskonnollisen</p>	<p>et1</p>	<p>Opiskelija oppii tutkimaan ja pohtimaan uskonnollisen ajattelun</p>	<p>Ymmärtäminen</p>	<p>Opiskelija osaa ohjatusti hankkia informaatiota uskonnoista ja uskontokritiikistä.</p>	<p>Opiskelija tunnistaa, mitä uskonnollinen ajattelu on, ja tietää, mitä uskontokritiikki</p>	<p>Opiskelija osaa selittää uskonnollisen ajattelun luonnetta ja antaa esimerkkejä</p>	<p>Opiskelija osaa eritellä uskonnollisen ajattelun luonnetta, ymmärtää</p>

ajattelun ja uskontokritiikin perusteita		telun ja uskontokritiikin perusteita.			tarkoittaa, sekä osaa osittain itsenäisesti hakea informaatiota asiasta.	uskontokritiikin pääpiirteistä ja osaa hakea informaatiota asiasta.	märtää uskontokritiikin pääpiirteitä sekä osaa itsenäisesti hakea tietoa asiasta.
T5 ohjata opiskelija tuntemaan katsomusvapaus ihmisoikeutena sekä katsomusvapauden turvaamisen kansallisia ja kansainvälisiä keinoja	et1	Opiskelija oppii ymmärtämään katsomusvapauden ihmisoikeutena sekä perehtyy katsomusvapauden turvaamisen kansallisiin ja kansainvälisiin keinoihin	Käsitteiden hallinta ja tiedollinen yleissivistys	Opiskelija osaa antaa esimerkin katsomusvapaudesta.	Opiskelija tunnistaa katsomusvapauden ihmisoikeutena. Opiskelija osaa nimetä vähintään yhden keinon, jolla katsomusvapautta turvataan.	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä katsomusvapaudesta ihmisoikeutena ja osaa antaa esimerkkejä joistakin katsomusvapauden turvaamisen keinoista ja niiden puutteista erilaisissa tilanteissa.	Opiskelija selittää katsomusvapauden ihmisoikeutena ja joitakin katsomusvapauden turvaamisen keinoista sekä osaa eritellä niiden puutteita erilaisissa tilanteissa.
T6 ohjata opiskelija analysoimaan erilaisia katsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä ja	et1	Opiskelija oppii hahmottamaan erilaisia katsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä ja	Ymmärtäminen ja arvostelukyky	Opiskelija osaa kuvata jonkin katsomuksellisen ratkaisun ja ohjautusti nimetä jonkin siihen liittyvän perusteen	Opiskelija osaa kuvata jonkin katsomuksellisen ratkaisun ja osaa nimetä jonkin siihen liittyvän yksi-	Opiskelija osaa kuvata erilaisten ihmisten katsomuksellisten valintojen taustalla olevia yksilöllisiä	Opiskelija osaa eritellä ja arvioida erilaisten ihmisten katsomuksellisten valintojen taustalla olevia yksilöllisiä

yhteisöllisiä perusteita		yhteisöllisiä perusteita		(kuten se, ettei ihminen käytä lentokonetta eettisistä syistä).	löllisen ja yhteisöllisen perusteen.	ja yhteisöllisiä perusteluja.	ja yhteisöllisiä perusteita ja osaa verrata omia katsomuksellisia ratkaisujaan niihin.
T7 kannustaa opiskelijaa maailman moninaisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun hyväksymiseen ja ymmärtämiseen	et1	Opiskelija oppii hyväksymään ja ymmärtämään maailman moninaisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun.	Ymmärtäminen, arvostelukyky, vuorovaikutustaidot ja toimintavalmiudet	Opiskelija osaa antaa esimerkin maailman moninaisuudesta sekä kaikkien ihmisten yhdenvertaisesta kohtelusta.	Opiskelija osaa kuvata maailman monimuotoisuutta ja antaa esimerkkejä ihmisten yhdenvertaisesta kohtelusta.	Opiskelija ymmärtää maailman monimuotoisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun merkityksen	Opiskelija ymmärtää ja osaa perustella maailman monimuotoisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun merkityksen.
T8 ohjata opiskelija huomaamaan eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään sekä kehittämään eettistä ajatteluaan	et1	Opiskelija oppii tunnistamaan eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään sekä kehittää eettistä ajatteluaan.	Käsitteiden hallinta ja soveltaminen	Opiskelija tunnistaa joistain teoista eettisen ulottuvuuden, kuten onko teko oikein, väärin vai ei kumpaakaan.	Opiskelija osaa tunnistaa eettisiä käsitteitä (kuten arvo, velvollisuus, oikeus, vapaus, vastuu, tasa-arvo ja reiluus).	Opiskelija osaa käyttää eettistä käsitteistöä sekä osaa tulkita ja soveltaa sitä. Opiskelija osaa perustella eettisiä näkemyksiään johdonmukaisesti.	Opiskelija osaa käyttää monipuolisesti eettisiä käsitteitä sekä tulkita ja soveltaa niitä perustellusti omassa ajattelussaan.

					Opiskelija osaa perustella eettisiä näkemyksiään.		
T9 rohkaista opiskelijaa pohtimaan omien valintojensa vaikutusta kestävään tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti sekä toimimaan vastuullisesti kestäväen tulevaisuuden hyväksi	et1	Opiskelija oppii pohtimaan ja ymmärtämään omien valintojen vaikutusta kestävään tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti.	Käsitteiden hallinta, arvostelukyky ja toiminta- valmiudet	Opiskelija tunnistaa jonkin kestäväen tulevaisuuden edellytyksen. Opiskelija osaa kertoa, että omat teot voivat vaikuttaa tulevaisuuteen.	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä kestäväen tulevaisuuden edellytyksistä. Opiskelija ymmärtää, että omat teot voivat vaikuttaa tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti (kuten kierrätyksen, kulutusvalintojen sekä harrastuneisuuden kautta).	Opiskelija osaa nimetä keskeisiä luonnon ja yhteiskunnan kestävään tulevaisuuteen liittyviä edellytyksiä ja tarkastella kestäväen elämäntavan merkitystä tulevaisuudelle. Opiskelija tuntee keinoja vaikuttaa paikallisesti ja globaalisti.	Opiskelija osaa eritellä keskeisiä luonnon ja yhteiskunnan kestävään tulevaisuuteen liittyviä edellytyksiä sekä kuvailla ja arvioida keinoja vaikuttaa tulevaisuuden ongelmiin paikallisesti ja globaalisti.
T10 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja ih-	et1	Opiskelija oppii tuntemaan ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja ih-	Ymmärtäminen ja arvostelukyky	Opiskelija osaa kuvailla ihmisarvoon tai ihmisoikeuksiin liittyviä seikkoja.	Opiskelija osaa nimetä joitakin ihmisoikeuksiin ja yhdenvertaisu-	Opiskelija osaa selittää tärkeimmät ihmisoikeuksiin ja yhdenver-	Opiskelija osaa selittää tärkeimmät ihmisoikeuksiin ja yhdenver-

<p>keuksien ja ihmisten yhdenvertaisuuden merkitys ja eettinen perusta</p>		<p>misten yhdenvertaisuuden merkityksen ja perustan.</p>			<p>teen liittyviä käsitteitä ja kertoa ihmisoikeuksien merkityksestä.</p>	<p>taisuuteen liittyvät käsitteet ja antaa esimerkkejä ihmisoikeuksien toteutumisesta historiassa.</p>	<p>taisuuteen liittyvät käsitteet ja antaa esimerkkejä ihmisoikeuksien toteutumisesta historiassa sekä perustella ihmisoikeuksien merkitystä.</p>
--	--	--	--	--	---	--	---

Historia

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi historiassa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Historian opetuksessa palautteella pyritään rohkaisemaan opiskelijaa omiin tulkintoihin ja näkemystensä argumentointiin. Kirjallisten tehtävien ohella arvioinnissa on otettava huomioon opiskelijan monimuotoiset työskentelyn ja osaamisen osoittamisen tavat. Sisältöjen muistamisen sijasta arvioinnissa kiinnitetään huomiota tiedon soveltamiseen ja historiallisen ajattelun hallintaan.

Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut historian oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt historian tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit. Päättöarvosana on historian tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanan 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan historian oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy historian päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan. Opiskelijan työskentelyn ohjaamisella historiassa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylempään arvosanan kuvauksiin.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Historian ilmiöiden ymmärtäminen							
T1 tukea opiskelijaa vahvistamaan	hi1	Opiskelija oppii hahmottamaan	Käsitteiden ja kronologian hahmottaminen	Opiskelija tunnistaa ohjatusti jon-	Opiskelija tunnistaa joitakin men-	Opiskelija ymmärtää historian	Opiskelija käyttää menneisyyteen liittyviä keskeisiä

<p>taitoaan hahmottaa historian käsitteitä ja aikaa sekä kronologiaa</p>		<p>historian käsitteitä ja aikaa sekä kronologiaa.</p>		<p>kun historian keskeisen sisällöllisen käsitteen ja pystyy opettajan ohjaamana suhteuttamaan sen ajalliseen kontekstiin.</p>	<p>neisyyteen liittyviä keskeisiä sisällöllisiä käsitteitä ja pystyy ohjatusti sijoittamaan ne ajallisiin yhteyksiinsä.</p>	<p>käsitteitä ja kykenee sijoittamaan opiskelemaansa asiat ajallisiin yhteyksiinsä.</p>	<p>sisällöllisiä käsitteitä ja antaa joi-tain esimerkkejä tarkasteltavana olevalle historialliselle ajanjak-solle ominaisista piirteistä.</p>
<p>T2 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ihmisen toimintaan ja päätöksentekoon vaikuttaneita asioita erilaisissa historiallisissa konteksteissa</p>	<p>hi1</p>	<p>Opiskelija oppii ymmärtämään ihmisen toimintaan ja päätöksentekoon vaikuttaneita tekijöitä erilaisissa historiallisissa tilanteissa.</p>	<p>Historiallisen empatian hallitseminen</p>	<p>Opiskelija tunnistaa, että ihmisillä on ollut erilaisia motiiveja toiminnalleen.</p>	<p>Opiskelija osaa kuvailla erilaisia motiiveja ihmisen toiminnalle.</p>	<p>Opiskelija osaa antaa esimerkkejä siitä, miten ihmisten sosiaalinen ja yhteiskunnallinen asema, ympäristö sekä historiallinen tilanne vaikuttavat heidän tekojensa motiiveihin.</p>	<p>Opiskelija kykenee eläytymään menneen ajan ihmisen asemaan, arvioi hänen toimintansa motiiveja sekä tarkastelee sitä, miten hänen sosiaalinen tai yhteiskunnallinen asemansa tai historiallinen konteksti vaikuttavat hänen toimintaansa.</p>

<p>T3 rohkaista opiskelijaa arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille ja ilmiöille</p> <p>*Voidaan yhdistää T7–T8 arviointiin</p>	h1	Opiskelija oppii arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille ja ilmiöille.	Syy- ja seuraussuhteen ymmärtäminen	Opiskelija tunnistaa syyn historialliselle tapahtumalle.	Opiskelija tunnistaa syitä ja seurauksia historiallisille tapahtumille ja ilmiöille.	Opiskelija ymmärtää, että historiallisilla tapahtumilla ja ilmiöillä on erilaisia syitä ja seurauksia, ja antaa niistä esimerkkejä.	Opiskelija erottaa historiallisia tapahtumia tai ilmiöitä selittävät keskeiset tekijät vähemmän tärkeistä ja analysoi historiallisten tapahtumien syitä ja seurauksia (kuten välittömien ja pitkäkestoisten syiden merkitystä).
<p>T4 tukea opiskelijaa vahvistamaan taitojaan arvioida tietolähteiden luotettavuutta sekä ymmärtää niiden monitulkintaisuutta</p>	hi1	Opiskelija oppii arvioimaan tietolähteiden luotettavuutta sekä ymmärtää, että historiallista tietoa voi tulkita eri tavoin.	Lähteiden käyttö ja erilaisten tulkintojen ymmärtäminen	Opiskelija tunnistaa opettajan ohjaamana, että samasta ilmiöstä tai lähteestä esiintyy erilaisia tulkintoja.	Opiskelija tunnistaa lähteiden luotettavuudessa eroja.	Opiskelija lukee erilaisia lähteitä, tuntee niiden tulkinnan ja luotettavuuden arvioinnin periaatteita sekä osaa soveltaa näitä arviointiperiaatteita joihinkin lähdemateriaaleihin.	Opiskelija tulkitsee kriittisesti lähteitä ja osaa selittää, miten samoista lähteistä tai ilmiöistä voi tehdä erilaisia tulkintoja.
<p>Historiallisen tiedon käyttäminen</p>							

<p>T5 harjaannuttaa opiskelijaa selittämään, miksi historiallista tietoa voidaan tulkita eri tavoin ja arvioimaan kriittisesti tulkintojen luotettavuutta</p>	<p>hi1</p>	<p>Opiskelija oppii selittämään, miksi historiallista tietoa voidaan tulkita ja käyttää eri tavoin eri tilanteissa, ja arvioimaan kriittisesti tulkintojen luotettavuutta.</p>	<p>Historian tulkitseminen ja historiallisten tulkintojen selittäminen sekä historian käytön tunnistaminen</p>	<p>Opiskelija vastaa ohjatusti menneisyyttä koskeviin kysymyksiin hänelle annetun tietolähteen pohjalta ja muodostaa opettajan ohjaamana jostain lähteestä tulkinnan.</p>	<p>Opiskelija esittää jonkin tulkinnan hyödyntäen käytössään olevia lähteitä.</p> <p>Opiskelija antaa esimerkin, miten historiatietoa käytetään johonkin tarkoitukseen.</p>	<p>Opiskelija vastaa menneisyyttä koskeviin kysymyksiin käyttämällä eri lähteistä saamaansa informaatiota.</p> <p>Opiskelija kuvaillee, miten historiatietoa käytetään johonkin tarkoitukseen ja antaa esimerkin tulkintoihin sisältyvästä puolueellisuudesta.</p>	<p>Opiskelija tulkitsee erilaisia historiallisen tiedon lähteitä ja esittää historian tapahtumista tai ilmiöistä omia perusteltuja tulkintoja.</p> <p>Opiskelija erittelee, miten historiatietoa käytetään johonkin tarkoitukseen ja miten lähteiden tulkitsijan tausta voi vaikuttaa tulkinnan luotettavuuteen.</p>
<p>T6 auttaa opiskelijaa käyttämään erilaisia lähteitä, vertailemaan niitä sekä muodostamaan oman perustellun tulkintansa niiden pohjalta</p>				<p>Opiskelija tunnistaa ohjatusti, miten historiatietoa käytetään johonkin tarkoitukseen.</p>			

<p>T7 ohjata opiskelijaa tunnistamaan keskeisiä ihmisen elämään ja yhteiskuntaan vaikuttaneita muutoksia sekä esittämään muutoksille syitä</p>	<p>hi1</p>	<p>Opiskelija oppii tunnistamaan keskeisiä ihmisten elämään ja yhteiskuntaan vaikuttaneita muutoksia erilaisissa kulttuurisissa konteksteissa sekä esittämään syitä niille.</p>	<p>Syy- ja seuraussuhteen sekä muutoksen ja jatkuvuuden selittäminen</p>	<p>Opiskelija tunnistaa menneisyydestä asioita, jotka ovat muuttuneet tai pysyneet muuttumattomina jossakin kulttuurissa.</p> <p>Opiskelija nimeää muutokselle tai muuttumattomuudelle jonkin yksittäisen syyn.</p>	<p>Opiskelija kuvaillee yksilöllisesti ohjeistettuna, miksi joillain elämänalueilla toimittiin ennen toisin kuin nykyään eri kulttuurisissa konteksteissa.</p>	<p>Opiskelija osaa selittää tärkeitä ihmisen elämään ja yhteiskuntaan vaikuttaneita muutoksia sekä niiden syitä historiallisessa kontekstissa.</p> <p>Opiskelija kykenee arvioimaan eri kulttuureissa ja ihmisten ajattelussa tapahtuneiden muutosten syitä ja merkitystä.</p>	<p>Opiskelija osaa analysoida tärkeitä ihmisen elämään ja yhteiskuntaan vaikuttaneita muutoksia sekä niiden syitä historiallisessa kontekstissa.</p> <p>Opiskelija osaa eritellä eri kulttuureissa ja ihmisten ajattelussa tapahtuneiden muutosten syitä ja merkitystä laajemmassa kontekstissa.</p>
<p>T8 ohjata opiskelijaa perehtymään eri kulttuureissa ja ihmisten ajattelussa tapahtuneisiin muutoksiin *Voidaan yhdistää T3:n arviointiin</p>							
<p>T9 auttaa opiskelijaa oivaltamaan nykyisyyteen johtanutta kehitystä sekä ihmisten</p>	<p>hi1</p>	<p>Opiskelija oppii hahmottamaan nykyisyyteen johtanutta kehitystä sekä selittämään</p>	<p>Kehityksen ja Ihmisen toiminnan perusteleminen</p>	<p>Opiskelija ohjautusti tunnistaa nykyisyyteen johtanutta kehitystä.</p>	<p>Opiskelija ohjautusti osoittaa, miten ihmisen toiminnan motiivi näkyy jossakin</p>	<p>Opiskelija tunnistaa ihmisen toiminnan motiiveja sekä sitä, miten ihmisten taustat ja historiallinen</p>	<p>Opiskelija osaa kuvailla nykyisyyteen johtanutta kehitystä ja ihmisen toiminnan tarkoituksia</p>

motiiveja historian eri viitekehyksissä		ihmisen toiminnan tarkoituksiperiä erilaisissa historiallisissa konteksteissa.			historian tapahtumassa tai ilmiössä.	konteksti vaikuttavat niihin.	historiallisessa viitekehyyksessä.
T10 ohjata opiskelija tunnistamaan yhteiskunnassa olevia arvoja ja arvojännitteitä ja näissä tapahtuneita muutoksia	hi1	Opiskelija oppii tunnistamaan yhteiskunnan erilaisia arvoja ja niissä tapahtuneita muutoksia.	Yhteiskunnan arvot ja niiden muutokset	Opiskelija antaa ohjatusti esimerkin yhteiskunnan arvoista.	Opiskelija tunnistaa yhteiskunnan arvojen muutosta.	Opiskelija osaa kuvailla yhteiskunnan erilaisia arvoja ja niissä tapahtuneita muutoksia.	Opiskelija osaa eritellä yhteiskunnan erilaisia arvoja ja syitä niissä tapahtuville muutoksille.
T11 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ja selittämään suomalaista kulttuuria, identiteettiä ja yhteiskuntaa sekä arvioimaan tulevaisuuden vaihtoehtoja historiatietämyksensä avulla	hi1	Opiskelija oppii ymmärtämään ja selittämään suomalaista kulttuuria, kulttuuriperintöä ja yhteiskuntaa sekä arvioimaan tulevaisuutta.	Suomalaisen kulttuurin, kulttuuriperinnön ja yhteiskunnan toimintatapojen ymmärrys.	Opiskelija tunnistaa suomalaisen kulttuurin ja yhteiskunnan ominaispiirteitä.	Opiskelija antaa esimerkkejä suomalaisen kulttuurin ominaispiirteistä sekä yhteiskunnan toiminnasta.	Opiskelija osaa kuvailla suomalaista kulttuuriperintöä ja selittää yhteiskunnan toimintaa.	Opiskelija osaa analysoida suomalaista kulttuuriperintöä ja eritellä yhteiskunnan toimintaa sekä arvioida tulevaisuutta.

Yhteiskuntaoppi

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi yhteiskuntaopissa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Oppimisen arviointi eli formatiivinen arviointi on yhteiskuntaopissa opiskelijoita ohjaavaa ja kannustavaa. Monipuolisella palautteella opiskelijoita kannustetaan toimimaan aktiivisesti omissa lähiyhteisöissään ja soveltamaan käytännön arjessa yhteiskunnallista ja taloudellista osaamistaan. Arvioinnilla tuetaan yhteiskunnallisten tietojen ja taitojen soveltamista sekä kiinnitetään huomiota siihen, miten monipuolisesti ja näkemyksiään perustellen opiskelijat oppivat rakentamaan omaa käsitystään yhteiskunnasta. Summatiivisessa arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijoiden monimuotoiset toiminnan ja osaamisen osoittamisen tavat.

Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut yhteiskuntaopin oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt yhteiskuntaopin tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit. Päättöarvosana on yhteiskuntaopin tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanan 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan yhteiskuntaopin oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikkomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy yhteiskuntaopin päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan. Opiskelijan työskentelyn ohjaamisella yhteiskuntaopissa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylempien arvosanojen kuvauksiin.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
-------------------	--------	--	------------------	--------------------------------	--------------------------------	--------------------------------	--------------------------------

T1 perehdyttää opiskelija demokraattisiin arvoihin ja toimintatapoihin sekä kannustaa häntä kehittämään vaikuttamistaitojaan eettisesti kestäväällä tavalla	yh1, yh2	Opiskelija oivaltaa demokraattisten arvojen ja toimintatapojen sekä yhteiskuntaa koskevan tiedon merkityksen yksilön ja yhteisön kannalta.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			
Yhteiskuntataidot							
T2 antaa opiskelijalle valmiuksia seurata ajankohtaisia asioita ja tapahtumia mediasta ja muualta sekä harjaannuttaa hänen kriittistä medialukutaitoaan	yh1, yh2	Opiskelija oppii seuraamaan ajankohtaisia asioita ja tapahtumia kriittisen medialukutaidon hengessä.	Yhteiskuntaa ja mediaa koskevat tiedot ja taidot	Opiskelija tunnistaa ohjatusti yhteiskuntaan liittyviä asioita. Opiskelija löytää ohjatusti yhteiskuntaa koskevaa tietoa hänelle annetusta lähteestä.	Opiskelija kuvaillee esimerkkien avulla yhteiskunnan ilmiöitä ja toimintaa. Opiskelija löytää eri lähteistä tietoa yhteiskunnasta. Opiskelija antaa esimerkkejä median vaikutuk-	Opiskelija löytää eri lähteistä tietoa yhteiskunnasta ja havaitsee eroja tietolähteiden antamissa tiedoissa. Opiskelija kuvaillee median roolia yksilöiden elämässä ja yhteiskunnassa.	Opiskelija hankkii tietoa yhteiskunnasta eri lähteitä käyttäen sekä vertailee lähteiden tietoja keskenään kriittisesti. Opiskelija osaa arvioida kriittisesti median toimintaa yhteiskunnassa.

					sesta omassa elämässä ja yhteiskunnassa.		
T3 harjaannuttaa opiskelijan taitoja lukea ja ymmärtää erilaisia yhteiskunnallista tietoa sisältäviä aineistoja sekä muita tekstejä, kuvia, graafeja, lomakkeita ja esitteitä	yh1, yh2	Opiskelija oppii etsimään, ymmärtämään ja tulkitsemaan eri muodoissa olevaa yhteiskunnallista informaatiota.	Yhteiskunnallisen tiedon etsiminen ja tulkinta	Opiskelija tunnistaa yhteiskunnallista tietoa sisältäviä aineistoja ja lähteitä.	Opiskelija osaa ohjatusti etsiä ja tulkita erilaisia yhteiskunnallisia aineistoja ja lähteitä.	Opiskelija osaa tulkita erilaisia yhteiskunnallisia aineistoja ja lähteitä.	Opiskelija osaa etsiä yhteiskunnallista tietoa eri aineistoista ja lähteistä ja tulkita sitä.
T4 antaa opiskelijalle riittävät tiedot ja taidot kansalaisen oikeuksista ja velvollisuuksista Suomessa sekä perehdyttää hänet oikeusjärjestelmän perusteisiin	yh2	Opiskelija oppii ymmärtämään yhteiskunnan rakenteita, oikeusjärjestelmän periaatteita sekä kansalaisen oikeuksia ja velvollisuuksia	Yhteiskunnan rakenteet ja toiminta, keskeiset lait sekä yksilön oikeudet ja velvollisuudet.	Opiskelija tunnistaa yksilön oikeuksia ja velvollisuuksia.	Opiskelija antaa esimerkkejä yksilön oikeuksista ja velvollisuuksista sekä yhteiskunnan toiminnasta.	Opiskelija osaa kuvailla yhteiskunnan rakenteita, antaa esimerkkejä oikeusvaltion keskeisestä lainsäädännöstä sekä yksilön oikeuksista ja velvollisuuksista.	Opiskelija osaa eritellä yhteiskunnan rakenteita, keskeistä lainsäädäntöä sekä kansalaisen oikeuksia, velvollisuuksia ja mahdollisuuksia.

T5 tutustuttaa opiskelija yhteiskunnan erilaisiin yhteisöihin ja vähemmistöryhmiin	yh1	Opiskelija osaa analysoida yhteiskunnan eri yhteisöjä ja vähemmistöryhmiä	Erilaiset yhteisöt ja vähemmistöt yhteiskunnan osana	Opiskelija tunnistaa ohjatusti suomalaisessa yhteiskunnassa olevia yhteisöjä tai vähemmistöryhmiä.	Opiskelija antaa esimerkkejä suomalaisessa yhteiskunnassa olevista yhteisöistä tai vähemmistöryhmistä.	Opiskelija kuvaillee erilaisia yhteisöjä ja vähemmistöryhmiä sekä niiden asemaa suomalaisessa yhteiskunnassa.	Opiskelija erittelee erilaisten väestöryhmien asemaan vaikuttavia tekijöitä yhteiskunnassa.
T6 perehdyttää opiskelija työelämässä vaadittaviin tietoihin, taitoihin, oikeuksiin ja velvollisuuksiin sekä antaa hänelle välineitä suunnitella omaa tulevaisuuttaan	yh1, yh2	Opiskelija oppii toimimaan työelämätaitoja ja -valmiuksia omaavana kansalaisena sekä suunnittelemaan omaa tulevaisuuttaan.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			
Osallistuminen, vaikuttaminen ja yhteiskunnallisen tiedon soveltaminen							
T7 ohjata opiskelijaa ymmärtämään oman talouden ja kulutusvalintojen perusteita sekä julkisen talouden	yh1	Opiskelija ymmärtää ja soveltaa kestävän talouden periaatteita yksilön ja		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Opiskelijaa ohjataan</i>			.

perusteita kestävä- vän kehityksen periaatteiden mukaisesti		kansantalouden näkökulmasta.		<i>pohtimaan koke- muksiaan osana itsearviointia.</i>			
T8 tutustuttaa opiskelija yhteis- kunnan tarjo- amiin osallistu- misen ja vaikut- tamisen mahdol- lisuuksiin sekä kolmannen sek- torin toimintaan	yh1	Opiskelija omak- suu ja hyödyntää yhteiskunnalli- sessa toimin- nassa oleellisia tietoja ja taitoja.	Osallistuminen, vaikuttaminen ja järjestötoimin- nan tuntemus	Opiskelija tunnis- taa ohjatusti kei- noja osallistua ja vaikuttaa yhteis- kunnassa.	Opiskelija antaa esimerkkejä ta- voista osallistua ja vaikuttaa yh- teiskunnallisesti.	Opiskelija kuvai- lee ja vertailee erilaisia tapoja osallistua ja vai- kuttaa yhteiskun- taan.	Opiskelija eritte- lee erilaisia ta- poja osallistua ja vaikuttaa yhteis- kuntaan. Opiskelija perus- telee monipuoli- sesti mielipiteitä yhteiskunnalli- sista aiheista.
T9 perehdyttää opiskelija oikeus- valtion toimin- taan, vallan käyt- töön ja perus- lainsäädäntöön sekä julkisiin ja yksityisiin palve- luihin	yh1	Opiskelija ym- märtää ihmisoi- keuksien merki- tyksen ja oikeus- valtion periaat- teet sekä niiden kytkeytymisen suomalaiseen oi- keusjärjestel- mään ja vallan käyttöön.	Oikeusvaltion toiminnan, vallan käytön, perus- lainsäädännön sekä palvelujen tuntemus	Opiskelija tunnis- taa joitain ihmis- oikeuksia sekä oi- keusvaltion kes- keisiä periaat- teita.	Opiskelija antaa esimerkkejä kes- keisistä ihmisoi- keuksista, oi- keusvaltion peri- aatteista sekä palveluista.	Opiskelija osaa kuvaila oikeus- valtion toimin- taa, vallankäytön ja lainsäädännön periaatteita sekä palveluita.	Opiskelija eritte- lee, miten ihmis- oikeus- ja oikeus- valtioperiaatteet ilmenevät Suo- messä ja maail- massa. Opiskelija osaa hankkia tietoa keskeisistä palve- luista.

<p>T10 auttaa opiskelijaa hahmottamaan työelämää ja sen vaatimia valmiuksia kuten koulutus, työkokemus ja kielitaito sekä ohjata häntä tiedostamaan omat mahdollisuutensa, oikeutensa ja velvollisuutensa työelämässä</p>	<p>yh2</p>	<p>Opiskelija hahmottaa työelämää ja sen vaatimia valmiuksia ja osaamista sekä tiedostaa omat mahdollisuutensa työelämässä.</p>	<p>Työelämän tuntemus ja oman tulevaisuuden suunnitteleminen</p>	<p>Opiskelija tunnistaa joitain työelämässä vaadittavia taitoja, oikeuksia ja velvollisuuksia.</p>	<p>Opiskelija nimeää keskeisimpiä työelämätaitoja, oikeuksia ja velvollisuuksia sekä työelämän tarjoamia mahdollisuuksia.</p>	<p>Opiskelija osaa kuvailla työelämän tarjoamia mahdollisuuksia ja kykenee suunnittelemaan omaa tulevaisuuttaan.</p>	<p>Opiskelija osaa analysoida työelämän tarjoamia mahdollisuuksia kansalaisen oman tulevaisuuden kannalta.</p>
<p>T11 tarjota opiskelijalle välineitä oman talouden ja elämän suunnitteluun sekä lisätä tietämystä kuluttajan oikeuksista ja velvollisuuksista</p>	<p>yh2</p>	<p>Opiskelija oppii oman talouden, järkevän kuluttamisen ja elämän suunnittelun periaatteet.</p>	<p>Oman talouden ja elämän suunnittelu sekä kuluttajana toimiminen</p>	<p>Opiskelija tunnistaa ohjatusti joitakin taloudellisen toiminnan muotoja (esim. kuluttaminen, säästäminen) sekä oman talouden ja elämänhallinnan perusasioita.</p>	<p>Opiskelija nimeää keinoja oman talouden ja elämän kestävään suunnitteluun.</p> <p>Opiskelija nimeää kuluttajan oikeuksia ja velvollisuuksia.</p>	<p>Opiskelija kuvaillee kestävän ja vastuullisen taloudellisen toiminnan eri muotoja ja merkitystä omassa elämässään.</p>	<p>Opiskelija osaa arvioida kestävää taloutta ja sijoittamista sekä perustella erilaisia talouden ja kuluttamisen ratkaisuja yksilön ja yhteiskunnan näkökulmista.</p>

						Opiskelija osaa eritellä kuluttajan oikeuksia ja velvollisuuksia.	Opiskelija ymmärtää, mitä vaatimuksia kestävä tulevaisuus asettaa koti- ja kansantaloudelle sekä yksilön taloudenpidolle.
--	--	--	--	--	--	---	---

Fysiikka

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi fysiikassa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Työskentelyn jäsentäminen pienemmiksi kokonaisuuksiksi, projekteiksi tai kokeellisiksi töiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Kokeellisen työskentelyn arviointi voi edetä hierarkisesti työskentelyn, havainnoinnin ja mittaamisen perustaidoista ohjeistettuihin tutkimustehtäviin ja lopulta avoimiin tutkimuksiin. Opiskelijoita ohjataan tunnistamaan omia ennakkotietojaan, -taitojaan ja -käsityksiään. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen ja kysymysten avulla. Kannustava palaute tukee erityisesti tutkimisen taitojen kehittymistä ja motivaation rakentamista. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja suunnataan huomiota kohti uusia kehittämishaasteita. Arviointi perustuu monimuotoisten tuotosten lisäksi työskentelyn havainnointiin. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita, kuten kysymysten muodostamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Opiskelijoiden itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia. Opettajan ja opiskelijoiden välisiä keskusteluja voidaan käyttää arvioinnin tukena.

Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut fysiikan oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt fysiikan tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit. Päättöarvosana on fysiikan tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän

tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan fysiikan oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremmat osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy fysiikan päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Opiskelijan työskentelyn ohjaamisella fysiikassa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana. Päättöarvioinnin kriteerien kuvaukset on kirjoitettu kumulatiivisesti, eli edellisen arvosanan osaaminen sisältyy seuraavan arvosanan osaamiseen, vaikkei tätä ole joka tavoitteen kohdalla erikseen kirjoitettu näkyviin.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Merkitys, arvot ja asenteet							
T1 kannustaa ja innostaa opiskelijaa fysiikan opiskeluun	fy1	Opiskelija kokee fysiikan opiskelun mielekkääksi.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Opiskelija ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			

<p>T2 ohjata opiskelijaa ymmärtämään fysiikan osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa</p>	<p>fy1</p>	<p>Opiskelija ymmärtää fysiikan osaamisen merkitystä omassa elämässään, elinympäristössä ja yhteiskunnassa.</p>	<p>Fysiikan merkityksen ymmärtäminen.</p>	<p>Opiskelija tunnistaa joidenkin ilmiöiden liittymisen fysiikkaan sekä fysiikan osaamisen merkityksen joissakin ammateissa.</p>	<p>Opiskelija osaa antaa esimerkkejä arkisista tilanteista, joissa tarvitaan fysiikan tietoja ja taitoja.</p> <p>Opiskelija osaa nimetä ammatteja, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.</p>	<p>Opiskelija selittää esimerkkien avulla, millaisista fysiikan tiedoista ja taidoista on hyötyä omassa elinympäristössä.</p> <p>Opiskelija osaa antaa esimerkkejä fysiikan osaamisen merkityksestä eri ammateissa.</p>	<p>Opiskelija selittää esimerkkien avulla, millaisista fysiikan tiedoista ja taidoista on hyötyä omassa elämässä ja yhteiskunnassa.</p> <p>Opiskelija osaa perustella fysiikan osaamisen merkitystä eri ammateissa.</p>
<p>T3 ohjata opiskelijaa käyttämään fysiikan osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan</p>	<p>fy1</p>	<p>Opiskelija ymmärtää fysiikan merkityksen kestävän tulevaisuuden rakentamisessa ja arvioi omia valintojaan kestävän tulevaisuuden kannalta.</p>	<p>Kestävän kehityksen tiedot ja taidot fysiikan kannalta</p>	<p>Opiskelija osaa antaa joitakin esimerkkejä omista valinnoistaan, joilla on merkitystä kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.</p>	<p>Opiskelija osaa antaa esimerkkejä tilanteista, joissa fysiikkaa tarvitaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.</p> <p>Opiskelija osaa nimetä joitakin hyviä ratkaisuja</p>	<p>Opiskelija osaa kuvata esimerkkien avulla, miten fysiikkaa käytetään kestävän tulevaisuuden rakentamisessa ja vertailla siihen liittyviä erilaisia ratkaisuja.</p>	<p>Opiskelija perustelee esimerkkien avulla, miten fysiikkaa käytetään kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.</p> <p>Opiskelija osaa selittää kestävän tulevaisuuden ra-</p>

					kestävän tulevaisuuden rakentamisen kannalta.		kentamiseen liittyviä syy-seuraussuhteita ja perustella siihen liittyviä erilaisia ratkaisuja.
Tutkimisen taidot							
T4 kannustaa opiskelijaa muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä	fy1	Opiskelija muodostaa tutkimuskysymyksiä tarkasteltavista ilmiöstä, toteuttaa kokeellisia tutkimuksia tai suunnittelee niitä ja tulkitsee tuloksia. Opiskelija työskentelee turvallisesti.	Tutkimuskysymysten muodostaminen, kokeellisten tutkimusten suunnittelu, toteuttaminen ja tulosten tulkitseminen. Turvallinen työskentely.	Opiskelija tunnistaa ilmiöitä, joihin liittyen voidaan kehittää tutkimuskysymyksiä.	Opiskelija muodostaa tarkasteltavaan aihepiiriin liittyviä yksinkertaisia kysymyksiä.	Opiskelija osaa muodostaa täsmennettyjä kysymyksiä tarkasteltavasta ilmiöstä.	Opiskelija muodostaa ja kehittää kysymyksiä tutkimusten lähtökohdiksi.
T5 ohjata opiskelijaa toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia, työskentelemään turvallisesti ja tulkitsemaan tuloksia				Opiskelija osallistuu kokeelliseen työskentelyyn havainnoimalla tutkimusten toteuttamista työturvallisuuskohdat huomioon ottaen ja pystyy ohjatusti kertomaan havainnoistaan.	Opiskelija osaa tehdä havaintoja ja mittauksia suunnitelmaa noudattaen, tarvittaessa ohjautusti.	Opiskelija työskentelee turvallisesti muiden kanssa.	Opiskelija työskentelee turvallisesti sekä tekee havaintoja ja mittauksia ohjeiden mukaan.

					Opiskelija esittää tutkimusten tuloksia ohjeiden mukaisesti ja tekee yksinkertaisia johtopäätöksiä.		esittää tutkimusten tuloksia sekä perustelee tehtyjä johtopäätöksiä. Opiskelija osaa arvioida tuloksia.
T6 ohjata opiskelijaa käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimiseen sekä tukea opiskelijan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla	fy1	Opiskelija käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa sekä simulaatioita omassa oppimisessaan.	Tieto- ja viestintäteknologian käyttö	Opiskelija käyttää ohjatusti tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimiseen. Opiskelija tutustuu johonkin oppimista tukevaan simulaatioon.	Opiskelija käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimiseen ohjeiden mukaisesti. Opiskelija osaa tehdä havaintoja simulaatiosta ohjattuna.	Opiskelija osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia tiedon hankkimiseen. Opiskelija osaa tehdä havaintoja simulaatiosta.	Opiskelija käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia omatoimisesti tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen. Opiskelija osaa tehdä havaintoja simulaatiosta ja yleistyksiä simulaation avulla.
Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen							

T7 ohjata opiskelijaa käyttämään fysiikan käsitteitä täsmällisesti	fy1	Opiskelija käyttää fysiikan käsitteitä täsmällisesti.	Käsitteiden käyttö	Opiskelija selittää fysiikan ilmiöitä käyttäen joitakin fysiikan käsitteitä.	Opiskelija selittää fysiikan ilmiöitä käyttäen fysiikan keskeisiä käsitteitä.	Opiskelija selittää fysiikan ilmiöitä käyttäen fysiikan keskeisiä käsitteitä. Opiskelija osaa yhdistää toisiinsa ilmiön, siihen liittyvät ominaisuudet ja ominaisuuksia kuvaavat suureet.	Opiskelija selittää fysiikan ilmiöitä käyttäen fysiikan keskeisiä käsitteitä täsmällisesti. Opiskelija osaa yhdistää toisiinsa ilmiön, siihen liittyvät ominaisuudet ja ominaisuuksia kuvaavat suureet.
T8 ohjata opiskelijaa käyttämään erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä	fy1	Opiskelija käyttää erilaisia malleja ilmiöiden tarkastelussa.	Mallien käyttäminen	Opiskelija osaa antaa joitakin esimerkkejä ilmiöiden kuvaamisessa käytetyistä malleista.	Opiskelija käyttää yksinkertaisia malleja ilmiöiden kuvaamiseen ja ennusteiden tekemiseen.	Opiskelija käyttää yksinkertaisia malleja ja tekee niiden pohjalta ennusteita sekä osaa selittää, miten malli on muodostettu mittaustuloksista.	Opiskelija käyttää malleja ja tekee niiden pohjalta ennusteita sekä osaa muodostaa mittaustuloksista yksinkertaisia malleja. Opiskelija osaa arvioida mallin

						Opiskelija osaa arvioida mallin suhdetta todellisuuteen.	suhdetta todellisuuteen sekä mallin rajoituksia tai puutteita.
T9 ohjata opiskelijaa käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä	fy1	Opiskelija käyttää ja arvioi kriittisesti eri tietolähteitä.	Tietolähteiden käyttäminen	Opiskelija hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ohjatusti.	Opiskelija hakee tietoa erilaisista tietolähteistä.	Opiskelija hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ja valitsee yleisesti luotettavina pidettyjä tietolähteitä.	Opiskelija hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ja osaa pohtia tietolähteen luotettavuutta.
T10 ohjata opiskelijaa hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta	fy1	Opiskelija hahmottaa luonnontieteellisen tiedon luonnetta.	Luonnontieteellisen tiedon luonneteen hahmottaminen	Opiskelija osaa yhdistää kokeellisuuden fysiikan tapaan tuottaa luonnontieteellistä tietoa.	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä luonnontieteellisistä tavoista tuottaa tietoa.	Opiskelija osaa kuvata fysiikkaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä.	Opiskelija osaa selittää perustelujen fysiikkaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä.
T11 ohjata opiskelijaa saavuttamaan riittävät	fy1	Opiskelija saavuttaa riittävät tiedolliset valmiudet jatko-	Tiedollisten jatko-opintovalmiuksien saavuttaminen	Opiskelija tunnistaa joitakin energiaan ja sähköön	Opiskelija osaa käyttää joitakin energiaan ja sähköön liittyviä	Opiskelija osaa käyttää energiaan ja sähköön liittyviä keskeisiä	Opiskelija osaa käyttää energiaan ja sähköön liittyviä keskeisiä

tiedolliset valmiudet jatko-opintoja varten energiasta ja sähköstä		opintoja varten energiasta ja sähköstä.		liittyviä käsitteitä, ilmiöitä ja suureita tutuissa tilanteissa.	keskeisiä käsitteitä, olioita, ilmiöitä, ominaisuuksia, suureita, malleja ja lakeja tutuissa tilanteissa.	käsitteitä, olioita, ilmiöitä, ominaisuuksia, suureita, malleja ja lakeja tutuissa tilanteissa.	käsitteitä, olioita, ilmiöitä, ominaisuuksia, suureita, malleja ja lakeja tutuissa ja soveltavissa tilanteissa.
T12 ohjata opiskelijaa soveltamaan fysiikan tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua fysiikan soveltamiseen erilaisissa tilanteissa	fy1	Opiskelija soveltaa fysiikan tietojaan ja taitojaan eri tilanteissa.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Arvioitava osaaminen sisältyy muiden tavoitteiden osaamisen kuvauksiin.</i>			

Kemia

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi kemiassa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Työskentelyn jäsentäminen pienemmiksi kokonaisuuksiksi, projekteiksi tai kokeellisiksi töiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Kokeellisen työskentelyn arviointi voi edetä hierarkisesti turvallisen työskentelyn periaatteista taitotehtäviin ja suljetuista tutkimustehtävistä aina avoimiin tutkimuksiin asti. Opiskelijoita ohjataan tunnistamaan omia ennakkotietojaan, -taitojaan ja -käsityksiään. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen ja kysymysten avulla. Kannustava palaute tukee erityisesti tutkimisen taitojen kehittymistä ja motivaation rakentumista. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja suunnataan huomiota kohti uusia kehittämishaasteita. Arviointi perustuu monimuotoisten tuotosten lisäksi työskentelyn havainnointiin. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita, kuten kysymysten muodostamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Opiskelijoiden itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia. Opettajan ja opiskelijoiden välisiä keskusteluja voidaan käyttää arvioinnin tukena.

Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut kemian oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt kemian tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit. Päätösarvosana on kemian tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan kemian oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päätösarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy kemian päätösarviointiin ja siitä muodostettavaan päätösarvosanaan.

Opiskelijan työskentelyn ohjaamisella kemiassa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana. Päätösarvioinnin kriteerien kuvaukset on kirjoitettu kumulatiivisesti, eli edellisen arvosanan osaaminen sisältyy seuraavan arvosanan osaamiseen, vaikkei tätä ole joka tavoitteen kohdalla erikseen kirjoitettu näkyviin.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9

Merkitys, arvot ja asenteet							
T1 kannustaa ja innostaa opiskelijaa kemian opiskeluun	ke1	Opiskelija kokee kemian opiskelun mielekkääksi.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan kemian opiskelusta osana oman oppimisensa arviointia.</i>			
T2 ohjata opiskelijaa ymmärtämään kemian osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa	ke1	Opiskelija ymmärtää kemian osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa.	Kemian merkityksen ymmärtäminen.	Opiskelija tunnistaa joidenkin ilmiöiden liittymisen kemiaan sekä kemian osaamisen merkityksen joissakin ammateissa.	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä arkisista tilanteista, joissa tarvitaan kemian tietoja ja taitoja. Opiskelija osaa nimetä ammatteja, joissa tarvitaan kemian osaamista.	Opiskelija selittää esimerkkien avulla, millaisista kemian tiedoista ja taidoista on hyötyä omassa elinympäristössä. Opiskelija osaa antaa esimerkkejä kemian osaamisen merkityksestä eri ammateissa.	Opiskelija selittää esimerkkien avulla, millaisista kemian tiedoista ja taidoista on hyötyä omassa elämässä ja yhteiskunnassa. Opiskelija osaa perustella kemian osaamisen merkitystä eri ammateissa.

T3 ohjata opiskelijaa käyttämään kemian osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan	ke1	Opiskelija ymmärtää kemian merkityksen kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioi omia valintojaan kestävän tulevaisuuden kannalta.	Kestävän kehityksen tiedot ja taidot kemian kannalta	Opiskelija osaa antaa joitakin esimerkkejä omista valinnoistaan, joilla on merkitystä kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä tilanteista, joissa kemiaa tarvitaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa. Opiskelija osaa nimetä joitakin hyviä ratkaisuja kestävän tulevaisuuden rakentamisen kannalta.	Opiskelija osaa kuvata esimerkkien avulla, miten kemiaa käytetään kestävän tulevaisuuden rakentamisessa ja vertailla siihen liittyviä erilaisia ratkaisuja.	Opiskelija perustelee esimerkkien avulla, miten kemiaa käytetään kestävän tulevaisuuden rakentamisessa. Opiskelija osaa selittää kestävän tulevaisuuden rakentamiseen liittyviä syy-seuraussuhteita ja perustella siihen liittyviä erilaisia ratkaisuja.
Tutkimisen taidot							
T4 kannustaa opiskelijaa muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä	ke1	Opiskelija muodostaa tutkimuskysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä	Tutkimuskysymysten muodostaminen, kokeellisten tutkimusten suunnittelu,	Opiskelija tunnistaa ilmiöitä, joihin liittyen voidaan kehittää	Opiskelija muodostaa tarkasteltavaan aihepiiriin	Opiskelija osaa muodostaa täsmennettyjä kysymyksiä tarkasteltavasta ilmiöstä.	Opiskelija muodostaa ja kehittää kysymyksiä tutkimusten lähtökohdiksi.

<p>T5 ohjata opiskelijaa toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia, työskentelemään turvallisesti ja tulkitsemaan tuloksia</p>		<p>miöstä, toteuttaa kokeellisia tutkimuksia tai suunnittelee niitä ja tulkitsee tuloksia.</p> <p>Opiskelija työskentelee turvallisesti.</p>	<p>toteuttaminen ja tulosten tulkitseminen. Turvallinen työskentely.</p>	<p>tutkimuskysymyksiä.</p> <p>Opiskelija osallistuu kokeelliseen työskentelyyn havainnoimalla tutkimusten toteuttamista työturvallisuusnäkökohdat huomioon ottaen ja pystyy ohjatusti kertomaan havainnoistaan.</p>	<p>liittyviä yksinkertaisia kysymyksiä.</p> <p>Opiskelija osaa tehdä havaintoja ja mittauksia suunnitelmaa noudattaen, tarvittaessa ohjatusti.</p> <p>Opiskelija työskentelee turvallisesti muiden kanssa.</p> <p>Opiskelija esittää tutkimusten tuloksia ohjeiden mukaisesti ja tekee yksinkertaisia johtopäätöksiä.</p>	<p>Opiskelija hallitsee perustyötaidot, työskentelee turvallisesti sekä tekee havaintoja ja mittauksia ohjeiden mukaan.</p> <p>Opiskelija esittää ja tulkitsee tutkimusten tuloksia.</p>	<p>Opiskelija työskentelee turvallisesti ja johdonmukaisesti, tarvittaessa itsenäisesti, sekä tekee havaintoja ja mittauksia tarkoituksenmukaisesti.</p> <p>Opiskelija käsittelee, tulkitsee ja esittää tutkimusten tuloksia sekä perustelee tehtyjä johtopäätöksiä.</p> <p>Opiskelija osaa arvioida tuloksia.</p>
<p>T6 ohjata opiskelijaa käyttämään</p>	<p>ke1</p>	<p>Opiskelija käyttää tieto- ja viestintätekniologiaa sekä</p>	<p>Tieto- ja viestintäteknologian käyttö</p>	<p>Opiskelija käyttää ohjatusti</p>	<p>Opiskelija käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa</p>	<p>Opiskelija osaa käyttää tieto- ja</p>	<p>Opiskelija käyttää tieto- ja viestintäteknologisia</p>

tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimiseen, tukea opiskelijan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla		simulaatioita omassa oppimisessaan.		tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimiseen. Opiskelija tutustuu johonkin oppimista tukevaan simulaatioon.	tiedon hankkimiseen ohjeiden mukaisesti. Opiskelija osaa tehdä havaintoja simulaatiosta ohjattuna.	viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia tiedon hankkimiseen. Opiskelija osaa tehdä havaintoja simulaatiosta.	välineitä tai sovelluksia omatoimisesti tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen. Opiskelija osaa tehdä havaintoja simulaatiosta ja yleistyksiä simulaation avulla.
Kemian tiedot ja niiden käyttäminen							
T7 ohjata opiskelijaa käyttämään kemian käsitteitä täsmällisesti	ke1	Opiskelija käyttää kemian käsitteitä täsmällisesti.	Käsitteiden käyttö	Opiskelija selittää kemian ilmiöitä käyttäen joitakin kemian käsitteitä.	Opiskelija selittää kemian ilmiöitä käyttäen kemian keskeisiä käsitteitä.	Opiskelija selittää kemian ilmiöitä kemian keskeisten käsitteiden avulla ja ymmärtää käsitteiden välisiä yhteyksiä.	Opiskelija selittää kemian ilmiöitä käyttäen kemian keskeisiä käsitteitä täsmällisesti ja ymmärtää käsitteiden välisiä yhteyksiä.
T8 ohjata opiskelijaa käyttämään erilaisia malleja	ke1	Opiskelija käyttää erilaisia malleja	Mallien käyttäminen	Opiskelija tunnistaa, että malleja käytetään aineen	Opiskelija osaa antaa esimerkin	Opiskelija osaa kuvata aineen ra-	Opiskelija osaa kuvata ja selittää

kuvaamaan ja selittämään aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä		leja aineen rakenteen ja kemiallisten ilmiöiden tarkastelussa.		rakenteen kuvaamisessa.	kejä, joissa aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä kuvataan malleilla.	kennetta ja kemiallisia ilmiöitä erilaisilla malleilla. Opiskelija osaa arvioida mallin suhdetta todellisuuteen.	aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä käyttämällä erilaisia malleja. Opiskelija osaa arvioida mallin suhdetta todellisuuteen sekä mallin rajoituksia tai puutteita.
T9 ohjata opiskelijaa käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä	ke1	Opiskelija käyttää ja arvioi kriittisesti eri tietolähteitä.	Tietolähteiden käyttäminen	Opiskelija hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ohjautusti.	Opiskelija hakee tietoa erilaisista tietolähteistä.	Opiskelija hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ja valitsee yleisesti luotettavina pidettyjä tietolähteitä.	Opiskelija hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ja osaa pohtia tietolähteen luotettavuutta.
T10 ohjata opiskelijaa hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta	ke1	Opiskelija hahmottaa luonnontieteellisen tiedon luonnetta.	Luonnontieteellisen tiedon luonneteen hahmottaminen	Opiskelija osaa yhdistää kokeellisuuden kemian tapaan tuottaa luonnontieteellistä tietoa.	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä luonnontieteellisistä tavoista tuottaa tietoa.	Opiskelija osaa kuvata kemiaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen	Opiskelija osaa selittää perustelujen kemiaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen

						sen tiedon luonnetta ja kehittymistä.	tiedon luonnetta ja kehittymistä.
T11 ohjata opiskelijaa ymmärtämään perusperiaatteita aineen ominaisuuksista, rakenteesta ja aineiden muutoksista	ke1	Opiskelija ymmärtää perusperiaatteita aineen ominaisuuksista, rakenteesta ja aineiden muutoksista.	Tiedollisten jatko-opintovalmiuksien saavuttaminen	Opiskelija tunnistaa joitakin aineen ominaisuuksiin, rakenteeseen ja aineiden muutoksiin liittyviä käsitteitä ja ilmiöitä tutuissa tilanteissa.	Opiskelija osaa käyttää joitakin aineen ominaisuuksien, rakenteiden ja aineiden muutosten keskeisiä käsitteitä, ilmiöitä ja malleja tutuissa tilanteissa.	Opiskelija osaa käyttää aineen ominaisuuksien, rakenteiden ja aineiden muutosten keskeisiä käsitteitä, ilmiöitä ja malleja tutuissa tilanteissa.	Opiskelija osaa käyttää aineen ominaisuuksien, rakenteiden ja aineiden muutosten keskeisiä käsitteitä, ilmiöitä ja malleja tutuissa ja soveltavissa tilanteissa.
T12 ohjata opiskelijaa soveltamaan kemian tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua kemian soveltamiseen	ke1	Opiskelija soveltaa kemian tietojaan ja taitojaan eri tilanteissa.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Arvioitava osaaminen sisältyy muiden tavoitteiden osaamisen kuvauksiin.</i>			

erilaisissa tilanteissa							
-------------------------	--	--	--	--	--	--	--

Biologia

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi biologiassa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Biologian opetuksessa kannustava ja rakentava palaute eli formatiivinen arviointi tukee opintojen aikana opiskelijoiden motivaation rakentumista, tutkimustaitojen kehittymistä sekä auttaa jokaista löytämään omat vahvuutensa. Opiskelijoille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin biologian tavoitteisiin. Palautteen avulla opiskelijoita rohkaistaan toimimaan aktiivisesti ja vastuullisesti omassa lähiympäristössä ja soveltamaan käytännössä oppimaansa biologista tietoa. Biologian summatiivisessa arvioinnissa opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Arviointi kohdistuu sekä opiskelijan tiedolliseen osaamiseen että biologisiin taitoihin erilaisissa oppimistilanteissa ja -ympäristöissä. Opettaja seuraa opiskelijan taitoa tehdä havaintoja, kerätä, käsitellä, tulkita, arvioida ja esittää erilaisia aineistoja. Lisäksi arvioidaan opiskelijan taitoa käyttää biologialle ominaista välineistöä, tieto- ja viestintäteknologiaa sekä taitoa toteuttaa pienimuotoisia kokeita ja tutkimuksia koulussa ja sen ulkopuolella. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on osaltaan kehittää jokaisen opiskelijan työskentelytaitoja.

Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut biologian oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt biologian tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit. Päättöarvosana on biologian tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan biologian oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy biologian päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Opiskelijan työskentelyn ohjaamisella biologiassa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana. Biologiassa kussakin kriteerikuvauksessa ilmaistaan myös alemman arvosanan osaaminen.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Biologinen tieto ja ymmärrys							
T1 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ekosysteemin perusrakennetta ja toimintaa sekä vertailemaan erilaisia ekosysteemejä ja tunnistamaan lajeja	bi1	Opiskelija syventää tietojaan ekosysteemin perusrakenteesta ja toiminnasta. Hän oppii vertailemaan erilaisia ekosysteemejä. Opiskelija oppii tunnistamaan lajeja.	Ekosysteemin rakenteen ja toiminnan ymmärtäminen	Opiskelija osaa luokitella ekosysteemin osia elolisiin ja elottomiin. Opiskelija rakentaa yksinkertaisen ravintoketjun esimerkkilajeista. Opiskelija tunnistaa ja nimeää joihtakin lähiympäristön lajeja.	Opiskelija osaa luokitella ja nimitä ekosysteemin osia ja kertoa niiden toiminnasta. Opiskelija tunnistaa erilaisia ekosysteemejä. Opiskelija tunnistaa ja nimeää lähiympäristön lajeja.	Opiskelija osaa kuvailla ja kertoa ekosysteemin perusrakenteen ja toiminnan. Opiskelija tunnistaa ja nimeää erilaisia ekosysteemejä. Opiskelija tunnistaa ja nimeää lajeja eri ekosysteemeistä.	Opiskelija osaa selittää ja perustella ekosysteemin perusrakenteen ja toiminnan. Opiskelija tunnistaa, nimeää ja vertailee eri ekosysteemejä. Opiskelija tunnistaa ja nimeää monipuolisesti lajeja eri ekosysteemeistä.

<p>T2 auttaa opiskelijaa kuvailemaan eliöiden rakenteita ja elintointoja sekä ymmärtämään eliökunnan rakennetta</p>	<p>bi1</p>	<p>Opiskelija oppii kuvailemaan eliöiden rakenteita ja elintointoja. Hän oppii luokittelemaan eliöitä eri eliökuntiin ja antamaan esimerkkejä kullekin kunnalle tyypillisistä piirteistä.</p>	<p>Eliökunnan rakenteen sekä eliöiden rakenteen ja elintointojen ymmärtäminen</p>	<p>Opiskelija osaa nimetä eliökunnat sekä eri eliöryhmille yhteisiä perusrakenteita ja toimintoja ohjattuna.</p>	<p>Opiskelija osaa nimetä eliökunnat. Opiskelija nimeää ja vertailee eliöiden perusrakenteita ja kuvailee elintointoja.</p>	<p>Opiskelija osaa nimetä eliökunnat ja kuvailla eliökunnan luokittelun periaatteita. Opiskelija nimeää ja vertailee eliöiden perusrakenteita sekä kertoo eliöiden elintoinnoista ja niiden tehtävistä.</p>	<p>Opiskelija osaa nimetä eliökunnat ja perustella eliökunnan luokittelun periaatteita. Opiskelija tunnistaa, luokittelee ja vertailee keskeisimpiä eliöryhmiä. Opiskelija nimeää ja vertailee eliöiden rakenteita sekä selittää eliöiden elintointoja ja niiden tehtäviä.</p>
<p>T3 ohjata opiskelijaa ymmärtämään eliöiden sopeutumista elinympäristöihin ja luonnon monimuotoisuutta</p>	<p>bi1</p>	<p>Opiskelija oppii tarkastelemaan eliöiden sopeutumista eri elinympäristöihin ja ymmärtämään</p>	<p>Eliöiden sopeutumisen ja elinympäristöjen monimuotoisuuden ymmärtäminen</p>	<p>Opiskelija osaa tunnistaa erilaisissa elinympäristöissä elävien eliöiden ominaisuuksia ohjattuna.</p>	<p>Opiskelija osaa kuvailla, miten lajit sopeutuvat eri elinympäristöihin.</p>	<p>Opiskelija osaa kertoa ja antaa esimerkkejä lajien esiintymisestä ja lajien sopeutumista eri</p>	<p>Opiskelija osaa selittää eliöiden sopeutumista eri elinympäristöihin ja kertoo sopeutumiseen liittyviä</p>

		märtämään luonnon monimuotoisuutta.		Opiskelija antaa joitakin esimerkkejä erilaisissa elinympäristöissä elävistä eliöistä.	Opiskelija kertoo, mitä monimuotoisuus tarkoittaa.	elinympäristöihin. Opiskelija kertoo, miksi monimuotoisuus on tärkeää.	syy-seuraussuhteita. Opiskelija perustelee, miksi monimuotoisuus on tärkeää.
T4 auttaa opiskelijaa ymmärtämään perinnöllisyyden ja evoluution peruseriaatteita	bi1	Opiskelija oppii perinnöllisyyden ja evoluution peruseriaatteet.	Perinnöllisyyden ja evoluution peruseriaatteiden hahmottaminen	Opiskelija osaa kertoa, että yksilön ominaisuuksiin vaikuttavat sekä perimä että ympäristö. Opiskelija kertoo, että eliöt ovat kehittyneet evoluution tuloksena.	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä perimän ja ympäristön vaikutuksista yksilön ominaisuuksiin. Opiskelija kuvaillee, miten elämä ja monimuotoisuus ovat kehittyneet evoluution kautta.	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä perimän ja ympäristön vaikutuksesta yksilön ominaisuuksiin. Opiskelija kuvaillee, miten elämä ja monimuotoisuus ovat kehittyneet evoluution kautta. Opiskelija selittää perinnöllisyyden ja evoluution yhteyden.	Opiskelija osaa selittää perimän ja ympäristön yhteisvaikutuksen yksilön ominaisuuksien muodostumisessa ja soveltaa osaamistaan käytännön esimerkkeihin. Opiskelija kuvaillee, miten elämä ja monimuotoisuus ovat kehittyneet evoluution kautta, ja antaa esimerkkejä evoluutiosta

							<p>jatkuvana pro- sessina.</p> <p>Opiskelija selittää perinnöllisyyden ja evoluution yh- teyden esimerk- kien avulla.</p>
<p>T5 ohjata opiske- lijaa arvioimaan luonnonympäris- tössä tapahtuvia muutoksia ja ih- misen vaikutusta ympäristöön</p>	<p>bi1</p>	<p>Opiskelija oppii ihmisen toimin- nan vaikutuksista ympäristössä ta- pahtuviin muu- toksiin.</p> <p>Opiskelija ym- märtää biologian merkityksen kes- tävän tulevaisuu- den rakentami- sessa.</p>	<p>Luonnonympä- ristössä tapahtu- vien muutosten havainnointi</p>	<p>Opiskelija osaa antaa esimerk- kejä ihmisen toi- minnan vaikutuk- sista ympäris- töön.</p> <p>Opiskelija luette- lee kestävän ke- hityksen osa-alu- eet.</p>	<p>Opiskelija osaa kuvailla ja antaa esimerkkejä ih- misen toiminnan vaikutuksista ym- päristöön.</p> <p>Opiskelija kuvai- lee kestävän ke- hityksen osa-alu- eet ja antaa joita- kin esimerkkejä kestävän tulevai- suuden rakenta- miseksi.</p>	<p>Opiskelija osaa kertoa ja antaa esimerkkejä ih- misen toiminnan vaikutuksista ympäristöön.</p> <p>Opiskelija kuvai- lee kestävän ke- hityksen osa-alu- eet ja antaa esi- merkkejä kestä- vän tulevaisuu- den rakenta- miseksi biologian näkökulmasta.</p>	<p>Opiskelija osaa perustella, miten ihmisen toiminta vaikuttaa ympä- ristöön ja tarkas- telee muutosten seurauksia.</p> <p>Opiskelija selittää syy-seuraussuh- teita kestävän tu- levaisuuden ra- kentamisessa ja perustelee näke- myksensä biolo- gisen tiedon poh- jalta.</p>

Biologiset taidot							
T6 ohjata opiskelijaa kehittämään luonnontieteellistä ajattelutaitoa sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämistä	bi1	Opiskelija oppii biologiaan liittyviä syy- ja seuraussuhteita.	Luonnontieteellinen ajattelutaito	Opiskelija osaa käyttää joitakin biologian peruskäsitteitä ja liittää niitä annettuihin biologian ilmiöihin. Opiskelija kertoo oppimastaan biologisesta ilmiöstä yksinkertaisesti omin sanoin ohjattuna.	Opiskelija osaa käyttää biologisia peruskäsitteitä. Opiskelija esittää oppimansa biologisen ilmiön omin sanoin ja valitsee sopivan tavan tiedon esittämiseen. Opiskelija asettaa yksinkertaisia kysymyksiä luonnosta ja luonnonilmiöistä.	Opiskelija osaa käyttää biologisia käsitteitä tarkoituksenmukaisesti. Opiskelija esittää oppimansa asian omin sanoin biologialle ominaisella tavalla sekä valitsee sopivan tavan tiedon esittämiseen. Opiskelija esittää joitakin mielekkäitä kysymyksiä luonnosta ja luonnonilmiöistä sekä kertoo luonnontieteellisiä syy-seuraussuhteita.	Opiskelija osaa käyttää biologisia käsitteitä tarkoituksenmukaisesti. Opiskelija esittää oppimansa asian omin sanoin jäsennellysti biologialle ominaisella tavalla sekä valitsee sopivan tavan tiedon esittämiseen. Opiskelija esittää mielekkäitä kysymyksiä luonnosta ja luonnonilmiöistä sekä selittää ja perustelee luonnontieteellisiä syy-seuraussuhteita.

<p>T7 ohjata opiskelijaa tekemään pienimuotoisia tutkimuksia ja antaa mahdollisuus käyttää biologian tutkimusvälineistöä ja tieto- ja viestintäteknologiaa</p>	<p>bi1</p>	<p>Opiskelija oppii käyttämään biologista tutkimusvälineistöä.</p> <p>Opiskelija oppii hyödyntämään tieto- ja viestintäteknologiaa ja erilaisia tietolähteitä biologian opiskelussa.</p>	<p>Biologisen tutkimuksen tekeminen</p>	<p>Opiskelija osallistuu kokeelliseen työskentelyyn.</p> <p>Opiskelija osaa antaa esimerkkejä joistakin biologian tutkimusvälineitä ohjatuna.</p> <p>Opiskelija osaa etsiä biologista tietoa ohjatusti.</p> <p>Opiskelija osallistuu biologisen tutkimuksen tekoon ja kertoo, mitä tutkimuksessa on tehty</p>	<p>Opiskelija osaa työskennellä turvallisesti ohjatuna.</p> <p>Opiskelija käyttää biologian tutkimusvälineistöä ohjeen mukaan.</p> <p>Opiskelija hakee biologista tietoa muutamasta erilaisesta tietolähteestä.</p> <p>Opiskelija osaa havainnoida kokeellista työskentelyä.</p> <p>Opiskelija tekee pienimuotoisen biologisen tutkimuksen ohjatusti.</p>	<p>Opiskelija osaa työskennellä turvallisesti.</p> <p>Opiskelija käyttää tarkoituksenmukaisesti biologian tutkimusvälineistöä.</p> <p>Opiskelija hakee biologista tietoa erilaisista tietolähteistä sekä valitsee joitakin luotettavia tietolähteitä.</p> <p>Opiskelija osaa havainnoida ja tallentaa keräämiään tietoja</p> <p>Opiskelija osaa tehdä pienimuotoisen biologisen tutkimuksen ohjeen mukaan.</p>	<p>Opiskelija osaa työskennellä itsenäisesti ja tavoitteellisesti.</p> <p>Opiskelija käyttää biologian tutkimusvälineistöä ja arvioi eri biologian tutkimusvälineistön soveltuvuutta työskentelyyn.</p> <p>Opiskelija hakee biologista tietoa erilaisista tietolähteistä sekä arvioi tietolähteiden luotettavuutta ja soveltuvuutta.</p> <p>Opiskelija osaa havainnoida ja tallentaa kerää-</p>
--	------------	--	---	---	---	--	---

							miään tietoja tarkoituksenmukaisesti. Opiskelija osaa tehdä pienimuotoisen biologisen tutkimuksen ja raportoi sen tuloksia.
T8 auttaa opiskelijaa soveltamaan biologian tietoja ja taitoja omassa elämässään	bi1	Opiskelija oppii antamaan esimerkkejä siitä, kuinka biologisia tietoja ja taitoja voidaan hyödyntää omassa elämässä.	Biologisten tietojen ja taitojen soveltaminen arjessa	Opiskelija osaa kertoa esimerkkejä siitä, miten omat valinnat vaikuttavat omaan elämään.	Opiskelija osaa kertoa biologisen tiedon pohjalta esimerkkejä siitä, miten omat valinnat vaikuttavat omaan elämään.	Opiskelija osaa kertoa ja antaa esimerkkejä miten biologisia tietoja ja taitoja voi soveltaa omassa elämässä	Opiskelija osaa pohtia ja perustella, miten biologisia tietoja voi soveltaa omassa elämässään.
Biologian asenne- ja arvotavoitteet							
T9 ohjata opiskelijaa syventämään kiinnostusta luontoa ja	bi1	Opiskelija oppii kiinnostumaan luonnosta ja sen ilmiöistä.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostumisen perus-</i>			

sen ilmiötä kohtaan sekä vahvistamaan opiskelijan luontosuhdetta ja ympäristötietoutta		Opiskelijan luontosuhde vahvistuu.		<i>teena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			
T10 innostaa opiskelijaa vaikuttamaan ja toimimaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi	bi1	Opiskelija innostuu vaikuttamaan ja toimimaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostumisen perusteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			

Maantieto

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi maantiedossa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Maantiedon opetuksessa kannustava ja rakentava palaute eli formatiivinen arviointi tukee opintojen aikana opiskelijoiden motivaation rakentumista, tutkimustaitojen kehittymistä sekä auttaa opiskelijoita löytämään omat vahvuutensa. Opiskelijalle annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin maantiedon tavoitteisiin. Palautteen avulla opiskelijoita rohkaistaan toimimaan aktiivisesti ja vastuullisesti omassa lähiympäristössä ja soveltamaan käytännössä oppimaansa tietoa. Maantiedon summatiivisessa arvioinnissa opiskelijalla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Arviointi kohdistuu sekä opiskelijoiden tiedolliseen osaamiseen että maantiedon taitoihin, kuten geomediataitoihin ja tiedon kriittiseen arviointitaitoon. Lisäksi arvioidaan taitoa käyttää maantiedolle ominaista välineistöä sekä tieto- ja viestintäteknologiaa. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on osaltaan kehittää jokaisen opiskelijan työskentelytaitoja.

Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut maantiedon oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt maantiedon tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit. Päättöarvosana on maantiedon tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan maantiedon oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy maantiedon päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Opiskelijan työskentelyn ohjaamisella maantiedossa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylempään arvosanan kuvauksiin.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
-------------------	--------	---	------------------	--------------------------------	--------------------------------	--------------------------------	--------------------------------

		tavoitteet					
Maantieteellinen tieto ja ymmärrys							
T1 tukea opiskelijan jäsenyteen karttakuvan rakentumisesta maapallosta	ge1	Opiskelija oppii hahmottamaan maapallon karttakuvan ja sen peruspiirteet. Opiskelija oppii keskeisten kohteiden sijainnin ja nimistön.	Maapallon karttakuvan hahmottaminen ja keskeinen paikannimistö	Opiskelija osaa kertoa maanosan ja valtion eron. Opiskelija nimeää kartalta valtameret ja maanosat.	Opiskelija osaa nimetä joitakin kaupunkeja ja keskeisimpiä kohteita Suomesta sekä valtioita Euroopasta ja muualta maailmasta sekä tietää nimeämiensä kohteiden ja valtioiden sijainnin.	Opiskelija osaa maapallon karttakuvan peruspiirteet, kuten vuoristoja, niemimaita, salmia, sekä tietää keskeisten kohteiden sijainnin ja nimistön.	Opiskelija osaa käyttää karttakuvan peruspiirteitä tarkoituksenmukaisesti, kuten soveltaa kohteiden sijaintia ja nimistöä maantieteellisten ilmiöiden kuvailussa ja selittämisessä.
T2 ohjata opiskelijaa tutkimaan luonnon- ja kulttuurimaantieteellisiä ilmiöitä	ge1	Opiskelija oppii luonnon- ja kulttuurimaantieteellisiä ilmiöitä.	Luonnon- ja kulttuurimaantieteellisten ilmiöiden ymmärtäminen	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä maapallon muodon ja liikkeiden aiheuttamista ilmiöistä ohjattuna. Opiskelija osaa nimetä joitakin	Opiskelija osaa kertoa maapallon muodon ja liikkeiden aiheuttamista ilmiöistä esimerkkien avulla. Opiskelija nimeää lämpövyöhykkeet.	Opiskelija osaa selittää maapallon muodon ja liikkeiden aiheuttamia ilmiöitä esimerkkien avulla. Opiskelija nimeää ja sijoittaa	Opiskelija ymmärtää Maan planetaarisuuden sekä osaa selittää maapallon muodon ja liikkeiden aiheuttamia ilmiöitä.

				<p>ihmismaantieteellisiä ilmiöitä, kuten väestö, elinkeinot, liikennemuodot ja matkailu Suomessa ja muualla maailmassa ohjattuna.</p>	<p>Opiskelija nimeää ja antaa esimerkkejä joistakin ilmasto- ja kasvillisuusalueista.</p> <p>Opiskelija osaa nimetä ja antaa esimerkkejä ihmismaantieteellisistä ilmiöistä Suomessa ja muualla maailmassa</p>	<p>kartalle keskeisimmät maapallon ilmasto- ja kasvillisuusalueet ja kertoo jotakin niiden syntyyn vaikuttavia tekijöitä.</p> <p>Opiskelija osaa kuvailla luonnonmaisemia.</p> <p>Opiskelija osaa kertoa ihmismaantieteellisistä ilmiöistä sekä kuvata kulttuurimaisemien vaihtelua Suomessa ja muualla maailmassa.</p>	<p>Opiskelija osaa vertailla maapallon keskeisimpiä ilmasto- ja kasvillisuusalueita ja selittää niiden syntyyn vaikuttavia tekijöitä.</p> <p>Opiskelija osaa kuvailla luonnonmaisemia ja selittää niiden syntyyn vaikuttaneista tekijöistä.</p> <p>Opiskelija osaa selittää erilaisista ihmismaantieteellisistä ilmiöistä Suomessa ja muualla maailmassa ja perustella syntyä vaikuttaneita tekijöitä.</p>
--	--	--	--	---	---	---	--

							Opiskelija osaa vertailla kulttuurimaisemia eri alueilla.
T3 kannustaa opiskelijaa pohtimaan ihmisen toiminnan ja luonnonympäristön välistä vuorovaikutusta sekä ymmärtämään luonnonvarojen kestävän käytön merkitys	ge1	Opiskelija oppii ihmisen toiminnan ja luonnonympäristön välistä vuorovaikutusta. Opiskelija ymmärtää luonnonvarojen kestävän käytön merkityksen.	Luonnon ja ihmisen toiminnan välisen vuorovaikutuksen ymmärtäminen sekä luonnonvarojen kestävä käyttö	Opiskelija osaa tunnistaa, miten luonnonympäristö vaikuttaa ihmisen toimintaan, kuten elinkeinoihin ohjattuna. Opiskelija nimeää erilaisia luonnonvaroja.	Opiskelija osaa kuvailla, miten luonnonympäristö vaikuttaa ihmisen toimintaan. Opiskelija luokittelee luonnonvaroja niiden kestävyden näkökulmasta.	Opiskelija osaa kertoa, miten luonnonympäristö vaikuttaa ihmisen toimintaan Suomessa ja eri puolilla maapalloa. Opiskelija kertoo, miksi luonnonvarojen kestävä käyttö on tärkeää.	Opiskelija osaa selittää, miten luonnonympäristö vaikuttaa ihmisen toimintaan ja nimeää alueellisia esimerkkejä niistä. Opiskelija osaa selittää luonnonvarojen kestävän käytön ja ympäristöongelmien suhteita ja perustella luonnonvarojen kestävän käytön merkityksen.
Maantieteelliset taidot							

<p>T4 ohjata opiskelijaa kehittämään maantieteellistä ajattelutaitoa sekä kykyä esittää maantieteellisiä kysymyksiä</p>	<p>ge1</p>	<p>Opiskelija oppii maantieteellisiä ajattelutaitoja.</p> <p>Opiskelija oppii esittämään maantieteellisiä kysymyksiä.</p>	<p>Maantieteellinen ajattelutaito</p>	<p>Opiskelija osaa tunnistaa eri aluetasoja, kuten oma lähiympäristö, kunta, Suomi, Eurooppa ja koko maailma.</p>	<p>Opiskelija osaa kuvailla erilaisia aluetasoja.</p> <p>Opiskelija muodostaa tarkasteltavaan aihepiiriin liittyviä yksinkertaisia maantieteellisiä kysymyksiä.</p>	<p>Opiskelija osaa kuvailla alueiden välisiä eroja joillakin aluetasoilla.</p> <p>Opiskelija osaa esittää maantieteellisiä kysymyksiä ja pohtia vastauksia niihin.</p>	<p>Opiskelija vertailee maantieteellisiä ilmiöitä eri aluetasoilla ja selittää syitä alueiden välisiin eroihin.</p> <p>Opiskelija esittää perusteltuja maantieteellisiä kysymyksiä ja vastauksia niihin.</p>
<p>T5 ohjata opiskelijaa kehittämään tilatajua sekä symboleiden, mittasuhteiden, suuntien ja etäisyyksien ymmärrystä</p>	<p>ge1</p>	<p>Opiskelija oppii soveltamaan karttataitoja käytännössä.</p> <p>Opiskelija oppii käyttämään kartan symboleja ja mittasuhteita sekä ottamaan</p>	<p>Tilatajun kehittyminen</p>	<p>Opiskelija osaa ilmansuunnat.</p> <p>Opiskelija tunnistaa ja nimeää joidakin karttamerkkejä.</p>	<p>Opiskelija osaa ilmaista kohteen sijainnin ilmansuuntien avulla.</p> <p>Opiskelija tunnistaa ja nimeää karttamerkkejä.</p> <p>Opiskelija mittaa janamittakaavan</p>	<p>Opiskelija osaa mitata sekä jana- että suhdelukumittakaavan avulla etäisyyksiä kartalla ja suunnata kartan todellisuuden mukaisesti.</p>	<p>Opiskelija osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti eri karttatyyppejä sekä ilma- ja satelliittikuvia.</p>

		suuntia ja mittamaan etäisyyksiä.			avulla etäisyyksiä.		
T6 ohjata opiskelijaa harjaannuttamaan arkielämän geomediataitoja	ge1	Opiskelija oppii geomediataitoja. Opiskelija oppii lukemaan, tulkitsemaan ja laatimaan karttoja ja muita malleja maantieteellisistä ilmiöistä	Geomediataidot	Opiskelija osaa tunnistaa yksinkertaisia asioita kartoilta, diagrammeista ja kuvista.	Opiskelija osaa tulkita kuvia, diagrammeja, karttoja sekä karttapalveluja maantieteellisistä ilmiöistä. Opiskelija laatii yksinkertaisia karttoja ja diagrammeja.	Opiskelija osaa tulkita kuvia, diagrammeja, karttoja, karttapalveluja sekä muuta geomediamaanantieteellisistä ilmiöistä. Opiskelija laatii karttoja, diagrammeja tai muita maantieteellisiä malleja.	Opiskelija osaa tehdä johtopäätöksiä laatimistaan kartoista, diagrammeista, muusta geomediamaanantieteellisistä ilmiöistä sekä muista maantieteellisistä malleista.
T7 ohjata opiskelijaa kehittämään maantieteellisiä tutkimustaitoja	ge1	Opiskelija oppii maantieteellisiä tutkimustaitoja.	Tutkimustaidot	Opiskelija osallistuu pienimuotoisen tutkimuksen toteutukseen ja osaa kertoa, mitä tutkimuksessa on tehty.	Opiskelija osaa toteuttaa pienimuotoisen maantieteellisen tutkimuksen ohjautusti.	Opiskelija osaa toteuttaa pienimuotoisen maantieteellisen tutkimuksen ohjeiden mukaan.	Opiskelija osaa toteuttaa rakenteeltaan selkeän maantieteellisen tutkimuksen.

					Opiskelija osaa havainnollistaa tutkimustuloksia.	Opiskelija osaa havainnollistaa tutkimustuloksia geomedian avulla sekä esittää tutkimustulokset suullisesti.	Opiskelija havainnollistaa ja esittää tuloksiaan geomedian avulla ja liittää tutkimustulokset osaksi maantieteellisiä ilmiöitä.
T8 harjaannuttaa opiskelijaa havainnoimaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä aktiivoida opiskelijaa seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä, Suomessa ja koko maailmassa	ge1	Opiskelija oppii havainnoimaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia erityisesti ilmastonmuutosta ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemistä. Opiskelija oppii seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä, Suomessa ja koko maailmassa.	Ympäristölukutaito ja ympäristön muutosten arvioiminen	Opiskelija osaa tunnistaa ympäristön muutoksia. Opiskelija seuraa ohjatusti joitakin maantieteellisiin ilmiöihin liittyviä ajankohtaisia tapahtumia.	Opiskelija osaa havainnoida ympäristön muutoksia, kuten ilmastonmuutosta ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemistä Suomessa ja muualla maailmassa, ja antaa esimerkkejä näistä. Opiskelija seuraa maantieteellisiin ilmiöihin liittyviä ajankohtaisia tapahtumia	Opiskelija osaa kertoa ympäristön muutoksista ja nimeää syitä keskeisimpiin ympäristön muutoksiin. Opiskelija seuraa maantieteellisiin ilmiöihin liittyviä ajankohtaisia tapahtumia ja selittää joidenkin tapahtumien taustoja.	Opiskelija osaa selittää syitä ympäristön muutosten taustalla. Opiskelija arvioi kriittisesti seuraamiensa maantieteellisten tapahtumien vaikutuksia omassa lähiympäristössä, Suomessa tai koko maailmassa.

T9 tukea opiskelijaa kehittämään vuorovaikutus- ja ryhmäytötaitoja	ge1	Opiskelija oppii vuorovaikutus- ja ryhmäytötaitoja. Opiskelija oppii argumentoimaan ja esittämään maantieteellistä tietoa selkeästi.	Ryhmäytösken- tely- ja argumen- tointitaidot	Opiskelija osaa toimia ohjatusti osana ryhmää. Opiskelija erottaa toisistaan maan- tieteellisen tie- don ja mielipi- teen.	Opiskelija osaa toimia ryhmän jä- senenä. Opiskelija esittää omia näkemyksi- ään maantieteel- lisistä asioista.	Opiskelija osaa toimia rakenta- vasti ryhmän jä- senenä. Opiskelija esittää joitakin peruste- luja omille näke- myksilleen maan- tieteellisistä asi- oista.	Opiskelija osaa toimia kannusta- vana ryhmän jä- senenä. Opiskelija esittää perusteluja maantieteellisen tiedon pohjalta omille näkemyk- silleen maantie- teellisistä asi- oista.
T10 ohjata opiskelijaa vaalimaan luontoa ja raken- nettua ympäris- töä ja niiden mo- nimuotoisuutta	ge1	Opiskelija oppii osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja.	Osallistumisen ja vaikuttamisen taidot	Opiskelija osallis- tuu ohjatusti lä- hiympäristön vaalimiseen, ku- ten viihtyisyyden tai turvallisuuden parantamiseen	Opiskelija osallis- tuu lähiympäris- tön vaalimiseen.	Opiskelija osaa ohjatusti pohtia eri keinoja lä- hiympäristön vaalimiseksi ja	Opiskelija osaa arvioida eri kei- noja lähiympäris- tön vaalimiseen ja osallistuu lä- hiympäristön vaalimiseen

				tai ympäristön monimuotoisuuden säilyttämiseen.		osallistuu lähiympäristön vaalimiseen	
Maantiedon asenne- ja arvotavoitteet							
T11 tukea opiskelijaa kasvamaan aktiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestävään elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi	ge1	Opiskelija oppii kasvamaan aktiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestävään elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostuksen perusteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>		.	
T12 ohjata opiskelijaa arvostamaan alueellista identiteettiään sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuutta sekä kunnioittamaan ihmisoikeuksia	ge1	Opiskelija oppii arvostamaan alueellista identiteettiään sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuutta ja kunnioittamaan ihmisoikeuksia kaikkialla maailmassa.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostuksen perusteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			

kaikkialla maail- massa							
----------------------------	--	--	--	--	--	--	--

Terveystieto

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi terveystiedossa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Terveystiedon arvioinnin kohteena on terveysosaamisen eri osa-alueiden arviointi. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on tukea oppimista ja kannustaa opiskelijoita kehittämään terveysosaamistaan sekä soveltamaan sitä arjessa. Opiskelijalla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti, opetuksen eri vaiheissa ja osaamisalueen ominaispiirteet huomioon ottaen. Oppimisen tukena käytetään myös itsearviointia ja vertaispalautetta. Terveystiedossa on erityisen tärkeää huolehtia siitä, että arviointi ei kohdistu opiskelijan arvoihin, asenteisiin, terveystietämiseen, sosiaalisuuteen, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Eettistä pohdintaa ja itsetuntemusta koskevissa tavoitteissa kiinnitetään huomiota siihen, miten opiskelija pohtii ja perustelee käsiteltävää aihetta terveyden näkökulmasta, tiedonalan käsitteitä ja erilaisia lähteitä käyttäen.

Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut terveystiedon oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt terveystiedon tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit. Päättöarvosana on terveystiedon tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan terveystiedon oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy terveystiedon päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Opiskelijan ohjaamisella terveystiedossa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylempien arvosanojen kuvauksiin.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
-------------------	--------	--	------------------	--------------------------------	--------------------------------	--------------------------------	--------------------------------

Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys							
T1 ohjata opiskelijaa ymmärtämään terveyden laaja-alaisuutta, terveyden edistämistä sekä elämäntapaa, kasvua ja kehitystä	te1	Opiskelija oppii tarkastelemaan terveyden laaja-alaisuutta, terveyden edistämistä sekä elämäntapaa, kasvua ja kehitystä.	Terveystieteen liittyvät käsitteet	Opiskelija osaa nimetä yksittäisen terveyden osa-alueen. Opiskelija osaa nimetä yksittäisen elämäntapavaiheen.	Opiskelija osaa kuvata esimerkiksi terveyden osa-alueita ja niiden välistä yhteyttä sekä antaa esimerkin, mitä terveyden edistämiseksi tarkoitetaan. Opiskelija osaa kuvata jotakin elämäntapavaihetta sekä nimetä nuoruuden kasvun ja kehityksen piirteitä.	Opiskelija osaa kuvata terveyden osa-alueet ja niiden välistä vuorovaikutusta esimerkkien avulla sekä kuvata esimerkein mitä terveyden edistämiseksi tarkoitetaan. Opiskelija pystyy esittelemään elämäntapavaiheita, erityisesti nuoruuden kehitystä.	Opiskelija osaa kuvata terveyden osa-alueet ja selittää niiden välisiä syy-seuraussuhteita sekä eritellä, mitä terveyden edistämiseksi tarkoitetaan. Opiskelija osaa eritellä elämäntapavaiheita sekä arvioida terveyden merkitystä elämän voimavarana elämäntapavaiheissa.
T2 ohjata opiskelijaa kehittämään valmiuksiaan	te1	Opiskelija oppii hyödyntämään tunte- ja vuorovaikutustaitoja	Vuorovaikutus- ja tunnetaitojen	Opiskelija osaa nimetä perustunteita ja tietää,	Opiskelija osaa nimetä perustunteet sekä antaa	Opiskelija osaa kuvata perustunteiden lisäksi muita tunteita	Opiskelija osaa luokitella erilaisia tunteita, analy-

<p>tunne- ja vuorovaikutustaidoissa ja kykyä toimia erilaisissa ristiriita- ja kriisitilanteissa</p>		<p>sekä erilaisia keinoja ristiriita- ja kriisitilanteiden käsittelyyn.</p>	<p>sekä käyttäytymisen säätelyn analysointi</p>	<p>että ne vaikuttavat käyttäytymiseen.</p> <p>Opiskelija osaa nimetä ristiriitatilanteita sekä stressin ja kriisien piirteitä.</p>	<p>joitakin esimerkkejä tunteiden ja käyttäytymisen välisestä vuorovaikutuksesta.</p> <p>Opiskelija osaa nimetä keinoja ristiriitatilanteiden selvittämiseen ja stressin ja kriisien käsittelyyn.</p>	<p>sekä osaa antaa esimerkkejä tunteiden ja käyttäytymisen välisestä vuorovaikutuksesta ja käyttäytymisen säätelystä.</p> <p>Opiskelija osaa kuvata keinoja ja ratkaisuja ristiriitatilanteiden selvittämiseen sekä esitellä keinoja stressin ja kriisien käsittelyyn.</p>	<p>soida niiden taustatekijöitä sekä esitellä keinoja käyttäytymisen ja vuorovaikutuksen säätelyyn.</p> <p>Opiskelija osaa luokitella ristiriitatilanteiden syitä ja esitellä perusteltuja keinoja ja ratkaisuja ristiriitatilanteiden selvittämiseen sekä stressin ja kriisien käsittelyyn.</p>
<p>T3 ohjata opiskelijaa kehittämään itsetuntemustaan, omien arvojen ja asenteiden sekä kehon ja mielen viestien tunnistamista</p>	<p>te1</p>	<p>Opiskelija oppii kehittämään itsetuntemustaan ja säätämään käyttäytymistään ja oppimistaan.</p>		<p><i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i></p>			

mista ja säätelemään käyttäytymistään, oppimistaan ja opiskeluaan tukevia tekijöitä							
T4 ohjata opiskelijaa pohtimaan yksilöllisyyteen, yhteisöllisyyteen ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta	te1	Opiskelija oppii pohtimaan yksilöllisyyteen, yhteisöllisyyteen ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta.	Terveydellisen kehityksen analysointi	Opiskelija osaa nimetä yksilöllisyyteen vaikuttavia tekijöitä sekä antaa yksittäisen esimerkin sosiaalisten suhteiden yhteydestä mielen hyvinvointiin ja terveyteen.	Opiskelija osaa kuvata yksilöllisyyteen vaikuttavia tekijöitä sekä antaa esimerkejä sosiaalisten suhteiden merkityksestä mielen hyvinvoinnille ja terveydelle.	Opiskelija osaa eritellä esimerkkien avulla yksilölliseen kehitykseen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta ja arvioida sosiaalisten suhteiden merkitystä mielen hyvinvoinnille ja terveydelle.	Opiskelija osaa analysoida perustellen yksilölliseen kehitykseen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta ja arvioida sosiaalisten suhteiden merkitystä mielen hyvinvoinnille ja terveydelle.
Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy							
T5 ohjata opiskelijaa syventämään ymmärrystään fyysisestä, psyykkisestä ja	te1	Opiskelija oppii tarkastelemaan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista terveyttä.	Terveyteen vaikuttavien tekijöiden tunnistaminen	Opiskelija osaa nimetä terveyttä tukevia ja vaarantavia tekijöitä.	Opiskelija osaa nimetä terveyttä tukevia ja vaarantavia tekijöitä	Opiskelija osaa kuvata useita terveyttä tukevia ja vaarantavia te-	Opiskelija osaa analysoida ja arvioida terveyttä tukevia ja vaarantavia tekijöitä

sosiaalisesta terveydestä					sekä näiden välisiä yhteyksiä pääpiirteissään.	kijöitä sekä näiden välisiä yhteyksiä käyttäen keskeisiä terveyteen ja sairautteen liittyviä käsitteitä asianmukaisesti.	sekä selittää näiden välisiä syyseuraussuhteita käyttäen asianmukaisia käsitteitä.
T6 tukea opiskelijan kehittymistä terveyteen ja sairautteen liittyvän tiedon hankkijana ja käyttäjänä sekä edistää valmiuksia toimia tarkoituksenmukaisesti terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksiin liittyvissä tilanteissa	te1	Opiskelija oppii hakemaan ja käyttämään terveyteen ja sairautteen liittyvää tietoa sekä oppii toimimaan tarkoituksenmukaisesti terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksiin liittyvissä tilanteissa.	Terveyteen, turvallisuuteen ja sairautteen liittyvien tietojen ja taitojen hallinta	Opiskelija osaa hakea terveyteen liittyvää tietoa ohjatusti. Opiskelija osaa nimetä jonkin toimintatavan liittyen itsehoitoon, avun hakemiseen sekä terveyttä ja turvallisuutta vaarantaviin tilanteisiin.	Opiskelija osaa hakea terveyteen liittyvää tietoa muutamista lähteistä sekä käyttää tietoa paikoitellen asianmukaisesti. Opiskelija osaa nimetä toimintatapoja itsehoitoon, avun hakemiseen ja terveyttä ja turvallisuutta vaarantaviin tilanteisiin liittyen.	Opiskelija osaa hakea terveyteen liittyvää luotettavaa tietoa erilaisista lähteistä ja käyttää sitä pääosin asianmukaisesti. Opiskelija osaa kuvata esimerkein tai esittää asianmukaisia toimintamalleja itsehoidossa, avun hakemisessa ja terveyttä ja turvallisuutta	Opiskelija osaa hakea terveyteen liittyvää tietoa monipuolisesti eri tietolähteistä, muodostaa hakusanoja ja rajata tiedonhakua sekä käyttää tietoa asianmukaisesti. Opiskelija osaa arvioida erilaisia toimintatapoja itsehoidossa,

						vaarantavissa tilanteissa.	avun hakemisessa ja terveyttä ja turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa.
T7 ohjata opiskelijaa tunnistamaan ja arvioimaan omia terveyden ja turvallisuuden liittyviä tottumuksiin, valintojaan ja niiden perusteluja	te1	Opiskelija oppii tunnistamaan ja arvioimaan omia terveyden ja turvallisuuden liittyviä tekijöitä.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			
Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri							
T8 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin ja tieto- ja viestintäteknologian	te1	Opiskelija oppii tarkastelemaan ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin ja tietojen ja viestintäteknologian merkitystä terveydelle	Ympäristön terveysvaikutusten hahmottaminen	Opiskelija osaa nimetä elinympäristön aiheuttamia vaikutuksia terveyteen sekä yhteisöjen, kulttuurin tai tv:n	Opiskelija osaa kuvata elinympäristön aiheuttamia vaikutuksia terveyteen sekä antaa esimerkkejä yhteisöjen, kulttuurin tai	Opiskelija osaa kuvata elinympäristön aiheuttamia keskeisiä suoria ja epäsuoria vaikutuksia terveyteen sekä	Opiskelija osaa arvioida elinympäristön aiheuttamia keskeisiä suoria ja epäsuoria vaikutuksia terveyteen sekä

merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille		ja hyvinvoinnille.		yhteyksiä terveyteen.	tvt:n yhteyksistä terveyteen.	esitellä yhteisöjen, kulttuurin, median ja tvt:n yhteyksiä terveyteen.	arvioida yhteisöjen, kulttuurin ja tvt:n yhteyksiä terveyteen.
T9 ohjata opiskelijaa luomaan perustaa opiskelu-, toiminta- ja työkyvylle ja sen ylläpitämiseksi sekä käyttämään terveystalvveluja asianmukaisesti	te1	Opiskelija oppii luomaan perustaa opiskelu-, toiminta- ja työkyvylle ja sen ylläpitämiseksi sekä oppii kuvaamaan terveystalvvelujen asianmukaista käyttöä.	Työkyvyn edistämisen keinojen hahmottaminen	Opiskelija osaa nimetä tekijöitä, jotka vaikuttavat opiskelu-, toiminta- ja työkykyyn. Opiskelija osaa nimetä oman opilaitoksen ja kunnan terveystalvveluja.	Opiskelija osaa kuvata tekijöitä, jotka vaikuttavat opiskelu-, toiminta- ja työkykyyn. Opiskelija osaa kuvata oman opilaitoksen ja kunnan terveystalvveluja.	Opiskelija osaa soveltaa tietoa tekijöistä, jotka vaikuttavat opiskelu-, toiminta- ja työkykyyn. Opiskelija osaa laatia opiskelu-, toiminta- ja työkykyä edistäviä suunnitelmia. Opiskelija osaa kuvata miten haakeutua oman opilaitoksen ja kunnan terveystalvveluihin ja antaa useampia esimerkkejä siitä, miten niitä voi	Opiskelija osaa soveltaa ja arvioida tietoa tekijöistä, jotka vaikuttavat opiskelu-, toiminta- ja työkykyyn, esimerkiksi laatimalla niitä tukevan perustelun suunnitelman. Opiskelija osaa kuvata ja arvioida yhteiskunnan erilaisia terveystalvveluja ja miten niitä voi hyödyntää asianmukaisesti eri tilanteissa.

						hyödyntää tarkoituksenmukaisesti eri tilanteissa.	
T10 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ja arvioimaan perheen ja omaan elämäntilanteeseen kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveystilanteita, tunnistamaan niiden merkitystä itselle sekä muodostamaan kuvaa itselle sopivista oppimisen keinoista	te1	Opiskelija oppii tarkastelemaan perheen ja omaan elämäntilanteeseen kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveystilanteita, tunnistaa niiden merkitystä itselle sekä oppii muodostamaan kuvaa itselle sopivista oppimisen keinoista.	Terveystilanteiden arviointi sekä oppimista edistävien tekijöiden hahmottaminen	Opiskelija osaa kuvata esimerkin avulla, miten perhe, lähiyhteisöt tai muut sosiaaliset yhteisöt vaikuttavat käsitteeseen terveydestä. Opiskelija osaa nimetä omaa oppimistaan tukevan tekijän.	Opiskelija osaa kuvata esimerkin avulla, miten perhe, lähiyhteisöt tai muut sosiaaliset yhteisöt vaikuttavat käsitteeseen terveydestä, sekä tunnistaa niiden vaikutuksen omaan terveystilanteeseen. Opiskelija osaa nimetä omaa oppimistaan tukevia tekijöitä.	Opiskelija osaa pohtia esimerkein sitä, miten perhe, lähiyhteisöt, muut sosiaaliset yhteisöt vaikuttavat käsitteeseen terveydestä. Opiskelija osaa esimerkein eritellä omaa oppimistaan tukevia tekijöitä.	Opiskelija osaa arvioida, miten perhe, lähiyhteisöt ja muut sosiaaliset yhteisöt vaikuttavat käsitteeseen terveydestä, sekä arvioida niiden merkitystä omalle terveystilanteelle. Opiskelija osaa analysoida omaa oppimistaan tukevia tekijöitä.

LIITE 1. Perusopetusta täydentävä saamen kieli

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi perusopetusta täydentävässä saamen kielessä aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Arvioinnin tehtävänä on tuottaa tietoa opiskelijan oppimisen edistymisestä sekä ohjata ja kannustaa opiskelijaa. Opiskelija saa monipuolista palautetta siitä, miten hänen taitonsa ymmärtää ja käyttää kieltä suullisesti ja kirjallisesti on kehittynyt. Arviointipalaute tuottaa tietoa opetuksen suunnittelulle. Sen avulla opiskelija saa tietoa kielitaitonsa vahvuuksista ja edistymisestä, itsestään kielenoppijana sekä taidostaan hyödyntää kielitaitoaan kaiken oppimisen ja lukuharastuksen tukena.

Opiskelun päättyessä määritellään, miten opiskelija on saavuttanut aikuisten perusopetusta täydentävän saamen kielen oppimäärän tavoitteet. Arvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki tässä liitteessä määritellyt saamen kielen opetuksen tavoitteet ja niihin liittyvät kriteerit riippumatta siitä, mille aikuisten perusopetuksen päättövaiheen kurssille yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Arvosana on saamen kielen opetuksen tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen							
T1 ohjata opiskelijaa kehittämään vuorovaikutustaitojaan, erittelevää ja kriittistä	saak1	Opiskelija oppii toimimaan monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa ja pystyy	Vuorovaikutustaidot, lukutaito sekä tekstien ymmärtäminen ja tulkinta	Opiskelija osaa toimia itselleen tutussa ryhmässä	Opiskelija osaa toimia tavantomaisissa vuorovaikutustilanteissa.	Opiskelija osaa toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.	Opiskelija osaa toimia tavoitteellisesti monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa ja

lukutaitoa sekä erilaisten tekstien ymmärtämistä ja tulkitsemista erilaisissa viestintäympäristöissä		arvioimaan toimintaansa niissä.		ja arkisissa vuorovaikutustilanteissa. Opiskelija osaa lukea yksinkertaisia tekstejä.	Opiskelija osaa lukea ja tulkita yksinkertaisia tekstejä.	Opiskelija osaa lukea ja tulkita erilaisia tekstejä.	pystyy säätelemään toimintaansa tilanteen mukaan. Opiskelija osaa lukea ja tulkita monipuolisia tekstejä.
--	--	---------------------------------	--	--	---	--	--

Tekstien tulkitseminen

T2 rohkaista opiskelijaa kartuttamaan sana- ja käsitevarantoon, vahvistamaan taitoaan käyttää tekstejä ja lukutaitoaan tiedon hankkimiseksi ja elämysten saamiseksi sekä keskustelemaan teksteistä erilaisissa viestintäympäristöissä	saak1	Opiskelija oppii tuntemaan monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä sekä kartuttamaan sana- ja käsitevarantoon.	Sana- ja käsitevaranto, tekstien hyödyntäminen ja tulkinta	Opiskelija hallitsee niukan sana- ja käsitevarannon. Opiskelija osaa lukea yksinkertaisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.	Opiskelija hallitsee yksinkertaisen sana- ja käsitevarannon. Opiskelija osaa lukea erilaisia tekstejä mutta pitääytyy enimmäkseen itselleen tutuissa tekstilajeissa.	Opiskelija hallitsee kohtuullisen sana- ja käsitevarannon. Opiskelija osaa käyttää erilaisia lähteitä tiedon hankkimiseksi sekä keskustella erilaisista teksteistä kysyen, tiivistäen, kommentoiden ja pohtien tekstien	Opiskelija hallitsee monipuolisen sana- ja käsitevarannon. Opiskelija osaa lukea monipuolisesti erilaisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.
---	-------	---	--	--	---	--	--

						yhteyttä omiin kokemuksiinsa.	
Tekstien tuottaminen							
T3 ohjata opiskelijaa sujuvoittamaan ja monipuolistamaan kirjoittamisen taitoa	saak1	Opiskelija oppii sujuvoittamaan ja monipuolistamaan kirjoittamisen taitoaan.	Kirjoittamisen perustaitojen hallinta sekä tekstien tuottaminen	Opiskelija osaa tuottaa mallien avulla yksinkertaisen tekstin, jonka viestistä saa selvää. Opiskelija osaa käyttää yksinkertaisia rakenteita sekä pääsääntöisesti esimerkiksi virkkeen lopetusmerkkejä ja isoa alkukirjainta.	Opiskelija osaa tuottaa lyhyen tekstin, jonka viesti välittyy pääosin helposti. Opiskelija osaa jaksottaa tekstinsä ja noudattaa kirjoitetun yleiskielen keskeisiä käytänteitä.	Opiskelija osaa kirjoittaa sujuvasti ja selkeästi käsin ja hän on omaksunut tarvittavia näppäintaitoja.	Opiskelija osaa tuottaa ymmärrettävän ja sujuvan tekstin. Opiskelija osaa jäsentää tekstinsä ja kappaleensa loogisesti ja kiinnittää huomiota sanavalintoihin sekä noudattaa kirjoitetun yleiskielen keskeisiä käytänteitä.
T4 kannustaa opiskelijaa tuottamaan kertovia, kuvaavia, ohjaavia	saak1	Opiskelija oppii tuottamaan kertovia, kuvaavia, ohjaavia, kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä.	Taito tuottaa eri tekstilajeja edustavia tekstejä	Opiskelija osaa tuottaa mallien avulla yksinkertaisia ja konkreettisia kertovia	Opiskelija osaa tuottaa ohjaavia ja yksinkertaisia kantaa ottavia tekstejä ja käyttää mallien avulla	Opiskelija osaa tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia, pohtia ja kantaa ottavia	Opiskelija osaa tuottaa itsenäisesti erilaisia tekstejä ja käyt-

via, kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä				ja kuvaavia tekstejä itselleen tuista aiheista.	niille tyypillisiä keinoja.	tekstejä ja käyttää niille tyypillisiä ilmaisutapoja.	tää monipuolisesti niille tyypillisiä keinoja.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen							
T5 ohjata opiskelijaa pohtimaan saamen kielen käyttöä, merkitystä ja asemaa osana erilaisia kieliyhteisöjä sekä hyödyntämään saamenkielistä mediaa ja kulttuuritarjontaa	saak2	Opiskelija oppii pohtimaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä sekä saamen kielen käyttöä, merkitystä ja asemaa osana erilaisia kieliyhteisöjä sekä hyödyntämään erikielistä mediaa ja kulttuuritarjontaa.	Saamen kielen käytön, merkityksen ja aseman havainnointi	Opiskelija osaa tunnistaa joitakin kielellisen ja kulttuurisen taustansa ominaispiirteitä.	Opiskelija osaa kuvailla mallien avulla kielellisen ja kulttuurisen identiteetin merkitystä ja vertailee niitä apukysymysten avulla tuttuihin kieliin ja kulttuureihin. Opiskelija tuntee jonkin verran saamenkielistä mediaa ja kulttuuritarjontaa.	Opiskelija osaa kuvailla kielellisen ja kulttuurisen identiteetin sekä saamen kielen merkitystä ja asemaa. Opiskelija tuntee saamenkielistä mediaa ja kulttuuritarjontaa.	Opiskelija osaa kuvailla itsenäisesti kielellisen ja kulttuurisen identiteetin sekä äidinkielten merkitystä ja asemaa muiden kielten joukossa yksilön ja yhteiskunnan kannalta. Opiskelija hyödyntää luovasti ja itsenäisesti erikielistä mediaa ja kulttuuritarjontaa.
T6 ohjata opiskelijaa tunnistamaan kielen eri-	saak2	Opiskelija oppii tunnistamaan kielen erilaisia re-	Kielitietoisuuden kehittyminen	Opiskelija osaa mallien ja apukysymysten avulla tehdä yksittäisiä	Opiskelija osaa mallien avulla tehdä havaintoja tekstien ja kielen	Opiskelija tunnistaa kielen eri re-kistereitä, puhutun ja kirjoitetun	Opiskelija osaa tunnistaa ja käyttää itsenäisesti

laisia rekistereitä, esimerkiksi puhutun ja kirjoitetun kielen eroja ja kielen käyttöä eri tilanteissa		kistereitä, esimerkiksi puhutun ja kirjoitetun kielen eroja sekä kielen käyttöä eri tilanteissa.		havaintoja tekstien ja kielen piirteistä, kuten kirjoitetun ja puhutun kielen eroista.	piirteistä ja eri rekisterien ja tyylien eroista.	kielen eroja sekä kielen tilanteista käyttöä.	kielen eri rekistereitä sekä havainnoida puhutun ja kirjoitetun kielen eroja ja kielen monipuolista tilanteista käyttöä.
T7 rohkaista opiskelijaa syventämään tietoaan saamen kielen keskeisistä rakennepiirteistä ja ohjata analysimaan niitä	saak2	Opiskelija oppii syventämään tietojansa äidinkielen keskeisistä rakenteista.	Keskeisten rakenteiden tuntemus ja käyttö	Opiskelija osaa tunnistaa yksinkertaisimpia saamen kielen rakenteita apukysymysten ja mallien avulla.	Opiskelija osaa käyttää mallien avulla joitakin saamen kielen keskeisiä rakenteita tutuissa ympäristöissä.	Opiskelija tuntee saamen kielen keskeiset rakenteet ja osaa käyttää niitä.	Opiskelija osaa hyvin saamen kielen keskeiset rakenteet ja käyttää niitä monipuolisesti myös itselleen uudellisissa viestintäympäristöissä.
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena							
T8 ohjata opiskelijaa käyttämään saamen kieltä tiedonhaussa ja tiedonkäsitelyssä eri oppiaineissa ja ympäristöissä	saak2	Opiskelija oppii kehittämään toimivaa kaksi- ja monikielisyttään ja taitoaan käyttää sitä monipuolisesti tiedon-	Saamenkielinen tiedonhaku	Opiskelija osaa käyttää mallien avulla saamen kieltä tukena opiskelussa ja yksinkertaisessa tiedonhaussa.	Opiskelija osaa käyttää mallien avulla saamen kieltä ja monikielisyttään tukena opiskelussa ja tiedonhaussa.	Opiskelija käyttää saamen kieltä tukena opiskelussa ja tiedonhaussa.	Opiskelija käyttää monipuolisesti ja itsenäisesti saamen kieltä ja monikielisyttään tukena opiskelussa ja tiedonhaussa.

		haussa ja tiedon- käsittelyssä eri oppiaineissa ja ympäristöissä.					Opiskelija osaa arvioida tietojen käytettävyyttä ja lähteiden luotet- tavuutta ja valita tehtävään sopi- vat lähteet.
--	--	--	--	--	--	--	---

LIITE 2. Perusopetusta täydentävä romanikieli

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi perusopetusta täydentävässä romanikielessä aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Arvioinnin tehtävänä on tuottaa tietoa opiskelijan oppimisen edistymisestä sekä ohjata ja kannustaa opiskelijaa. Opiskelija saa monipuolista palautetta siitä, miten hänen taitonsa ymmärtää ja käyttää kieltä suullisesti ja kirjallisesti on kehittynyt. Arviointipalaute tuottaa tietoa opetuksen suunnittelulle. Sen avulla opiskelija saa tietoa kielitaitonsa vahvuuksista ja edistymisestä, itsestään kielenoppijana sekä taidostaan hyödyntää kielitaitoaan kaiken oppimisen ja lukuharjastuksen tukena.

Opiskelun päättyessä määritellään, miten opiskelija on saavuttanut aikuisten perusopetusta täydentävän romanikielen oppimäärän tavoitteet. Arvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki tässä liitteessä määritellyt romanikielen opetuksen tavoitteet ja niihin liittyvät kriteerit riippumatta siitä, mille aikuisten perusopetuksen päättövaiheen kurssille yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Arvosana on romanikielen opetuksen tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Paremmen osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylempien arvosanan kuvauksiin.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Vuorovaikutustilanteessa toimiminen							
T1 ohjata opiskelijaa osallistumaan monimuotoisiin keskusteluihin ja arvostamaan omaa ilmaisuaan sekä antamaan ja vastaanottamaan palautetta	rok1	Opiskelija oppii toimimaan monikielisissä ja -kulttuurisissa vuorovaikutustilanteissa ja pystyy arvioimaan toimintaansa niissä.	Suullinen ilmaisu ja vuorovaikutustaidot	Opiskelija osaa toimia satunnaisesti itselleen tutussa ryhmässä ja arkisissa vuorovaikutustilanteissa.	Opiskelija osaa toimia tavannomaisissa vuorovaikutustilanteissa.	Opiskelija osaa toimia erilaisissa viestintäympäristöissä ja -tilanteissa sekä antaa ja vastaanottaa palautetta.	Opiskelija osaa toimia tavoitteellisesti monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa ja pystyy säätelemään toimintaansa tilanteen mukaan.
T2 innostaa opiskelijaa vahvistamaan taitoaan toimia erilaisissa viestintätilanteissa	rok1	Opiskelija oppii vahvistamaan taitoaan toimia erilaisissa viestintätilanteissa.	Kokonaisilmaisun taidot	Opiskelija osaa ilmaista itseään ymmärrettävästi.	Opiskelija osaa ilmaista itseään selkeästi.	Opiskelija osaa ilmaista mielipiteensä ja perustella sen uskottavasti.	Opiskelija osaa ilmaista itseään monipuolisesti ja mukauttaa ilmaisuun kuulijoiden ja tavoitteen mukaan.

						Opiskelija osaa käyttää kokonaisilmaisun keinoja.	
Tekstien tulkitseminen							
T3 ohjata opiskelijaa tarkastelemaan monimuotoisia tekstejä, kehittämään kuullun ja luetun ymmärtämistä ja huomioimaan puhe- ja kirjakielen eroja	rok2	Opiskelija oppii tuntemaan monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä sekä kartuttamaan sana- ja ilmaisuvaramon.	Tekstimaailman monipuolistuminen ja monilukutaito	Opiskelija hallitsee niukan sanan- ja käsitevarannon. Opiskelija osaa lukea yksinkertaisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.	Opiskelija hallitsee yksinkertaisen sanan- ja käsitevarannon. Opiskelija osaa lukea erilaisia tekstejä mutta pitääytyy enimmäkseen itselleen tutuissa tekstilajeissa.	Opiskelija osaa käyttää ja tulkita ohjatusti erityyppisiä ja monimuotoisia tekstejä. Opiskelija tunnistaa tekstilajeja ja osaa kuvailla joitakin pohtivien, kantaa ottavien ja ohjaavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä.	Opiskelija osaa lukea monipuolisesti erilaisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä. Opiskelija hallitsee monipuolisen sanan- ja käsitevarannon sekä tunnistaa puhe- ja kirjakielen eroja.
T4 innostaa opiskelijaa omaehtoiseen lukemiseen	rok2	Opiskelija oppii pohtimaan tekstien yhteyttä	Tekstien erittely ja tulkinta	Opiskelija osaa hyödyntää yksinkertaisia tekstejä	Opiskelija osaa keskustella teksteistä tutuissa	Opiskelija osaa arvioida omaa lukemista	Opiskelija osaa keskustella myös itselleen uuden-

ja romanikielisten tekstien käyttöön kielitaidon mukaan		omiin kokemuksiinsa sekä keskustelemaan teksteistä erilaisissa viestintäympäristöissä.		ja pohtii apukysymysten ja mallien avulla tekstien yhteyttä omiin kokemuksiinsa.	viestintäympäristöissä.	kutaitoan ja nimetä kehittämiskohteita. Opiskelija ymmärtää, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja tarkoitusperiä.	tyyppisistä teksteistä kysyen, tiivistäen, kommentoiden ja pohtien tekstien yhteyttä omiin kokemuksiinsa erilaisissa viestintäympäristöissä.
---	--	--	--	--	-------------------------	---	--

Tekstien tuottaminen

T5 rohkaista opiskelijaa kehittämään sana- ja käsitevarantoaan ja omaa romanikielistä kirjallista ja suullista ilmaisuun hyödyntäen paikallista romaniyhteisöä ja erilaisia oppimisympäristöjä	rok2	Opiskelija oppii sujuvoittamaan ja monipuolistamaan romanikielisen tekstin tuottamisen taitoaan.	Suullisen ja kirjoitetun kielen hallinta, kirjoitustaidot ja eettinen verkkoviestintä	Opiskelija osaa tuottaa mallien avulla yksinkertaisen tekstin, jonka viestistä saa selvää. Opiskelija osaa käyttää yksinkertaisia rakenteita sekä pääsääntöisesti esimerkiksi virkkeen lopetusmerkkejä ja isoa alkukirjainta.	Opiskelija osaa tuottaa lyhyen tekstin, jonka viesti välittyy pääosin helposti. Opiskelija osaa jaksottaa tekstinsä ja noudattaa kirjoitetun yleiskielen keskeisiä käytänteitä.	Opiskelija osaa ääntää romani-kieltä ja hallitsee kohtuullisen sana- ja käsitevarannon. Opiskelija osaa kirjoittaa käsin ja hänellä on kohtuulliset näppäintaidot.	Opiskelija osaa tuottaa ymmärrettävän ja sujuvan tekstin. Opiskelija osaa jäsentää tekstinsä ja kappaleensa loogisesti ja kiinnittää huomiota sanavalintoihin sekä noudattaa kirjoitetun yleiskielen keskeisiä käytänteitä.
--	------	--	---	--	--	---	--

						Opiskelija tuntee eettisen verkkoviestinnän peruseräatteen.	
T6 innostaa opiskelijaa edistämään ajatusten ja kokemusten ilmaisemista asiateksteissä ja kaudokirjallisissa teksteissä, myös monimediaisissa oppimisympäristöissä	rok2	Opiskelija rohkaistuu kehittämään teksteissään omaa ilmaisuaan ja vahvistaa myönteistä suhtautumistaan kirjoittamiseen.	Ajatusten ilmaiseminen ja tekstimaailman monipuolistuminen	Opiskelija osaa tuottaa apukysymysten ja mallien avulla yksinkertaista tekstiä.	Opiskelija osaa tuottaa mallien avulla tekstiä käyttäen itselleen tuttuja ilmaisuja.	Opiskelija osaa ohjatusti tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia, pohtivia ja kantaa ottavia tekstejä ja käyttää niille tyypillisiä ilmaisutapoja.	Opiskelija osaa tuottaa monipuolisia tilanteeseen sopivia tekstejä käyttäen luovia ilmaisuja.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen							
T7 rohkaista opiskelijaa keskustelemaan romanikulttuurista, romanien historiasta ja romani kielen merkityksestä yhteisölle	rok1	Opiskelija oppii pohtimaan romani kielen käyttöä, sen merkitystä ja asemaa osana kaksikielisiä yhteisöjä. Hän oppii hyö-	Kulttuuritietoisuuden kehittyminen	Opiskelija osaa tunnistaa joitakin kielellisen ja kulttuurisen taustansa ominaispiirteitä.	Opiskelija osaa kuvailla mallien avulla kielellisen ja kulttuurisen identiteetin merkitystä ja vertailee niitä apukysymysten avulla	Opiskelija osaa kuvailla kulttuurin monimuotoisuutta sekä omia kulttuurikokemuksiaan. Opiskelija osaa kertoa romanien	Opiskelija osaa kuvailla itsenäisesti kielellisen ja kulttuurisen identiteetin sekä äidinkielten merkitystä ja asemaa muiden kielten joukossa yksilön

		dyntämään romaneja käsittelevää ja romanikielistä mediaa, kirjallisuutta ja kulttuuritarjontaa.			tuttuihin kieliin ja kulttuureihin. Opiskelija tuntee jonkin verran romaneja käsittelevää ja romanikielistä mediaa, kirjallisuutta ja kulttuuritarjontaa.	historian pääkohdista sekä romanien asemasta yhteiskunnassa.	ja yhteiskunnan kannalta. Opiskelija hyödyntää luovasti ja itsenäisesti romaneja käsittelevää ja romanikielistä mediaa, kirjallisuutta ja kulttuuritarjontaa.
T8 ohjata opiskelijaa perehtymään romanikielen keskeisiin piirteisiin ja vertaamaan romani kieltä suomen kieleen	rok1	Opiskelija syventää tietojaan romanikielen keskeisistä rakenteista.	Kielitietoisuuden kehittyminen, keskeisten rakenteiden tuntemus ja käyttö	Opiskelija osaa käyttää yksinkertaisimpia romanikielen rakenteita apukysymysten ja mallien avulla.	Opiskelija tunnistaa mallien avulla joitakin romanikielen keskeisiä rakenteita ja käyttää niitä tutuissa ympäristöissä.	Opiskelija osaa kuvailla romanikielen keskeisimmät piirteet ja vertailla niitä suomen kielen piirteisiin. Opiskelija osaa kuvailla äidinkielen merkitystä ja romanikielen asemaa muiden kielten joukossa.	Opiskelija tuntee hyvin äidinkielen keskeiset rakenteet ja osaa käyttää niitä monipuolisesti myös itselleen uudella ympäristössä. Opiskelija osaa kuvailla romanikielen merkitystä itselleen.

LIITE 3. Perusopetusta täydentävä opiskelijan oma äidinkieli

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi perusopetusta täydentävässä opiskelijan omassa äidinkielessä aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Arvioinnin tehtävänä on tuottaa tietoa opiskelijan oppimisen edistymisestä sekä ohjata ja kannustaa opiskelijaa. Opiskelija saa monipuolista palautetta siitä, miten hänen taitonsa ymmärtää ja käyttää kieltä suullisesti ja kirjallisesti on kehittynyt. Arviointipalautte tuottaa tietoa opetuksen suunnittelulle. Sen avulla opiskelija saa tietoa kielitaitonsa vahvuuksista ja edistymisestä, itsestään kielenoppijana sekä taidostaan hyödyntää kielitaitoaan kaiken oppimisen ja lukuharastuksen tukena.

Opiskelun päättyessä määritellään, miten opiskelija on saavuttanut perusopetusta täydentävän oman äidinkielen oppimäärän tavoitteet. Arvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki tässä liitteessä määritellyt oman äidinkielen opetuksen tavoitteet ja niihin liittyvät kriteerit riippumatta siitä, mille aikuisten perusopetuksen päättövaiheen kurssille yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Arvosana on oman äidinkielen opetuksen tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylempien arvosanan kuvauksiin.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen							
T1 ohjata opiskelijaa kehittämään vuorovaikutus-	oäi1	Opiskelija oppii toimimaan monenlaisissa vuoro-	Vuorovaikutustaidot, lukutaito sekä tekstien	Opiskelija osaa toimia satunnaisesti itselleen tutussa ryhmässä ja	Opiskelija osaa toimia tavan-	Opiskelija osaa toimia monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa ja	Opiskelija osaa toimia tavoitteellisesti monenlai-

<p>taitojaan, erittelevää ja kriittistä lukutaitoa sekä erilaisten tekstien ymmärtämistä ja tulkitsemista erilaisissa viestintäympäristöissä</p>		<p>rovaikutustilanteissa ja pystyy arvioimaan toimintaansa niissä.</p> <p>Opiskelija tuntee monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.</p> <p>Opiskelija kehittää erittelevää ja kriittistä lukutaitoa sekä ymmärtää ja tulkitsee erilaisia tekstejä.</p>	<p>ymmärtäminen ja tulkinta</p>	<p>arkisissa vuorovaikutustilanteissa.</p> <p>Opiskelija osaa lukea erilaisia yksinkertaisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.</p> <p>Opiskelija osaa hyödyntää yksinkertaisia tekstejä tehtävän suorittamiseksi mallin mukaan.</p>	<p>omaisissa vuorovaikutustilanteissa.</p> <p>Opiskelija osaa lukea erilaisia tekstejä mutta pitäytyy enimmäkseen itselleen tutuissa tekstilajeissa.</p> <p>Opiskelija ymmärtää tekstin sisällön ydinasiat ja harjoittelee tarkastelemaan tekstejä kriittisesti.</p>	<p>pystyy arvioimaan toimintaansa niissä.</p> <p>Opiskelija osaa lukea erilaisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.</p> <p>Opiskelija osaa tarkastella tekstejä kriittisesti käyttäen joitakin tekstinymmärtämisen strategioita.</p>	<p>sisä vuorovaikutustilanteissa ja pystyy säätelemään toimintaansa tilanteen mukaan.</p> <p>Opiskelija osaa lukea monipuolisesti erilaisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.</p> <p>Opiskelija osaa käyttää tarkoituksenmukaisia tekstinymmärtämisen strategioita.</p>
--	--	--	---------------------------------	---	--	---	---

Tekstien tulkitseminen

<p>T2 rohkaista opiskelijaa vahvistamaan taitoaan käyttää tekstejä ja lukutaitoa</p>	<p>oäi1</p>	<p>Opiskelija vahvistaa taitoaan pohtia tekstien yhteyttä omaan kokemukseensa sekä</p>	<p>Tekstien hyödyntäminen ja tulkinta</p>	<p>Opiskelija osaa hyödyntää yksinkertaisia tekstejä ja pohtii apukysymysten ja mallien avulla tekstien</p>	<p>Opiskelija osaa hyödyntää mallien avulla ja itsenäisesti erilaisia tekstejä tiedon hankkimiseksi.</p>	<p>Opiskelija osaa kirjoittaa ja keskustella erilaisista teksteistä pohtien tekstien yhteyttä omaan</p>	<p>Opiskelija osaa kirjoittaa ja keskustella myös itselleen uuden tyyppisistä teks-</p>
--	-------------	--	---	---	--	---	---

aan tiedon hankkimiseksi ja elämysten saamiseksi sekä keskustelemaan teksteistä erilaisissa viestintäympäristöissä		keskustella teksteistä erilaisissa viestintäympäristöissä.		yhteyttä omiin kokemuksiinsa.	Opiskelija harjoittelee teksteistä keskustelemista tutuissa viestintäympäristöissä.	kokemuksiinsa erilaisissa viestintäympäristöissä.	teistä kysyen, tiivistäen, kommentoiden ja pohtien tekstien yhteyttä omiin kokemuksiinsa erilaisissa viestintäympäristöissä.
--	--	--	--	-------------------------------	---	---	--

Tekstien tuottaminen

T3 ohjata opiskelijaa sujuvoittamaan ja monipuolistamaan kirjoittamisen taitoa sekä syventämään tekstilajien tuntemusta	oäi1	Opiskelija sujuvoittaa ja monipuolistaa kirjoittamisen taitoaan ja oman äidinkielen kirjotusjärjestelmän hallintaa.	Kirjoittamisen perustaitojen hallinta sekä tekstien tuottaminen	Opiskelija osaa tuottaa mallien avulla yksinkertaisen tekstin, jonka viestistä saa selvää. Opiskelija osaa käyttää yksinkertaisia rakenteita sekä pääsääntöisesti esimerkiksi virkkeen lopetusmerkkejä ja isoa alkukirjainta.	Opiskelija osaa tuottaa lyhyen tekstin, jonka viesti välittyy pääosin helposti. Opiskelija osaa jaksottaa tekstinsä ja noudattaa kirjoitetun yleiskielen peruskäytänteitä.	Opiskelija osaa tuottaa tekstin, jonka viesti välittyy helposti. Opiskelija osaa hyödyntää kirjoittamisessaan tietoja viestintätekniikkaa.	Opiskelija osaa tuottaa ymmärrettävän ja sujuvan tekstin. Opiskelija osaa jäsentää tekstinsä ja kappaleensa loogisesti ja kiinnittää huomiota sanavalintoihin sekä noudattaa kirjoitetun yleiskielen peruskäytänteitä.
---	------	---	---	--	---	---	---

T4 kannustaa opiskelijaa tuottamaan kertovia, kuvaavia, ohjaavia, kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä	oäi1	Opiskelija rohkaistuu tuottamaan kertovia, kuvaavia, ohjaavia, kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä.	Taito tuottaa eri tekstilajeja edustavia tekstejä	Opiskelija osaa tuottaa mallien avulla yksinkertaisia ja konkreettisia kertovia ja kuvaavia tekstejä itselleen tuuista aiheista.	Opiskelija osaa tuottaa ohjaavia ja yksinkertaisia kantaa ottavia tekstejä ja käyttää mallien avulla niille tyypillisiä keinoja.	Opiskelija osaa tuottaa pohtivia ja erilaisia kantaa ottavia tekstejä ja käyttää niille tyypillisiä keinoja.	Opiskelija osaa tuottaa itsenäisesti erilaisia tekstejä ja käyttää monipuolisesti niille tyypillisiä keinoja.
---	------	---	---	--	--	--	---

Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

T5 ohjata opiskelijaa pohtimaan oman äidinkielen käyttöä, merkitystä ja asemaa osana erilaisia kieliyhteisöjä sekä hyödyntämään erikielistä mediaa ja kulttuuritarjontaa	oäi2	Opiskelija pohtii kielellistä ja kulttuurista identiteettiä sekä äidinkielen käyttöä, merkitystä ja asemaa osana erilaisia kieliyhteisöjä sekä hyödyntää omakielistä mediaa ja kulttuuritarjontaa.	Oman äidinkielen käytön, merkityksen ja aseman havainnointi	Opiskelija osaa tunnistaa joitakin oman kielellisen ja kulttuurisen taustansa ominaispiirteitä. Opiskelija tuntee jonkin verran omakielistä mediaa ja kulttuuritarjontaa.	Opiskelija osaa kuvailla mallien avulla kielellisen ja kulttuurisen identiteetin merkitystä ja vertailee niitä apukysymysten avulla tuttuihin kieliin ja kulttuureihin, myös Suomeen ja suomalaiseen kulttuuriin.	Opiskelija osaa kuvailla kielellisen ja kulttuurisen identiteetinsä sekä äidinkielen käyttöä, merkitystä ja asemaa muiden kielten joukossa. Opiskelija osaa hyödyntää omakielistä mediaa ja kulttuuritarjontaa.	Opiskelija osaa kuvailla itsenäisesti kielellisen ja kulttuurisen identiteetin sekä äidinkielen merkitystä ja asemaa muiden kielten joukossa yksilön ja yhteiskunnan kannalta. Opiskelija hyödyntää luovasti ja itsenäisesti omakielistä mediaa ja
--	------	--	---	--	---	--	---

							kulttuuritarjontaa.
T6 ohjata opiskelijaa tunnistamaan kielen erilaisia rekistereitä, esimerkiksi puhutun ja kirjoitetun kielen eroja ja kielen käyttöä eri tilanteissa	oäi2	Opiskelija tunnistaa kielen erilaisia rekistereitä, esimerkiksi puhutun ja kirjoitetun kielen eroja sekä kielen käyttöä eri tilanteissa.	Kielitietoisuuden kehittyminen	Opiskelija osaa mallien ja apukysymysten avulla tehdä yksittäisiä havaintoja tekstien ja kielen piirteistä, kuten kirjoitetun ja puhutun kielen eroista.	Opiskelija osaa mallien avulla tehdä havaintoja tekstien ja kielen piirteistä ja eri rekisterien ja tyylien eroista.	Opiskelija osaa tunnistaa kielen eri rekistereitä, puhutun ja kirjoitetun kielen eroja sekä kielen tilanteista käyttöä. Opiskelija osaa käyttää mallien avulla kielen eri rekistereitä.	Opiskelija osaa tunnistaa ja käyttää itsenäisesti kielen eri rekistereitä, puhutun ja kirjoitetun kielen eroja sekä kielen monipuolista tilanteista käyttöä.
T7 rohkaista opiskelijaa syventämään tietoaan oman äidinkielen keskeisistä rakennepiirteistä ja ohjata analysoida niitä	oäi2	Opiskelija syventää tietoaan äidinkielen keskeisistä rakenteista.	Keskeisten rakenteiden tuntemus ja käyttö	Opiskelija osaa käyttää yksinkertaisimpia äidinkielen rakenteita apukysymysten ja mallien avulla.	Opiskelija tunnistaa mallien avulla joitakin äidinkielen keskeisiä rakenteita ja käyttää niitä tutuissa ympäristöissä.	Opiskelija tunnistaa mallien avulla ja itsenäisesti oman äidinkielen keskeiset rakenteet ja osaa käyttää niitä erilaisissa viestintäympäristöissä.	Opiskelija tuntee hyvin äidinkielen keskeiset rakenteet ja osaa käyttää niitä monipuolisesti myös itselleen uudellisissa viestintäympäristöissä.

Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena

<p>T8 ohjata opiskelijaa käyttämään äidinkieltään tiedonhaussa ja tiedonkäsittelyssä eri oppiaineissa ja ympäristöissä</p>	<p>oäi2</p>	<p>Opiskelija kehittää toimivaa kaksi- ja monikielisyttään ja taitoaan käyttää sitä monipuolisesti tiedonhaussa ja tiedonkäsittelyssä eri oppiaineissa ja ympäristöissä tekijänoikeuksia noudattaen.</p>	<p>Omakielinen tiedonhaku</p>	<p>Opiskelija harjoittelee käyttämään äidinkieltään tukena opiskelussa ja tiedonhaussa.</p> <p>Opiskelija osaa hakea tietoa tavanomaisista lähteistä mallien avulla.</p>	<p>Opiskelija käyttää mallien avulla äidinkieltään ja monikielisyttään tukena opiskelussa ja tiedonhaussa.</p> <p>Opiskelija noudattaa tekijänoikeuksia ja tietää, mitä yksityisyyden suojalla tarkoitetaan.</p>	<p>Opiskelija osaa käyttää itsenäisesti äidinkieltään ja monikielisyttään tukena opiskelussa ja tiedonhaussa.</p> <p>Opiskelija harjoittelee lähteiden valintaa, käyttöä ja luotavuuden arviointia.</p> <p>Opiskelijaerottaa yleensä faktan mielipiteestä.</p>	<p>Opiskelija käyttää monipuolisesti ja itsenäisesti äidinkieltään ja monikielisyttään tukena opiskelussa ja tiedonhaussa.</p> <p>Opiskelija osaa arvioida tietojen käytettävyyttä ja lähteiden luotavuutta ja valita tehtävään sopivat lähteet.</p>
--	-------------	--	-------------------------------	--	--	--	--